

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

Ingekomen stukken

39STE VERGADERING

VERGADERING VAN DINSDAG 29 APRIL 1952

(Bijeenroepingsuur 1 namiddag)

Ingekomen stukken. — Verslag uitgebracht door de Commissie voor de Verzoekschriften. — Mededeling van een besluit van de Centrale Afdeling. — Aanneming van wetsontwerpen. — Behandeling van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor 1952. — *Avondvergadering.* — Mededeling van de benoeming van rapporteurs voor wetsontwerpen. — Behandeling en aanneming van Hoofdstuk V der Rijksbegroting voor 1952. — Aanneming van de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds voor 1952; van de begroting van het Provinciefonds voor 1952 en van de begroting van het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf voor 1952. — Mededeling van den Voorzitter.

Voorzitter: de heer Jonkman

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 46 leden, te weten:

de heren Wendelaar, Van Velthoven, Tjalma, Schipper, Gerretson, Vixseboxse, Kolff, Van Santen, mejuffrouw Tjeenk Willink, de heren Kapteijn, Kramer, Van de Kieft, De Dreu, De Jong, Woudenberg, Van Walsum, Van Tilburg, Verhey, Van Lieshout, Kropman, Nijkamp, Beaufort, Berger, Wijers, Kraaijvanger, Steinkühler, Louwes, De Wilde, Molenaar, Schalker, De Bruijn, Ruijs de Beerenbrouck, Woltjer, Wibaut, Schermerhorn, De Zwaan, De Vos van Steenwijk, Kolfschoten, Rip, Anema, Oosterhuis, Brandenburg, Witteman, Kerstens, Algra,

en de heer Teulings, Minister zonder Portefeuille, Vice-Minister-President, de heer Beel, Minister van Binnenlandse Zaken, de heer Liefstijnck, Minister van Financiën, en de heer Wemmers, Minister van Verkeer en Waterstaat.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen:

1°. een bericht van den heer Regout, dat hij verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen;

2°. een brief, van het lid der Kamer, den heer Reijers, ten geleide van een nota, gedagtekend 25 April 1952, betreffende de zaak-Menten, naar aanleiding van hetgeen de Minister van Justitie bij de openbare behandeling van de Justitiebegroting-1952 ter zake heeft geantwoord op de in eersten termijn gehouden redevoering van den heer Reijers — bij welke beantwoording deze afgevaardigde wegens ziekte niet aanwezig kon zijn — en ter voldoening aan het verlangen van den Minister (vgl. *Handelingen* dezer zitting, blz. 695, 1ste kolom), dat de heer Reijers zijn in eersten termijn gedane meest stellige verzekeringen zou waar maken en houdende mededeling, dat hij aan den Minister van Justitie en aan het Algemeen Nederlands Persbureau reeds een exemplaar van vorenbedoelde nota heeft toegezonden.

Deze brief wordt voor kennisgeving aangenomen; de nota zal worden nedergelegd ter griffie, ter kennisneming door de leden;

3°. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen ontwerpen van wet:

Wijziging van het elfde hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 (2350);

Wijziging van het tiende hoofdstuk der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1950 (2387);

Handelingen der Staten-Generaal — Zitting 1951—1952 — I

(Voorzitter)

Afwijking van artikel 126 *duodevices* der provinciale wet (Aandeel in de rijksbelastingen voor het provinciefonds) (2416);

Bepalingen betreffende de berekening van de in de artikelen 2 en 3 van de wet van 6 October 1934, *Stb.* 534, tot instelling van een Verkeersfonds, bedoelde bedragen (2417);

Wijziging van de begroting van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie voor het dienstjaar 1951 (2422);

Wijziging van de Wegenverkeerswet (2452);

Deelneming in het uit te breiden kapitaal van de „Breedband N.V.” te IJmuiden (2461);

Wijziging van de begroting van de Staatsmijnen in Limburg voor het dienstjaar 1950 (2463);

Wijziging van de begroting van inkomsten en uitgaven van het Zuiderzeefonds voor het dienstjaar 1951 (2469);

Wijziging van hoofdstuk VII B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 (2500);

Tijdelijke verlaging van de accijns voor sigaren (2512).

Deze wetsontwerpen zullen aan de afdelingen worden gezonden;

4°. de volgende Regeringsmissives:

a. een, van den Minister van Financiën, ten geleide van een overzicht van de Kasmutaties van het Rijk in 1950 en 1951, met bijbehorende toelichting;

b. een, van als voren, ten geleide van een overzicht van de door het Rijk geheven middelen op ultimo Maart 1952, met bijbehorende toelichting;

c. een, van den Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, ten geleide van het beknopt verslag der vier en dertigste Internationale Arbeidsconferentie, welke van 6 tot en met 29 Juni 1951 te Genève werd gehouden.

Deze missives worden voor kennisgeving aangenomen. De bijlagen zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden; van de bijlage, sub *a* bedoeld, is inmiddels een exemplaar aan de leden toegezonden; van de bijlage, sub *b* bedoeld, zal een exemplaar aan de leden worden rondgezonden;

5°. van den Minister van Buitenlandse Zaken, de *Tractatenbladen* van het Koninkrijk der Nederlanden, Jaargang 1952, nos 55 t/m 60, waarin zijn opgenomen:

het Verdrag betreffende sociale en medische bijstand verleend door de landen, welke partij zijn bij het Verdrag van Brussel (Nederland, België, Frankrijk, Groot-Britannië en Noord-Ierland, Luxemburg); Parijs, 7 November 1949;

het Verdrag tot uitbreiding en coördinatie van de toepasselijkheid van de wetgeving inzake sociale zekerheid op de onderdanen van de landen, welke partij zijn bij het Verdrag van Brussel (Nederland, België, Frankrijk, Groot-Britannië en Noord-Ierland, Luxemburg); Parijs, 7 November 1949;

het Aanvullend Accoord ter uitvoering van het Verdrag van 7 November 1949 betreffende sociale en medische bijstand verleend door de landen, welke partij zijn bij het Verdrag van Brussel (Nederland, België, Frankrijk, Groot-Britannië en Noord-Ierland, Luxemburg), met bijlagen; Brussel, 17 April 1950;

het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België, de Franse Republiek, het Groothertogdom Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Britannië en Noord-Ierland betreffende grensarbeiders, met bijlage; Brussel, 17 April 1950;

het Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België, de Franse Republiek, het Groothertogdom Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Britannië en Noord-Ierland betreffende stagiaires, met bijlage; Brussel, 17 April 1950;

het Handvest der Verenigde Naties; San Francisco, 26 Juni 1945 (Resolutie ontwapenings-commissie, Resoluties internationale-vrede-en-veiligheid en Resolutie definitie-van-agressie).

Deze *Tractatenbladen* zullen worden nedergelegd ter griffie, ter inzage voor de leden;

(Voorzitter)

6°. de volgende verzoekschriften:

een, van H. Smit, te 's-Gravenhage, ten vervolge op zijn adressen van 25 Maart jl., houdende verzoek om terugbetaling van betaalde pensioenpremies en kennis te nemen van zijn ten Departemente van Oorlog berustende dossiers in zake onderscheidingen;

een, van N. J. Ern , te Utrecht, ten vervolge op zijn adres van 16 April jl., houdende verzoek, een onderzoek in te stellen naar de sociale omstandigheden, waarin de weduwe Hazekamp, te Utrecht, verkeert.

Deze adressen zullen worden gesteld in handen van de desbetreffende commissie;

7°. de volgende boekwerken:

Verslag van de Verzekeringskamer over de N.V. Verenigde Bouwkassen te Rotterdam;

Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie: Het woord als wapen (keur uit de Nederlandse ondergrondse pers);

17e Jaarverslag van de Koninklijke Vereniging van Officieren, Ridders der Militaire Willems-Orde;

Verslag over de voornaamste openbare werken op het gebied van de Waterstaat in het jaar 1946;

Zestigste jaarverslag der N.V. Deli Spoorweg Maatschappij over het boekjaar 1950;

Contactgroep opvoering productiviteit: Leren door discussiëren; J. M. de Casseres: De tuinbouw in de Agrarische Planologie;

van als voren: Bosbouw en Stedebouw;

Bulletin van de Egyptische Legatie te 's-Gravenhage: Nos 46, 47 en 49;

Directie van Werkspoor N.V.: Werkspoor 1827—1952 (Gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het honderd vijf en twintig-jarig bestaan);

Jaarverslag over 1952 van den Vakraad voor de textielindustrie; Prof. Dr C. Gerretson: Rekenschap (Van den Schrijver);

van als voren: Democratie en Hoogeschool (Van den Schrijver);

van als voren: Groen van Prinsterer, schriftelijke nalatenschap, Bescheiden 1810—1876, eerste stuk (Van den Schrijver).

Deze boekwerken zullen worden geplaatst in de boekery der Kamer.

De heer **Schipper**, voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften, brengt het volgende verslag uit:

In handen van de Commissie voor de Verzoekschriften zijn gesteld de volgende adressen:

een, van W. H. Wijnkamp, te Bussum, houdende verzoek te bevorderen, dat adressant in zijn volle pensioenrechten worde hersteld en dat hij in het genot van pensioen worde gesteld;

een, van J. A. F. Joghems, te Amsterdam, houdende verzoek, bij den Minister van Binnenlandse Zaken er op aan te dringen, dat requestant worde hersteld in zijn volle pensioenrechten;

een, van P. Blok, te Den Ham (O.), houdende verzoek te bevorderen, dat hij alsnog in het genot van pensioen worde gesteld.

Uw commissie, van oordeel, dat het allereerst op den weg van adressanten ligt, zich ter zake tot den desbetreffenden bewindsman te wenden en uit bedoelde adressen niet blijkt, dat dit reeds is geschied, heeft de eer aan de Kamer voor te stellen, ten aanzien van deze adressen over te gaan tot de orde van den dag;

een, van mevrouw A. J. P. Vrij—Staal, te 's-Gravenhage, houdende verzoek te bevorderen, dat haar echtgenoot het Nederlanderschap herkrijge.

Uw commissie, van oordeel, dat de in dit adres behandelde aan gelegenheid desgewenst ter sprake kan worden gebracht bij de schriftelijke en mondelinge behandeling van het wetsontwerp, houdende voorziening ter wegneming van staatloosheid (2127), heeft de eer aan de Kamer voor te stellen, dit adres neder te leggen ter griffie, ter inzage voor de leden.

De Kamer verenigt zich achtereenvolgens met de voorgestelde conclusiën.

(Voorzitter e. a.)

De Voorzitter: Voorts deel ik aan de Kamer mede, dat de Centrale Afdeling heeft besloten overeenkomstig mijn voorstel, tot het doen waarvan ik mijn voornemen op 24 April jl. aan de leden heb medegedeeld in de afdelingen te doen onderzoeken, heden, tijdens een schorsing van de openbare vergadering, de volgende wetsontwerpen:

Wijziging van de bepalingen betreffende echtscheiding in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering — en, in verband daarmee, van het Burgerlijk Wetboek en het tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken — teneinde lichtvaardige echtscheiding tegen te gaan (848);

Goedkeuring van plaatselijke belastingverordeningen voor een bepaalde termijn (2467);

Herziening van de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering; wijziging van de Ziektewet; wijziging van de Kinderbijslagwet (Herziening uitvoeringsorganisatie) (1679);

Tijdelijke verlaging van de accijns voor sigaren (2512).

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Vrijstelling van omzetbelasting voor het opnemen van advertenties en goedkeuring van het Koninklijk Besluit van 12 Januari 1952, Stb. 16, houdende gedeeltelijke schorsing van de heffing van invoerrecht op courantenpapier (Besluit schorsing invoerrechten 1952-II) (2465);

Goedkeuring van het op 19 September 1949 te Genève ondertekende Verdrag nopens het wegverkeer, met bijlagen, en Protocol nopens de verkeerstekens (2287).

Deze wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp **Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 (2300).**

De beraadslaging wordt hervat.

De heer **Tjalma:** Mijnheer de Voorzitter! Nu in de Memorie van Antwoord de opmerkingen, die in het Voorlopig Verslag zijn gemaakt, en de vragen, die daarin zijn gesteld, op zo serieuze wijze zijn beantwoord, blijft er voor de mondelinge behandeling bij het begrotingshoofdstuk, dat ons thans bezighoudt, niet bijzonder veel stof over.

Zoals steeds vormt de gemeentelijke zelfstandigheid een belangrijk aandeel van de gevoerde gedachtenwisseling en vanzelfsprekend maken de gemeentefinanciën daarvan weer een integrerend deel uit. De Memorie van Antwoord stelt op den voorgrond, dat de vrije bevoegdheid der gemeentebesturen niet dan bij strikte noodzaak aan banden dient te worden gelegd, terwijl voorts wordt betoogd, dat de gemeentebesturen het dichtst bij de bevolking staan en diengevolge het best in staat zijn de noden en behoeften ter plaatse te kennen. Men kan echter, zo zegt de Memorie van Antwoord verder, zonder over de weergegeven stellingen in abstracto van mening te verschillen in concrete gevallen tot een uiteenlopende toepassing komen. Zodra ik dit las, dacht ik aan hetgeen het gemeentebestuur van Maarheeze is overkomen, toen het een begrotingswijziging, die op 8 posten betrekking had met een totaalbedrag van f 581, door Gedeputeerde Staten niet zag goedgekeurd, waarna in beroep de Kroon het besluit van het provinciaal bestuur sanctioneerde.

Bezwaar werd o.a. gemaakt tegen een bedrag van f 71 voor kosten van vergaderingen en verversingen, tegen f 25 als subsidie aan den A.N.W.B., tegen f 54 voor een veiligverkeersactie, tegen f 460 als subsidie voor een kruisvereniging, tegen f 40 als subsidie aan een Oranjecomit , welk laatste bedrag bestemd was voor een krans op de graven van geallieerde militairen en één cent per inwoner zou hebben gekost, en verder tegen een subsidie van f 100 aan een plaatselijk muziekkorps.

Nu wil ik Maarheeze niet op één lijn stellen met Amsterdam, maar als wij zien, welke bedragen in de grote gemeenten aan soortgelijke uitgaven worden besteed als ik zoëven heb opgenoemd, dan rijst toch de vraag of er niet enige meerdere gelijkheid in de beoordeling der verschillende Nederlandse gemeenten kan worden gebracht, waarmee ik niet wil zeggen, dat de onderscheidene collega's van Gedeputeerde Staten voor alle gemeenten in hun gewest den maatstaf van Maarheeze moeten aanleggen.

(Tjalma)

Wat de kapitaalvoorziening van de gemeenten betreft, wordt in de Memorie van Antwoord geponeerd, dat, nu de nationale woningbouwleningen een gunstig resultaat hebben opgeleverd, de meest dringende kapitaalbehoefte, nl. die voor de woningbouw, voor het jaar 1952 globaal vrijwel verzekerd is.

Het is goed, dat in deze zin in feite twee restricties voorkomen, want het is nog de vraag, of in die gemeenten, waaraan slechts voor een gering bedrag voorkeur gegeven is bij het inschrijven voor de woningbouwlening, dit jaar voldoende kapitaal ter beschikking zal zijn om het toegewezen bouwvolume te realiseren, waarbij er tevens op valt te letten, dat in tal van gemeenten nog achterstallig bouwvolume van het vorige jaar valt te verwerken, toen de kapitaalsvoorziening veelal stagneerde, dank zij ook het rentegamma, waarbij de Regering toujours une idée en retard was, of, zoals in het jaarverslag over 1951 van de Rotterdamsche Bank gezegd wordt:

„De rentegamma's, waarmee de Overheid voor zich zelf en de lagere publiekrechtelijke lichamen gewerkt heeft, hebben tenslotte tot gevolg gehad, dat men achter de markt heeft aangelopen en de juiste tijd tot consolidatie tegen redelijke rente voorbij heeft laten gaan.”.

Volgens een overzicht in „The Economist” van enige tijd geleden hadden in West-Europa behalve Nederland alleen Zweden en Noorwegen een lage rente, waarbij valt op te merken, dat Zweden financieel op een andere wijze uit de tweede wereldoorlog is te voorschijn gekomen dan Nederland.

Bij de beoordeling van de voorwaarden, waaronder de gemeenten geld konden lenen, heeft het de aandacht getrokken, dat sommige colleges van Gedeputeerde Staten tweërlei standpunt hebben ingenomen; wanneer zij geroepen waren om als toezichthoudende organen op te treden, handhaafden zij het rentegamma, waaromtrent de Regering per circulaire had verzocht, maar fungeerde zij als bestuurders van een provinciale N.V., dan achten zij zich aan het rentegamma niet gebonden.

Het kwam daarbij voor, dat een zodanige N.V. op haar beurt het geleende geld weer doorgaf aan de provincie tegen de maximaal toegelaten rente; het verschil in rente werd op de een of andere wijze weggewerkt. Hieruit blijkt welke bezwaren er kunnen zijn, wanneer college's van Gedeputeerde Staten optreden als bestuurders van een N.V. Het komt mij althans niet juist voor, wanneer de privaatrechtelijke onderneming door een publiekrechtelijk college voor een dergelijk doel wordt gebruikt.

De vraag, welke taak de provinciën hebben bij het in het leven roepen en beheren van bedrijven mag ook in de schaduw van het euvel, dat ik zoëven gesignaleerd heb, welens onder ogen gezien worden, ook bij de komende aardgasvoorziening, waarop ik nog terugkom. Wat nu de voorwaarden betreft, waaronder de gemeenten hebben kunnen lenen: daarbij heeft de conversie naar boven geen genade kunnen vinden in de ogen der Regering.

Toch rijst hier een vraag, naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 19 Februari 1952, waarbij de Kroon met handhaving van het besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht, haar goedkeuring onthield aan het besluit van den raad der gemeente Amersfoort, waarbij een lening ad f 980 000 van 3½ pct. omgezet werd in een van 4 pct., met dien verstande, dat tegen laatstgenoemde rente bovendien f 1 300 000 nieuw geld zou worden geleend.

In de overwegingen van de Kroon trekt de aandacht, dat deze transactie in strijd wordt geacht met het financiële belang der gemeente, nu deze tegenover dit nadeel niet een gelijkwaardig voordeel verkrijgt. Uit deze overweging kan dus geconcludeerd worden, dat, wanneer wel een gelijkwaardig voordeel wordt genoten, conversie naar boven geen overwegend bezwaar ontmoet.

De vraag is nu slechts: bij welke verhouding tussen het af te lossen en op te nemen bedrag acht de Regering zulks geoorloofd; een vraag, die te meer rijst, omdat de omzetting van 3½ pct. vijfjarige schatkistbiljetten in een 4 pct. onderhandse Staatslening weliswaar niet identiek was, maar wel analoog. Voor het overige wil ik ten aanzien van de rentepolitiek der Regering nog opmerken, dat het rentegamma niet losstaat van de tariefsverhoging voor elektrische stroom; want een van de redenen, waarom tot die verhoging moet worden overgegaan is, dat provinciën en gemeenten ten gevolge van de lage rente onvoldoende kapitaal kunnen aantrekken voor hun electriciteitsbedrijven.

Mijnheer de Voorzitter! Op blz. 5 van de Memorie van Antwoord wordt aandacht gewijdd aan het gemeentelijk belastinggebied, waarbij er op gewezen wordt, dat de grond- en personele belasting samen ten dele voor de vervallen ondernemingsbelasting in de plaats zouden kunnen treden. Deze gedachte heeft ook reeds een onderwerp van

discussie uitgemaakt bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlenging van de noodvoorziening voor de gemeentefinanciën. Bij die gelegenheid heb ik betoogd, dat de grond- en personele belasting weliswaar stabiele opbrengsten waarborgen, maar dat zij niet in voldoende mate de representanten zijn van de structuur der gemeenten.

Reeds thans komen de opcenten op beide belastingen ten bate van de individuele gemeenten; indien ook de hoofdsommen aan het belastinggebied der gemeenten worden toegevoegd, zal de totale samenstelling daarvan tamelijk eenzijdig worden.

Het spreekt vanzelf, dat er verscheidene belastingen zijn, die niet in aanmerking komen om ook slechts gedeeltelijk naar het gemeentelijk belastinggebied te worden overgeheveld — zulks zou alleen overwogen kunnen worden ten opzichte van een deel der inkomsten- en loonbelasting en verder ten opzichte van de vermogens- en vennootschapsbelasting.

De Minister van Financiën zag geen overwegend technische bezwaren, blijkens hetgeen door hem in de gevoerde discussie werd medegedeeld, en ik moge dan ook voor de geopperde gedachte opnieuw de aandacht van de Regering vragen.

Mijnheer de Voorzitter! Met de gemeentefinanciën houdt de positie der gemeentebedrijven ten nauwste verband. Door de aanwending van aardgas zal in de eerste plaats wat het oosten en noorden van het land aangaat, de situatie voor de gasfabrieken binnenkort een aanmerkelijke wijziging ondergaan.

Over de vooruitzichten, die deze wijziging biedt, zijn de gemeentebesturen niet geheel gerust. In de eerste plaats geldt dit den prijs, waarvoor het gas van het Rijk zal worden gekocht. Bij de electriciteitsbedrijven is het regel, dat de afstand, waarop stroom zal worden geleverd door het productiebedrijf aan de distributiebedrijven, geen rol speelt. Het is om scheve verhoudingen te voorkomen noodzakelijk, dat ten aanzien van het aardgas dezelfde gedragslijn wordt gevolgd.

Er is te meer reden om hierop te wijzen, omdat de geneigdheid bij het Rijk aanwezig schijnt te zijn om tot een individuen prijs te geraken, m.a.w., aan de onderscheidene gemeenten een verschillende prijs in rekening te brengen.

Daarnaast ligt het in de bedoeling om rechtstreeks aan de grote afnemers te leveren buiten de gemeentebedrijven om; hiervoor zal aan de gasfabrieken slechts een vergoeding worden gegeven, als van het buizenet van die bedrijven wordt gebruik gemaakt, hetgeen m.i. vanzelfsprekend is.

Het is mij niet duidelijk, waarom bij de levering van aardgas niet gehandeld kan worden zoals althans verscheidene electriciteitsbedrijven doen, die aan de distributiebedrijven gelegenheid geven om contracten met de grote afnemers af te sluiten. Eerst wanneer tegen redelijke voorwaarden geen transactie tot stand komt, wordt rechtstreekse levering buiten het distributiebedrijf om aanhangig gemaakt.

Het ligt in de bedoeling om de plaatselijke gasfabrieken geheel of gedeeltelijk te vervangen. Voor zover deze fabrieken in goede conditie zijn, zou ik de Regering in overweging willen geven, niet tot algehele sluiting over te gaan, want het aardgas wordt slechts voor 10 jaar gegarandeerd en het is dus van betekenis, dat althans een deel van de nu bestaande productiebedrijven in stand blijft om eventueel aanvullend te kunnen optreden, tenzij de Regering gegevens heeft, die de verwachting wettigen, dat voor industrieel en huishoudelijk gebruik tijdig over atoomenergie kan worden beschikt, maar dit lijkt mij nog dubieus.

Intact houden van een deel der gasfabrieken zal bovendien het toekomstige voordeel opleveren, dat de fabricage van een deel der bijproducten, met name cokes, gehandhaafd blijft, wat ook met het oog op de brandstoffenproductie niet zonder betekenis is, vooral ook, omdat de gascokesprijs relatief tot de laagste behoort. Dit is ook in sociaal opzicht van belang.

Voorts zou ik de aandacht van den Minister, onder wien deze zaak ressorteert, willen vragen voor het feit, dat deze gehele aan gelegenheid voor een belangrijk gedeelte in de beleids sfeer ligt; de betrokken instanties hebben dus te bedenken, dat zij hetgeen met de leverantie van aardgas verband houdt niet als uitsluitend van technischen aard dienen te beschouwen.

De geest van de nu, gelukkig, stervende vakgroepen waart hier en daar nog altijd rond. Deze kenden en erkenden in feite geen gemeentebesturen en zonden haar oekases, over het hoofd van de colleges van burgemeester en wethouders heen, rechtstreeks aan de betrokken bedrijfsdirecteuren.

De Directeur-Generaal van de Energievoorziening richt zich wel tot de betrokken gemeentebesturen, maar deedde hun op 21 April

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Tjalma)

o.a. mede, dat hij aan de directeuren van de gasbedrijven een vragenlijst deed toekomen, waarover zij eventueel in overleg met het betrokken college van burgemeester en wethouders hun gedachten zouden kunnen laten gaan en waarover de gegevens reeds zouden kunnen worden verzameld.

Uit dit woord „eventueel” blijkt, dat men nog onvoldoende oog heeft voor de juiste verhoudingen en het verschil tussen techniek en bestuur niet onderkent.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nu nog enige opmerkingen willen maken over een tweetal onderwerpen, die onder ambtenarenzaken zijn te rangschikken, nl. de gemeenteclassificatie en de toepassing van het Koninklijk besluit F 221.

De voorbehandeling van de classificatieherziening verkrijgt wel een bijzonder breed opzet. Er is een uitvoerig rapport uitgebracht door de Commissie-Kruyt; over de kanttekeningen, die daarbij zijn te maken, zal ik thans niet spreken.

Daarna is een eveneens breed gedocumenteerd rapport verschenen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, zodat het onderwerp voldoende belicht scheen. De Regering heeft het echter nodig geoordeeld, advies te vragen aan den S.E.R., die op zijn beurt geadviseerd zal worden door de sociale sectie uit zijn midden, en om nu van raad te dienen over het advies, dat de sociale sectie zal uitbrengen, heeft deze een subcommissie ingesteld, die uit een voorzitter en 8 leden bestaat.

Deze subcommissie zal worden bijgestaan door 6 adviseurs; in totaal zullen dus 15 deskundigen vergaderen omtrent het praec-advies, dat de sociale sectie zal uitbrengen aan den S.E.R., die daarna de Regering zal adviseren, en dit alles na langdurige voorbereiding van twee uitvoerige adviezen, respectievelijk van de Commissie-Kruyt en de commissie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

En nu de samenstelling van de commissie, waarvoor de verantwoordelijkheid berust bij den S.E.R.

De 15 personen, die de commissie met inbegrip van haar 6 adviseurs telt, wonen op twee uitzonderingen na in Amsterdam, den Haag, of Utrecht; 10 wonen er in den Haag. Voorburg is nog niet bij den Haag gevoegd, dus dat reken ik dan nog tot de twee uitzonderingen.

Nu moet deze commissie o.a. nagaan of en, zo ja, in welk opzicht het platteland goedkoper is dan de grote steden.

Om dat objectief te kunnen vaststellen, heeft men blijkbaar gemeend de subcommissie aldus te moeten samenstellen.

De uitslag laat zich wel enigszins raden.

Wat de toepassing van het Koninklijk besluit F 221 betreft, een onderwerp, dat elk jaar weer in beide Kamers aan de orde komt, meen ik in de Memorie van Antwoord wel een iets milder toon te hebben beluisterd dan tot nu toe het geval was. Het komt mij echter voor, dat met een resumé van hetgeen iemand ten laste gelegd is niet kan worden volstaan.

Meent de Regering, dat zij verplicht is de namen der aanklagers geheim te houden, hetgeen afwijkt van het recht, dat het Wetboek van Strafvordering in artikel 30 aan een verdachte toekent, dan zal het toch mogelijk zijn om zonder vermelding van namen afschriften te verstrekken, opdat de gedupeerde volledig van de tenlastelegging kan kennis nemen. Bij de Raad van State hebben trouwens al tal van dossiers met de namen ter inzage gelegen.

Ten aanzien van hetgeen de Memorie van Antwoord opmerkt betreffende op-wachtgeldstelling valt in het midden te brengen, dat zulks in de regel slechts plaats heeft bij vereniging van gemeenten, dus bij opheffing van één of meer gemeenten. Ik meen te weten, dat in die gevallen het wachtgeld en de pensioengrondslag niet worden bevroren, zodat de vergelijking, die in de Memorie van Antwoord wordt gemaakt, niet geheel opgaat. Ik moge de geachte bewindsman verzoeken het standpunt opnieuw te overwegen en de mogelijkheid van beroep ruim open te stellen.

Tot slot mogen ik nog een vraag stellen omtrent de onderwijs-uitgaven, die de desbetreffende gemeenten ten behoeve van Ambonese kinderen hebben te doen.

Dienaangaande vermeldt de Memorie van Antwoord op blz. 14, dat deze uitgaven voor rekening van het Rijk komen op grond van de bestaande bepalingen van onderwijswetgeving met betrekking tot de particuliere lagere scholen. De Memorie van Antwoord heeft hierbij kennelijk artikel 128quinquies van de Lager-onderwijswet op het oog.

Nu zijn er echter gemeenten, waar voor het onderwijs aan de Ambonezen niet of slechts deels gebruik gemaakt kan worden van kampgebouwen, zodat het in die gevallen noodzakelijk is gebleken om tot bijbouw van één of meer lokalen aan bestaande scholen over te gaan, terwijl dit voor de gewone schoolbevolking niet vereist was.

(Tjalma e.a.)

Het is billijk, dat deze gemeenten ook schadeloos gesteld worden voor de kapitaalsuitgaven, die zij zich voor dit doel getroosten, voor zolang, d.w.z. tot het tijdstip, waarop de bijgebouwde lokalen voor de niet Ambonese kinderen vereist zijn. Ik moge derhalve verzoeken, dat in een zodanig geval niet alleen de exploitatieuitgaven, maar ook de kosten, die uit de kapitaalsuitgaven voortvloeien, aan de betrokken gemeenten vergoed worden.

De heer Schipper: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik het Voorlopig Verslag nog eens nalas, nadat het gedrukt voor mij lag, en aan de Dienst voor Maatschappelijke Zorg toekwam, heb ik mij de vraag gesteld, of de vele leden (waartoe ik zelf ook behoor), die daar aan het woord zijn, niet te veeleisend geweest waren met het stellen van een grote reeks vragen over de gerepatrieerden in het algemeen, en de Indische Nederlanders in het bijzonder.

Met een zekere spanning zag ik de Memorie van Antwoord tegemoet. Zodra die in mijn bezit kwam, heb ik naar het antwoord in zake de Dienst Maatschappelijke Zorg gekeken. Na de lezing van het antwoord van de geachte bewindsman, heb ik er, achteraf gezien, geen spijt van deze reeks vragen te hebben gesteld. Want de Minister heeft zich als het ware uitgeput om die vragen zo uitvoerig mogelijk te beantwoorden.

Er is daarom bijzondere reden Zijne Excellentie daarvoor een woord van dank te brengen. In de eerste plaats, omdat duidelijk voor de Staten-Generaal en ons volk gebleken is, met welk een zorg de Overheid vervuld was en nog is, om deze schipbreukelingen in hun zeer bijzondere moeilijkheden tot hulp en steun te zijn. Tot voor kort was er maar een klein deel van ons volk, dat zich voor deze mensen heeft geïnteresseerd. Daarin is gelukkig een gunstige wending gekomen. De arbeid van Dienst Maatschappelijke Zorg heeft in dit opzicht goed gewerkt, en ook in de kerkelijke wereld zijn de ogen open gegaan voor de geestelijke en materiële nood, waarin velen van de Indische Nederlanders verkeren.

In de tweede plaats moge ik deze Minister en zijn ambtsvoorganger danken voor de wijze, waarop het door de Overheid mogelijk gemaakt is, dat het kerkelijk en particulier initiatief in staat gesteld werden dit werk te doen.

In de derde plaats, omdat het assimilatieproces krachtig werd bevorderd, een groot aantal aan eigen woonruimte werd geholpen en verschillende personen werk kregen en daardoor hun eigen brood konden verdienen.

Er blijven, Mijnheer de Voorzitter, nog een paar vragen over en er is aanleiding ook enige opmerkingen te maken.

Mijn eerste opmerking is, dat het blijkbaar moeilijker is degenen, die nog in allerlei woonoorden verblijven, in te schakelen in het arbeidsproces. De gezinnen zitten dan te knus bij elkaar en maken zich voor de toekomst wellicht minder zorgen. Daarom zou ik willen vragen, of de ambtenaren, die regelmatig de woonoorden bezoeken, nog niet iets meer aandacht zouden kunnen besteden aan de nodige inschrijving bij de Gewestelijke Arbeidsbureaux. Want volgens het antwoord van den Minister wordt het aantal, dat zich diende te laten inschrijven, op 4500 mannen en 700 vrouwen geschat, terwijl er slechts 700 mannen en 130 vrouwen ingeschreven staan bij de arbeidsbemiddeling.

Ook de kerkelijke organen zullen daaraan stellig meer aandacht moeten schenken. Dit is te meer nodig, omdat het assimilatieproces beter verloopt, als degenen, die werken kunnen, dit ook doen. Het gevoel van verzorgd te zijn, maakt sommigen zorgeloos. Terwijl deze zorgeloosheid wijkt, als men een eigen plaats in ons maatschappelijk leven heeft verworven.

Zo is het aantal van hen, die op de Rijkswerkplaatsen een bepaalde vorm van opleiding of her- en omscholing ontvangt, zeer klein, nl. 50. Daarom is mijn vraag, of de Dienst Maatschappelijke Zorg in overleg met het Rijksarbeidsbureau zou willen nagaan, wat er gedaan kan worden, om dit aantal te vergroten. Een psychotechnisch onderzoek zou daartoe wel nodig zijn.

In het verlengde daarvan zou het ook kunnen liggen, als de emigratie werd bepleit, speciaal naar landen, waar zij zich, ook wat het klimaat betreft, beter thuis voelen. Vooral, omdat Suriname en Nieuw-Guinea nog maar zeer geringe mogelijkheden bieden. Een vorm van scholing, voordat zij emigreren, zou dan stellig aanbeveling verdienen.

Voor het optimistisch antwoord, dat de Minister geeft op de vraag naar eigen woongelegenheid, ben ik erkentelijk. Het zal, zo zegt de Minister, voor het merendeel der Indische Nederlanders binnen afzienbare tijd mogelijk zijn eigen woonruimte te verkrijgen. Toch zou ik wel graag willen, dat de Minister en zijn dienst aan verschillende

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Schipper)

woonoorden aandacht besteden. Als ik denk aan de situatie, dat Indische Nederlanders ook in Elten verblijven, zo tussen de van oorsprong Duitse bevolking, dan lijkt mij dit voor de assimilatie niet bijster gunstig. Als een groep in hotel Fleissig in de Warmoesstraat te Amsterdam verblijft, dan is de omgeving daar ongewenst. Vooral, omdat de grote schare kinderen voor hun vertier aangewezen zijn op de smalle straatjes en stegen, waar niet veel goeds wordt gezien en geleerd.

Een andere zaak, die ik graag onder de aandacht van den Minister breng, is het onderbrengen van een groot aantal gezinnen in pensions in de grote steden.

In een rapport van een der predikanten, die de geestelijke verzorging op zich nam, lees ik het volgende:

„3 Maart bezocht ik een groot pension, waar sinds 1 Februari een groot aantal gerepatrieerden ondergebracht is. Er waren weer 2 nieuwe families gekomen, een er van met 8 kinderen. In totaal zitten hier nu 200 gerepatrieerden, waaronder vanzelfsprekend een groot aantal kinderen. De grote jongens en meisjes slapen in deze grote pensions (om ruimte te sparen) op z.g. slaapzalen. Hoe meer ik het leven in de grote pensions leer kennen, hoe groter mijn bezwaren worden. Niet op het gebied van verzorging en voeding, maar op geestelijk gebied. Vooral de jeugd is hier door het „grote verband“ bezig los te weken van het gezinsverband. De oudere jongens en meisjes trekken hier „met elkaar“ op; meestal hebben in groot verband de slechtste elementen de grootste invloed. De jongere kinderen zwerven de gehele dag met elkaar door de gangen, hetgeen ook niet erg bevorderlijk is voor de geestelijke gezondheid. Bij de families, die langere tijd in een ander pension wonen, hoort men dezelfde klachten, al is men zeer tevreden over het „hotel“. Naar mijn mening zal achteraf de periode, doorgebracht in deze grote hotels, een ongunstige invloed uitoefenen. De kleinere pensions en hotels hebben inderdaad wel bezwaren, vooral wat de verzorging betreft. Men kan het hier niet zo ruim geven. Doch het gezinsverband blijft hier veel beter bewaard.”.

Ik erken, dat hier grote moeilijkheden te overwinnen zijn. De oplossing daarvan zal naar mijn mening gezocht moeten worden door D.M.Z. en de kerkelijke organen.

Toen ik onlangs in aanraking kwam met enkele personen, die hun kritiek op D.M.Z. niet spaarden en zelfs zeiden, dat deze letters zouden betekenen: Doe Maar Zachtjes aan, heb ik op deze onjuiste instelling gewezen en gezegd, dat mijn ervaring had geleerd, dat deze drie letters D.M.Z. veeleer betekenen voor al degenen, die dit werk doen: Door Mildheid Zorgzaam.

Hierin ligt tegelijkertijd onze waardering voor alles, wat door D.M.Z. gedaan werd en nog verricht wordt.

Voor het antwoord van den Minister in zake de zorg voor de Ambonezen ben ik zeer erkentelijk. Het gaat met het onderwijs aan de Ambonezen redelijk goed. De politieke kwestie omtrent de status dezer mensen laat ik rusten. Maar het zou een zegen voor ons volk en de Ambonezen zelf zijn, als hun verzorging zou kunnen geschieden door niet ambtelijke organen, waardoor zij zelf met hun sterk gevoel van eigenwaarde medeverantwoordelijkheid gaan dragen voor hun positie hier te lande.

Nu nog, Mijnheer de Voorzitter, een korte opmerking over de ambtenarenzaken. Verleden jaar heb ik aan 's Ministers ambtsvoorganger, de plotseling overleden Minister Van Maarseveen, de achterstand der ambtenaarssalarissen besprekende, gevraagd, of het mogelijk zou zijn, gelet op de z.g. rangeninflatie, te onderzoeken hoe nu de situatie van dezen achterstand was.

Ik zeide toen:

„Zou de Minister kunnen laten onderzoeken hoe groot nu werkelijk de groep is van werklieden, ambtenaren-werklieden en lager administratief personeel, die op het lage peil in vergelijking met de jaren 1938—1939 is blijven staan?”

En als die cijfers geproduceerd zijn, want dat moet in een goede administratie, zoals de Overheid heeft, mogelijk zijn, op welke manier wil de Minister deze reële daling ongedaan maken? Of is de Minister van oordeel, dat deze reële daling gehandhaafd moet worden? Want dan brengt dit lager Overheidspersoneel toch wel een heel zwaar offer voor de gemeenschap en de schatkist.”.

Ik had toen de lagere ambtenaren en de werklieden op het oog. Het is na het advies van de Sociaal-Economische Raad over de in de Handelingen der Staten-Generaal — Zitting 1951—1952 — I

(Schipper e. a.)

naaste toekomst te voeren loon- en prijspolitiek toch wel duidelijk, dat er wat hapert op dit gebied, ook voor de midden- en hogere groepen der ambtenaren.

In aanmerking nemende de voorzichtige bewoordingen, waarin het advies is gesteld, blijkt toch wel, dat de conclusie van de berekeningen, die gemaakt zijn, nl. dat de ambtenaren, ondanks rangeninflatie, hun beschikbare reële inkomen met 30 pct. zagen dalen, niet onjuist is.

Ik moge dus met nadruk mijn vragen, die ik zoëven voorlas uit de Handelingen van vorig jaar, herhalen. En ik voeg daaraan toe, dat het, nu het Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken weer werd hersteld, nodig is, dit college bij dit onderzoek in te schakelen.

Ook al zou een minutieus onderzoek niet geheel mogelijk zijn, dan zou het toch voor de Overheid een richtlijn kunnen zijn, op welke wijze deze daling van het beschikbare inkomen geheel of gedeeltelijk kan worden weggenomen.

Het inschakelen van de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg zal bovendien het voordeel bieden, dat de organisaties rechtstreeks bij dit vraagstuk zijn betrokken en medeverantwoordelijk zijn voor den gang van zaken.

Ik spreek tenslotte de wens uit, dat het mogelijk zal zijn op korten termijn tot een regeling te komen van de ziekteverzorging van het Overheidspersoneel, die overeenkomstig de verlangens is van ambtenaren en werklieden.

De heer Van Walsum: Mijnheer de Voorzitter! Het zwaartepunt van de schriftelijke voorbereiding van deze begroting heeft gelegen bij de afdeling van het Voorlopig Verslag en van de Memorie van Antwoord, die voorzien is van het opschrift: „Gemeentelijke zelfstandigheid. Gemeentefinanciën.“. De beschouwingen in dit gedeelte van het Voorlopig Verslag hebben een enigszins retrospectief karakter gedragen. Dit was ook onvermijdelijk, omdat er door het slagen van de woningbouwleningen een totaal nieuwe positie is ontstaan. Wij kunnen met dankbaarheid constateren, dat de woningbouwleningen de ernstigste moeilijkheden, waarmede de gemeentebesturen te kampen hadden, hebben opgelost. Bovendien krijgt men de indruk, dat de mogelijkheden voor de gemeenten om zelfstandig geld aan te trekken, iets gunstiger zijn geworden. Ik geloof, dat er voor de Regering zeker reden is om met voldoening op deze ontwikkeling terug te zien. Het wil mij voorkomen, dat de kritiek op het gevoerde beleid, kritiek, die ook in het Voorlopig Verslag nog aan het woord komt, daardoor voor een belangrijk deel is opgevangen. Ik zou er intussen ernstig voor willen waarschuwen om te menen, dat de moeilijkheden thans definitief zijn overwonnen. De moeilijkheden zijn niet definitief overwonnen, maar zij zijn voorlopig naar de toekomst verschoven. Ik ben er van overtuigd, dat deze financieringsmoeilijkheden zich t.a.v. de woningbouw vermoedelijk weer vrij spoedig zullen voordoen, en met betrekking tot werken van andere aard zullen deze moeilijkheden zich voor verschillende gemeenten aanstonds weer aandienen. Niettemin is het te wensen, dat de gemeenten mede zullen werken aan de handhaving van de ordelijke verhoudingen, die thans hersteld zijn. Ik geloof, dat er reden is deze wenselijkheid uit te spreken, omdat het nog altijd zo is, dat de verleiding om tot minder juiste praktijken uit het jongste verleden terug te keren, niet geheel verdwenen is. Daarom lijkt het mij van belang, dat de gemeenten weerstand zullen bieden aan deze verleiding, wanneer zij daarvoor geplaatst worden. Ik denk b.v. aan deze figuur, dat men geld aangeboden krijgt voor de uitvoering van bepaalde werken, mits deze werken aan een bepaalde aannemer worden opgedragen. Het lijkt mij een verheugend feit, dat wij uit de krant hebben kunnen vernemen, dat pogingen worden ondernomen om het toepassen van opzetten door aannemers te gaan bestrijden. Mij dunkt, dat dit een belangrijke activiteit is, omdat door deze praktijk van de zijde van het particuliere bedrijf toch in belangrijke mate aan de ontwikkeling speciaal op het gebied van de woningbouw en ook op het gebied van andere openbare werken schade is gedaan.

De adempauze, die de ontwikkeling ons thans laat, is geschikt voor een principiële bezinning over de situatie, waarin wij door de ontwikkeling van het jongste verleden t.a.v. het gemeentebestuur zijn geraakt. Er is ditmaal reden te meer om tot deze principiële bezinning op te wekken, omdat wij het voorrecht hebben een Minister van Binnenlandse Zaken te hebben, die hoogleraar in het Staatsrecht is en die uit dien hoofde verondersteld mag worden een zekere voorkeur voor deze principiële bezinning te hebben. De Regering

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Van Walsum)

kiest op blz. 4 van de Memorie van Antwoord het volgende uitgangspunt:

„Aangelegenheden, welke in vroeger tijden uitsluitend de gemeenten regardeerden, komen thans mede, niet zelden zelfs primair, binnen de sfeer der bemoeiingen van de centrale overheid te liggen. Op de voorgrond dient echter te worden gesteld, dat de vrije bevoegdheden der gemeentebesturen niet dan bij strikte noodzaak aan banden dienen te worden gelegd en dat, wanneer aan centrale regeling niet is te ontkomen, de uitvoering en toepassing daarvan zoveel mogelijk aan de lagere organen moet worden toevertrouwd. Dit is niet alleen van betekenis voor de gemeente zelf, doch ook voor het Rijk, welks belang er in hoge mate mede gediend is, dat de toepassing van de met het oog op het landsbelang noodzakelijke maatregelen zoveel mogelijk aan de plaatselijke omstandigheden wordt aangepast. De gemeentebesturen toch zijn de organen, die voortgekomen uit en steunend op het vertrouwen van de plaatselijke burgerij, het dichtste bij de bevolking staan en dienengevolge het beste in staat de noden en behoeften ter plaatse te onderkennen.”.

Dit uitgangspunt van de Regering is volkomen te aanvaarden, maar de Regering laat daarop volgen, dat de mogelijkheid bestaat, dat men in concrete gevallen tot een uiteenlopende toepassing komt van de beginselen, die zij zelf heeft aangewezen.

„In ieder geval” — zo zegt de Regering — „blijkt hieruit wel, dat men zonder over de hierboven weergegeven stellingen met betrekking tot de eigen werkzaamheid en vrijheid van beslissing der gemeentebesturen in abstracto van mening te verschillen, in concrete gevallen tot een uiteenlopende toepassing daar kan komen.”.

En dan verbindt de Minister daaraan de volgende uitspraak:

„Een oordeel over de vraag, of aan de zelfstandige positie der lagere organen in concreto voldoende aandacht is geschonken, mag dan ook, als twijfel rijst of zulks inderdaad wel geschied is, niet te snel tot de conclusie leiden, dat ten aanzien van het streven, de provinciale en gemeentebesturen een zo ruim mogelijk arbeidsveld te laten, niet voldoende waakzaamheid wordt betracht.”.

Het komt mij voor, dat deze uitspraak niet zonder gevaar is. Ik geloof, dat de Minister van Binnenlandse Zaken een veiligen weg volgt, wanneer hij, indien er wordt geklaagd door de lagere organen over onvoldoende waakzaamheid, op zijn hoede is, omdat nu eenmaal in het geheel van de Regering de Minister van Binnenlandse Zaken, zoals dat in het verleden hier ook wel is uitgedrukt, de pleitbezorger bij uitnemendheid van de belangen der lagere organen is.

In het Voorlopig Verslag is de opmerking gemaakt, dat het in de aard der dingen ligt,

„dat de betrekkingen tussen hogere en lagere publiekrechtelijke autoriteiten, die krachtens de wet op elkander zijn aangewezen, steeds zekere spanningen zullen vertonen, waarbij het standpunt, hetwelk men inneemt, in belangrijke mate wordt bepaald door den gezichtshoek, van waaruit men in hiërarchieke geheel de zaken pleegt te bezien.”.

Hierop reageert de Regering op een wijze, die enigmatische verbazing heeft gewekt. De Minister zegt nl. in de Memorie van Antwoord:

„De spanningen, waarop de hier aan het woord zijnde leden doelen leiden er niet alleen toe, dat verschillende standpunten worden ingenomen naar gelang van de gezichtshoek, van waaruit men in het hiërarchieke geheel de zaken pleegt te bezien, doch helaas soms ook tot uitlatingen, die niet bevorderlijk zijn voor de sfeer van vertrouwen, die noodzakelijk is tussen de op elkaar aangewezen hogere en lagere instanties. De eerste ondergetekende meent op deze aangelegenheid thans niet verder te moeten ingaan. Bij de behandeling van het wetsontwerp betreffende de bescherming van de burgerlijke bevolking zal blijken, dat dit althans geen voorbeeld is van de vermeende neiging om de kosten van zaken, welke in elk geval ook Rijkszaken zijn, voor een groot gedeelte door de gemeenten of provincies te doen dragen.”.

Het is mij niet duidelijk, waarom de filosofische, althans enigszins flegmatistische passage in het Voorlopig Verslag tot deze ietwat bitse toon in de Memorie van Antwoord aanleiding heeft gegeven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ook mijnerzijds de Bescherming Burgerbevolking laten rusten, in de eerste plaats omdat dit onderwerp binnenkort in behandeling zal komen aan de hand van de wetsontwerpen, die daaromtrent zijn ingediend, en in de tweede plaats omdat door de wijze, waarop de Minister deze zaak in dit gedeelte van de Memorie van Antwoord behandelt, in elk geval de verwachting wordt gewekt, dat de Regering er naar zal streven t.a.v. dit onderwerp straks haar beste beentje voor te zetten. Ik wil echter een onschuldiger voorbeeld noemen, met behulp waarvan de juistheid van de opmerking, in het Voorlopig Verslag gemaakt, kan worden gedemonstreerd. Ik heb thans voor mij een circulaire van de Minister van Sociale Zaken van 2 Januari 1952 aan de gemeentebesturen. Deze circulaire handelt over de z.g. „aanloopkosten” van emigranten. De situatie is zo, dat de Regering op zich heeft genomen, bepaalde kosten, die aan de emigratie zijn verbonden, voor haar rekening te nemen. Die „aanloopkosten” hangen echter in de lucht. Deze circulaire behelst een betoog, dat de strekking heeft, aan de gemeentebesturen de vrijmoedigheid te verschaffen, deze „aanloopkosten” voor haar rekening te nemen. De circulaire eindigt met deze zinnen:

„Overigens wordt met dit rondschriven slechts beoogd de Gemeentebesturen te wijzen op de mogelijkheid en de wenselijkheid van het verlenen van ondersteuning in de aanloopkosten van emigranten, die deze steun behoeven. Het stellen van bepaalde regels ter zake ligt uiteraard niet op mijn weg.”.

Ondanks al deze vriendelijkheid maakt de Regering, niet door middel van een daarop gerichte wet, maar min of meer eigenmachtig, uit, welk gedeelte van de kosten zij zal willen vergoeden en draagt zij de gemeentebesturen, niet bij wijze van een oekase, maar door een uiterst vriendelijke circulaire, op, de rest van de kosten voor rekening van de gemeente te nemen, terwijl het toch buiten twijfel is, dat de bevordering van de emigratie een Rijksaangelegenheid is. Dit geval is op zich zelf uiterst onbelangrijk, maar het is tekenend, en ik geloof, dat het verstandig zou zijn, wanneer de Minister van Binnenlandse Zaken de juistheid van het voorkomen van dergelijke verhoudingen niet trachtte te ontkennen.

In het Voorlopig Verslag werd gesteld, dat het ontbreken van de mogelijkheid om geld te lenen tegen een rente, door de Regering vastgesteld, een verlammen invloed heeft gehad op de activiteit van de gemeentebesturen, en daaraan werd toegevoegd, dat dit op het ogenblik, meer dan het ontbreken van een definitieve regeling van de financiële betrekkingen tussen het Rijk en de gemeenten, een bedreiging van de gemeentelijke zelfstandigheid vormt.

De Regering antwoordt hierop: „De activiteit is helemaal niet lamgelegd, zij is alleen maar tijdelijk ingekrompen”. Ik heb nooit begrepen, dat, wanneer men zegt, dat iets een verlammen invloed ergens op heeft, dit moet betekenen, dat de activiteit volledig wordt lamgelegd. Ik vraag mij bovendien af, waarom de Regering zich zoveel zorgen heeft gemaakt over de werkloosheid in de bouw- en nijverheid en waarom de Regering zich eigenlijk beijverd heeft om de woningbouwleningen tot stand te brengen. Vermoedelijk toch niet, omdat de activiteit van de gemeenten ongerept gehandhaafd was, maar waarschijnlijk omdat die activiteit — om de terminologie van de Regering te gebruiken — tijdelijk was ingekrompen.

Ik heb het gevoel — en daarom vestig ik hier de aandacht op —, dat wij op deze wijze min of meer het gevaar lopen om — laat ik het zeer voorzichtig uitdrukken — elkaar niet helemaal te begrijpen. Ik zou er toch gaarne bij de Regering op willen aandringen om ter wille van de gemeenten een oprechte poging te doen om dat begrip enigmatische te versterken. In de Memorie van Antwoord spreekt de Minister in verband met de leningen over de voorwaarden, welke de Regering aanbeval. Let u daar wel op, Mijnheer de Voorzitter: aanbeval. De werkelijkheid is, dat leningen, waarbij de gemeenten zich niet aan de voorwaarden houden, niet worden goedgekeurd. Ook hier is dat, dunkt mij, toch wel een buitengewoon sierlijke wijze, waarop de werkelijkheid zonder enigen twijfel wordt gecamoufleerd. De situatie is zo, dat door de hantering van het goedkeuringsrecht het gemeenterecht een uitbouw heeft gekregen, die wettelijke grondslag mist. Er is een soort van noodrecht ontstaan. Ik wil een tweetal regelingen als voorbeeld hiervan noemen. De eerste is: de gemeenten mogen geen leningen aangaan dan tegen de door de Regering vastgestelde voorwaarden. En de tweede is: de gemeenten mogen geen werken ter hand nemen, tenzij de kosten daarvan uit langlopende leningen bestreden kunnen worden. Ik wil er nog eens op wijzen, dat deze uitwas in het gemeentelijk bestel niet zonder gevaar is. Het zou verre te verkiezen zijn, wanneer men deze regelingen, die onvermijdelijk zijn, den vorm trachtte te geven van een wettelijke

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Van Walsum)

noodvoorziening, ook al om het tijdelijke karakter er van te accentueren, omdat het gevaar op het ogenblik niet denkbeeldig is, dat deze toepassing van het goedkeuringsrecht, die uit nood misschien moet worden aanvaard, een permanente strekking zou krijgen.

Het is juist voor deze dingen, dat ik in het bijzonder de belangstelling van de Minister-hoogleraar wil vragen, en het is op dit punt dat ik tot bezinning zou willen opwekken, omdat het wetenschappelijk toch altijd een te betwisten figuur blijft of het goedkeuringsrecht gehanteerd mag worden op de wijze, zoals dat thans geschiedt.

Ik zou in dit verband er ook de aandacht op willen vestigen, dat de parlementaire controle op het ogenblik praktisch onmogelijk is. In het Voorlopig Verslag zijn aan de Regering inlichtingen gevraagd over de wijze, waarop de investeringscommissie werkt, en de Minister heeft deze inlichtingen wel willen verstrekken. Ik ben daar dankbaar voor, maar moet constateren, dat uit een oogpunt van parlementaire controle met deze inlichtingen bijzonder weinig te doen is. Hoe moeilijk en subtiel deze kwestie zijn, leert ons het Koninklijk besluit van 13 Februari 1952 (*Staatsblad* no. 71) in zake de verkoop van een villa te Noordwijk voor de huisvesting van het politiebureau. De lectuur van dit Koninklijk besluit is bijzonder interessant, omdat wij op deze wijze een tipje van de sluier opgelicht krijgen en enigszins kunnen benaderen, welke motieven de Regering in deze zaken laat gelden. Het ging hier om een voorziening, waarvan de urgentie niet werd ontkend. Iedereen was het er over eens, dat de politie te Noordwijk onbevredigend gehuisvest is; men was het er ook over eens, dat aankoop van de villa van de erven Urlus nog helemaal zo kwaad niet was, maar nu kwam de vraag aan de orde, of de financiële positie van de gemeente Noordwijk deze aankoop toeliet en daarbij kwam ook nog dit punt aan de orde, dat de investeringsbeperkingen hier een rol gingen spelen. Wanneer men zich de moeite geeft van dit geval kennis te nemen, zal men moeten toegeven, dat een oordeel in deze zaak bijzonder moeilijk is. De Regering zegt b.v.:

„Hoewel de aankoop, zoals reeds is opgemerkt, op zich zelf beschouwd, urgent kan worden genoemd, kan m.i. bezwaarlijk worden gezegd, dat zij in de meest absolute zin van het woord onontkoombaar is.”

En dan mengt de Raad van State, afdeling Geschillen van Bestuur, nog weer een speciale noot in de zaak, wanneer hij zegt:

„Zij meent bovendien, dat een zodanige gedragslijn niet wordt gevolgd ten aanzien van voorzieningen, welke door de centrale Overheid worden getroffen of beraamd. Het zou onbillijk zijn deze gedragslijn dan wel aan de gemeenten op te dringen.”

M.a.w.: begin zelf u te gedragen naar deze regelingen, die u voor anderen wilt laten gelden. En dan komt er deze schone uitspraak in het antwoord van de Minister van Binnenlandse Zaken:

„In het onderhavige geval kan niet gezegd worden, dat het tegengaan van bedoelde voorziening op bedenkelijke wijze zal resulteren in werkloosheid, geringere productiekraft of bepaald een calamiteit zal veroorzaken.”

Wanneer men dit leest, kan men zich nauwelijks nog herinneren, dat het hier gaat over de aankoop van een villa van f 60 000. Ik noem dit voorbeeld om te laten zien, dat het toch wel uitermate moeilijk is hier redelijke gedragsregels vast te stellen en dat parlementaire controle hier ook moeilijk is. Dit steunt mij in mijn pleidooi om toch te trachten, wanneer deze situatie langer zou duren, er een zekere wettelijke grondslag aan te geven.

Ten aanzien van de verlenging Noodvoorziening Financiën vleit de Minister zich met de hoop, dat daarin ook het belastinggebied kan worden betrokken. Gunstig resultaat, zo zegt de Regering, zal eerst kunnen worden bereikt, als de toestand van de Overheidsfinanciën toelaat, dat het belastinggebied een ongebruikte zoom heeft. Wanneer wij daarop moeten wachten, zal het nog wel lang duren, want het zal wel niet zo spoedig zijn, dat de Minister van Financiën een zeker gebrek aan interesse zal hebben voor bepaalde fiscale mogelijkheden, die er zijn. Maar ik geloof — en daarvoor zou ik de aandacht van de Minister willen vragen —, dat er in elk geval al een verbetering is te bereiken, wanneer bepaalde belastingen naar de gemeenten kunnen worden overgeheveld. Ik zou de Minister dus in overweging willen geven om niet te wachten tot die ongebruikte zoom er is voordat hij een poging gaat doen om het eigen belastinggebied van de gemeenten te versterken. Ik heb in de Memorie van Antwoord een passage gelezen, die bij mij de hoop wekt, dat het inderdaad de bedoeling van de Minister is om bij de komende verlenging van de Noodvoorziening reeds in deze richting werkzaam te zijn.

(Van Walsum e. a.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou tenslotte nog een opmerking willen maken over de samenvoeging van gemeenten en — hoe kan het anders — de befaamde kwestie van de F 221-ers.

Wat de samenvoeging van gemeenten betreft, de opsomming in de Memorie van Antwoord gegeven van de voorstellen, die de Regering hebben bereikt met betrekking tot de samenvoeging van zeer kleine gemeenten, wekt niet de indruk, dat op dit terrein een bijzondere grote activiteit wordt ontplooid. Neemt de Regering op dit punt een afwachtende houding aan of tracht zij te stimuleren? Dit is een belangrijke zaak, omdat het hier gaat om een doelmatiger en goedkoper werkend bestuursapparaat. Ik ben met de Regering van mening, dat de Wet Gemeenschappelijke Regelingen hier geen uitkomst kan brengen, omdat deze wet alleen in concrete gevallen kan worden gehanteerd. Ik geloof, dat men de wenselijkheid van samenvoeging van zeer kleine gemeenten moet zien in het licht van de structuurveranderingen, die zich voltrekken en die, zoals de Regering terecht zelf in de Memorie van Antwoord heeft gezegd, er toe leiden, dat tal van zaken geregeld moeten worden in een groter verband dan in het verleden mogelijk was.

Wat de F 221-ers betreft, zegt de Minister in de Memorie van Antwoord, dat van de Regering niet verwacht kan worden, dat zij onbillijke beslissingen met het oog op de consequenties zou willen bestendigen. „Het spreekt vanzelf”, zegt de Regering, „dat, indien in een bepaald geval inderdaad van een onbillijke beslissing zou moeten worden gesproken, herziening daarvan, ongeacht de gevolgen, ook naar het oordeel van de Regering niet achterwege zou mogen blijven.” Ik heb het gevoel, dat het pijnlijk is, dat deze aangelegenheid elk jaar opnieuw aan de orde moet worden gesteld, en ik geloof te mogen constateren, dat zich in beide takken van de Volksvertegenwoordiging altijd weer ongerustheid openbaart ten aanzien van de vraag, of ten opzichte van de F 221-ers wel juist is gehandeld. Ik vraag mij af, of er de Regering niet veel aan moet zijn gelegen deze ongerustheid uit de weg te ruimen. Nu begrijp ik volkomen, welke moeilijkheden de Regering op dit punt heeft — deze moeilijkheden zijn ook weer in de Memorie van Antwoord genoemd —, maar wij komen niet verder, wanneer wij enerzijds de moeilijkheden blijven constateren en anderzijds er op blijven aandringen iets voor deze categorie van personen te doen. Nu heb ik mij afgevraagd — en dit is een denkbeeld, dat ik gaarne de Minister in overweging zou willen geven —, of de oplossing niet in deze richting zou kunnen worden gezocht, dat een commissie uit de Volksvertegenwoordiging de gelegenheid krijgt van alle dossiers, betrekking hebbende op gevallen, die nog niet aan revisie onderworpen zijn geweest, kennis te nemen. Zou de Regering dan niet bereid zijn in de gevallen, die daartoe naar de mening van deze commissie aanleiding geven, alsnog de mogelijkheid van revisie te bevorderen? Mijnheer de Voorzitter! Ik noem dit denkbeeld zonder enige pretentie, maar alleen, omdat ik hierin een praktische mogelijkheid zie en voor de Regering en voor de Volksvertegenwoordiging om uit deze moeilijkheden te komen en om te vermijden, dat wij elk jaar opnieuw genoodzaakt zullen zijn hierover van gedachten te wisselen.

De heer Schalker: Mijnheer de Voorzitter! Het is een soort van traditie in deze Kamer, dat bij de behandeling van dit begrotingshoofdstuk de burgemeesters en oud-burgemeesters, die lid zijn van deze Kamer, het woord voeren. Hierop ben ik uiteraard een uitzondering. Die traditie hangt samen met de eigenlijke taak van dit Ministerie, die werd vervuld in de periode van vóór de oorlog, toen ons land nog niet was gevangen in de Amerikaanse greep, toen de gemeentelijke autonomie nog bestond en de behandeling van dit begrotingshoofdstuk in de Kamer een gelegenheid was voor deze gezaghebbers om allerlei wensen en verlangens aan de Regering kenbaar te maken. Wij horen in de afgelopen jaren bij de behandeling van dit begrotingshoofdstuk in steeds sterker mate in de Kamers, dat de geachte leden van deze Kamers steen en been klagen over het verlies van de gemeentelijke zelfstandigheid. In feite komt hun betoog er op neer, dat die gemeentelijke zelfstandigheid weer moet worden hersteld. Zij spreken zelfs — dit is aan de overzijde gebeurd — over het feit, dat het streven van de Regering er op gericht is de gemeenten in haar macht te krijgen. De Regering antwoordt dan stevast, dat het landsbelang eist, dat de bevoegdheden, die vroeger uitsluitend binnen de sfeer van de gemeentelijke bemoeiingen lagen, nu binnen de sfeer liggen van de centrale Overheid.

De vraag, die wij moeten stellen, is deze: hoe zijn wij in die situatie gekomen. Waarom is er op dit gebied zo'n groot verschil met vóór de oorlog? Ik geloof, dat dan niet in de eerste plaats de burgemeesters er aan te pas zullen moeten komen, maar de specialisten op het gebied

(Schalker)

van de buitenlandse politiek. Al die vraagstukken hangen onzes inziens samen met de positie, waarin ons land op het ogenblik verkeert, met de Amerikaanse koers, die de Regering vaart. Wij hebben bij de algemene politieke beschouwingen hierover reeds uitvoerig gesproken en zullen dit nu nalaten. Binnenlandse Zaken heeft in deze periode tot taak om de binnenlandse politiek aan te passen aan de buitenlandse politiek, aan te passen aan de buitenlandse overheersing. Binnenlandse Zaken heeft tot taak om de uitvoering van die opdrachten in het binnenland mogelijk te maken.

Wat de gemeentelijke autonomie betreft, de geachte afgevaardigde de heer Van Walsum heeft zoëven geciteerd wat de Memorie van Antwoord t.a.v. de gemeentelijke autonomie onderschrijft, nl. dat de gemeentebesturen de organen zijn, die het dichtst bij de bevolking staan en die diens behoeften het best in staat zijn om de noden en behoeften van de bevolking ter plaatse te onderkennen. De heer Beernink zeide in de Tweede Kamer — men vindt het op blz. 573 van de *Handelingen* —, dat centralisatie de ontplooiing van veel gezond gemeentelijk en provinciaal leven verlamt en doodt.

Dat is allemaal juist. Het is juist wat de Regering in de Memorie van Antwoord zegt, het is juist, wat de heer Beernink zeide, maar dan is het ook juist, dat, als men aan deze organen de bevoegdheid gaat ontnemen en dit doet op de wijze zoals dat in de afgelopen jaren is gebeurd, men de democratie om hals brengt, omdat men de bevoegdheid van de gemeentebesturen terugbrengt tot het uitvoeren van de opdrachten van de centrale Overheid. Dan is het juist, dat door dit systeem de rechten van de bevolking worden aangetast en dat de noden en de behoeften van de bevolking, waarover de Regering in de Memorie van Antwoord spreekt, noden en behoeften blijven. Dat is maar niet zo iets, dat wij zeggen, maar dat is in iedere gemeente aan te tonen.

Wat zijn nu de grote noden en behoeften van de bevolking? Eén er van is de woningnood. Deze wordt centraal geregeld, d.w.z. centraal beperkt. Waarom? Omdat een gulden nu eenmaal maar éénmaal kan worden uitgegeven en de Regering tot de beperking van de woningbouw moet overgaan om aan de zware verplichtingen van de bewapening te kunnen voldoen. Wij zien dan ook, dat beneden aan de basis, bij de gemeentebesturen, de noden en behoeften van de bevolking beter worden gevoeld dan door de Regering. Een reeks van protesten is vanuit de bevolking en via de gemeenteraden gekomen, tot op het congres van de burgemeesters in Utrecht, met betrekking tot de beperking door de Regering van de woningbouw.

Een tweede nood van de bevolking, die aan de basis goed wordt gevoeld, is de werkloosheid, aan de bestrijding waarvan de gemeenten veel kunnen doen, wanneer zij grote werken kunnen uitvoeren, de woningbouw aanpakken, sport- en recreatieterreinen aanleggen, scholen en ziekenhuizen bouwen en de industrialisatie bevorderen, wanneer de wegen kunnen worden verbeterd, verlichting aangebracht. Dit alles zal vermindering van de werkloosheid meebrengen, maar er is de investeringscommissie, de controle op de kapitaalsuitgaven. Steeds hoort men, dat bepaalde uitgaven door hogerhand niet worden toegestaan.

Verder is het ook niet meer mogelijk het lot der werklozen te verlichten. Subsidies aan allerlei verenigingen, aan kunstenaars, orkesten, toneelgezelschappen worden beknot of afgeschaft.

Zo zien wij, dat door de maatregelen van de Regering, die tot gevolg hebben, dat de gemeentelijke autonomie tot nul gereduceerd is, de noden en behoeften van de bevolking toenemen. Bij den verscherpten oorlogskoers is dat o.i. niet anders mogelijk. De heer Beernink heeft bij de behandeling van deze begroting in de Tweede Kamer gezegd:

„In de bezetting is in zeer sterke mate centraliserend opgetreden en zo de bevrijding heeft men helaas op dit punt geen halt toegevoerd, maar men is verder gegaan.”.

De bezettingstijd ligt ons allen nog vers in het geheugen. Het was logisch, dat de Regering toen centraliserend optrad, omdat er toen oorlog was en ons land bezet en de onderdrukking het best kon geschieden door het uitschakelen van de gemeentelijke autonomie. Het is ook logisch, dat het thans bij den oorlogskoers, die gevolgd wordt, niet anders is, en de Overheid centraliserend optreedt om dien koers door te zetten. Degenen, die protesteren tegen beknotting van de gemeentelijke autonomie, protesteren in wezen tegen dien oorlogskoers en de enorme lasten, welke Amerika op onze schouders legt. Wij, communisten, zeggen, dat het herwinnen van onze nationale zelfstandigheid onmiddellijk tot gevolg zou hebben, dat de gemeentelijke autonomie hersteld kon worden.

Op blz. 1 der Memorie van Antwoord maken de Ministers, die deze Memorie van Antwoord hebben ondertekend, bezwaar tegen uitdruk-

kingen als ketterjacht, fasciseringsproces en verscherpte oorlogskoers en, omdat zij daartegen bezwaar maken, zeggen zij, dat het geen zin heeft om op de vragen, die van onze zijde zijn gesteld, te antwoorden, daar dit niet zou kunnen bijdragen tot een vruchtbare gedachtenwisseling of een wijziging van het oordeel, dat bedoelde leden omtrent het door de Regering gevoerd beleid hebben. Wij zijn het met deze Ministers eens, dat zij ons er niet van zullen overtuigen, dat er geen verscherpte oorlogskoers wordt gevoerd in ons land en dat er de laatste jaren geen sprake is van een fasciseringsproces. Wij zijn er ook van overtuigd, dat wij deze Ministers moeilijk zullen kunnen overtuigen en brengen tot het standpunt, dat dit wel het geval is, want zij voeren dien koers volkomen bewust. Deze Regering heeft zich volkomen bewust tot taak gesteld om die opdrachten van een vreemde mogendheid uit te voeren. De gemeentebesturen protesteren ten minste nog tegen haar rol van uitvoersters van de politiek der Regering. De Regering protesteert echter niet, integendeel, zij gaat voortaan bij de doorvoering van de Amerikaanse eisen, zoals b.v. gebleken is bij het plan-Schuman en het vredesverdrag met Japan. Van de 38 landen, die dat vredesverdrag ondertekenden, was Nederland het eerste land, dat tot ondertekening overging. Dat blijkt echter vooral uit het binnenlandse beleid. Daarin constateren wij sinds de bevrijding een doelbewuste lijn, die leidde naar de afbraak van de democratie en de grondwettelijke rechten. De voorwaarde voor de ontplooiing van een volk is o.i. de nationale zelfstandigheid. Indien die nationale zelfstandigheid en onafhankelijkheid worden aangetast, indien een land wordt verplicht de opdrachten uit te voeren van een vreemde mogendheid, indien een land dus wordt overheerst, zien wij onmiddellijk in de binnenlandse politiek een afbraak van de rechten van het volk. Die lijn is zeer duidelijk te volgen, als wij zien, wat er in de afgelopen jaren is gebeurd. In den tijd van de Duitse bezetting bracht het verzet, waarbij mijn partij van den eersten dag af aan den spits ging, een opleving van het nationale bewustzijn. Na den nederlaag van Hitler was de meerderheid van ons volk overtuigd van den opbouw van een vrij en nieuw Nederland. Er was een afspraak gemaakt, dat in de landen, die door het fascisme bezet waren, Regeringen zouden komen, waaraan alle groeperingen, die aan den strijd tegen het fascisme hadden deelgenomen, zouden deelnemen. In tal van landen was dat ook het geval. De strijd tegen de laatste resten van het fascisme zou worden aangepakt en de collaborateurs zouden streng worden gestraft. Dat moest toen gezegd worden: het was een concessie aan de volkeren, die op leven en dood vochten tegen het fascisme. De Anglo-Amerikanen hadden echter een ander plan, dat al vóór en tijdens den oorlog bestond, nl. het plan van de kapitalisten, de imperialisten om de Sovjet-Unie te vernietigen.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer wij bij de behandeling van dit begrotingshoofdstuk spreken over het ambtenarenverbod, horen en lezen wij, dat de Regering zegt: Dit ambtenarenverbod was nodig in verband met de dreiging uit het Oosten, in verband met het feit, dat de communisten de bevelen uit Moskou opvolgen, enz. In een periode van komende verkiezingen herinnert men zich weer zo goed, wat vier jaar geleden werd gezegd. Vier jaar geleden was de leus der Regeringspartijen: Strijd tegen de communistische dreiging uit het Oosten; vier jaar later is daarin nog niets veranderd; nog steeds is er die zelfde dreiging. In dit verband kan men zich in deze Kamer — en wij hebben dit al eens gedaan — met steeds meer recht de vraag stellen: Waar haalt men toch de treurige moed vandaan te zeggen, dat die oorlogsdreiging uit het Oosten komt, jaar in jaar uit, terwijl de bewijzen zich opstapelen en het steeds duidelijker wordt, dat de oorlogsvoorbereiding komt van de zijde van Amerika. Wat wel dreigt uit het Oosten is de vredespolitiek, de groeiende welvaart, die o.a. tot uitdrukking kwam in de reeks prijsverlagingen, en het groeiend geluk van de mensen en de bloei van cultuur en wetenschap. Dit gaan de volkeren van West-Europa steeds meer inzien. De wereld van nu is de wereld van strijd voor en overgang naar een nieuwe wereld. Het kapitalistische stelsel doet alles om die nieuwe wereld tegen te houden en de vooruitgang te stoppen. Onder het mom van democratie en vrijheid worden de democratische rechten, die er zijn, beperkt of zelfs beknot en vernietigd. Onzes inziens zijn kapitalisme en democratie tegengesteld aan elkaar. Het gehele kapitalistische stelsel berust op uitbuiting van de ene mens door de andere, betekent het onderdrukken van de ene klasse door de andere en betekent beknotting van de democratische rechten. Wij kunnen de staking als zeer eenvoudig voorbeeld hiervan nemen. De arbeiders hebben het democratische recht van staking en als zij het niet hebben, dan nemen zij het. Dan treden echter de democratische rechten van de bezitters zeer in het bijzonder aan den dag. Politie, leger, justitie, kranten en radio springen die bezitters dan bij om te strijden

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Schalker)

tegen de arbeiders, die voor hun recht opkomen. De democratische rechten van de arbeiders, vooral in het na-oorlogse Nederland, worden door de Regering beknot door het vaststellen van de lonen. Tot de democratische rechten van de arbeiders in Nederland behoort, dat zij werkloos mogen worden. Wat bepaalt nu het fasciseringsproces, een woord, waartegen de Regering zo'n bezwaar heeft?

Dat bepaalt de politiek van Amerika; dat bepaalt de politiek, die na de bevrijding stap voor stap tot dat proces heeft geleid; dat bepaalt de politiek, die gebaseerd is op de plannen van den heer Romme; dat bepaalt de politiek van het Kabinet-Romme, waarin de heer Romme zelf geen zitting heeft, maar welk Kabinet op grond van het programma van den heer Romme dit fasciseringsproces voortzet door het ontnemen van de rechten aan de bevolking, door het aantasten van de grondwettelijke rechten van de bevolking, dat hand over hand toeneemt. Er is gekomen het beruchte artikel 87a, op grond van welk artikel wethouders kunnen worden ontslagen. Wij hebben er reeds tegen gewaarschuwd, dat dit niet alleen gericht is tegen de communistische wethouders, maar dat dit straks ook tot andere wethouders zal worden uitgebreid. Wij hebben gelijk gekregen, want de heer Algera heeft in de Tweede Kamer gezegd (*Handelingen*, blz. 583): „Zou het niet beter zijn, dat het hele artikel 87a verdwijnt?”. Een ander zegt, dat er bij moet komen te staan: dat op grond van revolutionaire gezindheid de wethouders zouden kunnen worden ontslagen.

Direct rijst hierbij de vraag — misschien dat de Regering daarop kan antwoorden —, wat in de Grondwet onder revolutionaire gezindheid moet worden verstaan.

Wij zagen verder Finsterwolde; de stelselmatige vervolging van „De Waarheid”; de uitbanning van de communisten uit den aether. Wij zien de verdere plannen van den heer Romme, nl. de plannen om de revolutionaire vertegenwoordigers hun Kamerlidmaatschap te onttrekken, de Grondwetkamer (die gestruikeld is over de Kamer-meerderheid), de beperking van vergaderingen en demonstraties. Waarom zien wij deze politiek van beknotting van rechten zich in ons land de laatste jaren steeds scherper ontwikkelen? Dat komt, omdat het steeds moeilijker wordt, de Amerikaanse politiek in ons land door te zetten. Van alle kanten in deze Kamer is herhaaldelijk, ook van onze zijde, betoogd, dat het verzet tegen deze politiek groeit, omdat steeds duidelijker de Nederlandse belangen worden geschaad. Het is een feit, dat de handel beknot en geschaad wordt, dat de woningbouw stagneert en het levenspeil achteruit gaat. Men gaat in steeds bredere kringen inzien, dat het mogelijk zou zijn, een andere koers te varen, die zou leiden tot grotere welvaart en tot groter kans op behoud van den vrede. Omdat het dus steeds moeilijker wordt, deze oorlogspolitiek door te zetten, zal de aanpassing van de binnenlandse politiek aan de buitenlandse politiek door deze Regering met groter kracht worden voortgezet. Wij zeggen met nadruk: het gaat niet alleen tegen de communisten, maar tegen alle krachten, die vóór den vrede zijn en vóór nationale zelfstandigheid, die tegen de Amerikaanse overheersing en inmenging zijn. In de Tweede Kamer is gezegd, dat centralisatie tot dictatuur leidt. Wanneer men nu neemt de centralisatie, de beknotting van de rechten, waarover ik reeds heb gesproken, verkrachting van de Grondwet, de „Schutzhafte” en burgerlijke staat van beleg, etc., ziedaar dan het antwoord aan de Regering, die zich verzet tegen de uitdrukking „Fascisering”, en ziedaar de bevestiging van het fasciseringsproces in ons land.

Nu hebben wij in het Voorlopig Verslag een aantal concrete vragen gesteld. Daarop kregen wij geen antwoord om de reden, die ik zoëven heb geciteerd. Op zich zelf een eigenaardigen gang van zaken, dat men zegt: wij antwoorden niet op een vraag, omdat wij van mening zijn, dat wij degenen, die de vraag hebben gesteld, er toch niet toe kunnen overhalen, dat zij hun mening over het Regeeringsbeleid wijzigen.

Wanneer wij dien maatstaf zouden gaan aanleggen, wordt daarmee wel duidelijk gedemonstreerd, wat op het ogenblik de positie van het Parlement is geworden. Wanneer dit in alle consequenties wordt doorgevoerd, kunnen wij het Parlement rustig sluiten. Trouwens, wanneer het al eens een enkele keer gebeurt, dat de Regering in haar antwoord op door ons gemaakte opmerkingen met ons blijkt overeen te stemmen, zoals bij de begroting van Onderwijs is gebeurd, dan zien wij, dat deze Ministers zich onmiddellijk in hun repliek daarvan distantiëren en zeggen, dat het op een misverstand berust en dat er van overeenstemming geen sprake is. Wij zien zelfs in de taal, die in de Memorie van Antwoord gebruikt wordt, het

autoritaire van deze Regering, die zegt: jullie zijn niet te overtuigen, dus geven wij geen antwoord op de gestelde vragen.

Een ander moment, waarop dit tot uiting kwam, was, toen de heer In 't Veld zeide: ik heb tegen de wet gehandeld, het spijt mij wel, maar ik doe het toch weer. Wij zien steeds weer, dat de belangrijkste zaken zonder het Parlement worden afgehandeld en dat afspraken en verplichtingen in het geheim worden gemaakt. Wij zeggen, dat de Regering geen enkel recht had, de politiek te voeren, die de laatste jaren gevoerd is, en dat zij daarvoor van het volk geen enkele opdracht gekregen heeft, een politiek, die tegengesteld is aan wat wij lezen in verkiezingsprogramma's, die in 1948 van de Regeeringspartijen zijn uitgegaan. Wij zien het Parlement vervallen tot een leeg lichaam, waarbij achter de schermen alles voor elkaar wordt gebracht en in het openbaar voor de galerij wordt gesproken. We zien, dat men bij voorbeeld t.a.v. de Grondwetswijziging — dit punt is nog niet aan de orde, maar ik noem het als symptoom — in de krant kon lezen, dat er grote onthutsing was, dat de Eerste Kamer zou zijn tegen aanvaarding van een deel van deze Grondwetswijziging. Maar wij kunnen er van overtuigd zijn, dat, wanneer het over belangrijke zaken gaat, als puntje bij paaltje komt, het nog wel zal meevallen en de Kamer zich achter de plannen der Regering zal stellen.

Het gebeurt steeds weer en vooral de laatste tijd, dat de communistische afgevaardigden in het Parlement in hun parlementaire rechten ernstig beknot en besnoeid worden. Dat begon met hen te verwijderen uit de Kamercommissies en het gaat voort door het herhaaldelijk onderbreken van de sprekers door de Voorzitter, zowel hier als aan de overzijde van het Binnenhof.

Dat komt ook tot uitdrukking in de onvolledige beantwoording van de opmerkingen, die onzerzijds in de Voorlopige Verslagen worden gemaakt. Hierop is zeer sterk de vinger gelegd — en het is ondersteund door andere fracties — bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken. Ik constateer dit nu weer ten aanzien van de Memorie van Antwoord op de begroting van Binnenlandse Zaken aan deze Kamer. Eén of twee weken geleden hoorde ik de Minister van Justitie tegen de geachte afgevaardigde de heer Reijers zeggen, dat hij protesteerde tegen de door de heer Reijers geuite beschuldigingen, die naar de mening van de Minister te vaag waren. Ik heb aandachtig geluisterd en ik meen, dat de heer Reijers man en paard heeft genoemd, zodat ieder de zaak kon onderzoeken. Maar wat doen nu de Ministers Teulings, Beel en Drees? Zij komen de laatste tijd herhaaldelijk bij diverse gelegenheid met z.g. onthullingen, welke deze strekking hebben: „Wij hebben gegevens; er zouden onderhandelingen plaats vinden; Nederlandse zakenlieden worden onder druk gezet. Via bepaalde handelsfirma's zou geld aan de C.P.N. worden overhandigd”. Het een al vager dan het andere. Wat is de bedoeling van dergelijke uitingen? Men tracht de indruk te vestigen, alsof het zou gaan om feiten, maar de feiten blijven achterwege, omdat zij, heel eenvoudig, er niet zijn. Dit alles heeft een achtergrond. Minister Teulings kwam met zijn z.g. onthullingen op het moment, dat de economische conferentie in Moskou werd voorbereid en er onder de Nederlandse zakenlieden een grote drang was om aan die conferentie deel te nemen. Het ging hier om het verbeteren van de handel van Nederland met de Sovjet-Unie en de volksdemocratische landen, een zaak, die een steeds grotere belangstelling ondervindt, vooral nu de handel met Amerika steeds verder wordt ingekrompen. Toen dit stond te gebeuren, kwam prompt de B.V.D., die zulke goede relaties heeft met Amerika en al zijn rapporten — zoals bij de behandeling van de vorige begroting tot uiting is gekomen — naar de Amerikaanse geheime dienst doorstuurt, met „onthullingen”. Er zou via bepaalde handelsrelaties geld aan de C.P.N. worden overhandigd, er werd druk uitgeoefend op bepaalde zakenlieden om deel te nemen aan de economische conferentie, enz. Men probeerde twee vliegen in één slag te slaan. Het oude verhaaltje, dat door de mensen al lang niet meer wordt geloofd, van de roebels uit Moskou, wordt weer leven ingeblazen en men tracht vooral de zakenlieden af te schrikken van handel met de Sovjet-Unie en de volksdemocratische landen. Het is niet mogelijk, bepaalde firma's met naam te noemen, om de eenvoudige reden, dat de C.P.N. geen geld uit het buitenland ontvangt. Daarom doet de Regering het zo, dat het in feite betrekking heeft op alle firma's, die handel drijven met Rusland. De beschuldiging wordt geuit: ze willen via die firma's geld sturen voor de C.P.N. — precies als het Nationaal Jongerenverbond met brieven aan de adverteerders in „De Waarheid”, waarin gezegd wordt: Weet gij, dat gij daarmee het communisme steunt? —;

(Schalker)

ze verzamelen gegevens over je en die sturen ze naar het buitenland en dan zetten ze je onder druk.

Intussen is die conferentie in Moskou gehouden en ondanks de druk van de Regering, die liever had gezien, dat niemand er heen ging, is er een belangrijke Nederlandse delegatie geweest. Met deze kleine delegatie is reeds gebleken, welke enorme mogelijkheden er voor ons land in het Oosten liggen. Er zijn transacties tot een bedrag van 45 miljoen afgesloten en er kunnen nog tientallen miljoenen bijkomen. Nederland is in de gehouden referaten vaak genoemd als een land, waarmede handelsbetrekkingen kunnen worden aangeknoopt, als een land, dat veel kan leveren aan en ontvangen uit de Oosteuropese landen. Daarom is het antwoord op de vragen, die door ons zijn gesteld, van zo buitengewoon groot belang. Maar ook het niet antwoorden op deze vragen en het volstaan met de mededelingen: „Dit zijn Staatsgeheimen, wij willen hierop niet antwoorden, omdat de leden, die deze vragen stellen, spreken van „ketterjacht” en „fasciseringsproces””, zijn van buitengewoon groot belang, omdat daarmee het bewijs geleverd is, dat zij niet bestaan.

Ik kan het optreden van deze Regering, van de Minister van Binnenlandse Zaken en van de Minister zonder Portefeuille de heer Teulings, met hun z.g. onthullingen van de laatste tijd, niet anders zien dan als een anti-Nederlands optreden in het belang van Amerika om te trachten de handel met de Sovjet-Unie te beletten en op ongepaste wijze druk uit te oefenen op het Nederlandse zakenleven, opdat het aan die handel niet deelneemt. Daarom herhaal ik de vragen, die wij te dien aanzien in het Voorlopig Verslag aan de Regering hebben gesteld, met het dringende verzoek hierop een antwoord te geven. Die vragen luiden:

„Wie was de ambtenaar van een buitenlandse Mogendheid, die tijdelijk in ons land heeft vertoefd en hier besprekingen heeft gevoerd met personen, die wilden medewerken om door middel van handelsrelaties geld naar de C.P.N. over te brengen?

Met wie heeft hij gesproken?

Door middel van welke handelsonderneming(en) zou geld ter beschikking worden gesteld?

Uit welk land zou dat geld dan afkomstig zijn?

Op welke wijze zou dit geld worden overgemaakt en wie zou het hier te lande namens de C.P.N. in ontvangst nemen?

Op wie(n) werd pressie geïoefend om deel te nemen aan een economische conferentie te Moskou?

Wie oefende die pressie en op welke wijze geschiedde ze?”.

Mijnheer de Voorzitter! Het tweede punt, dat ik wil behandelen, is de kwestie van het ambtenarenverbod. Ook hier weer dezelfde gang van zaken: onbewezen beschuldigingen, vaag en elkaar tegensprekend, moeten de anti-democratische maatregel goedpraten. Wij hebben bewezen er van in handen, dat plannen tot sabotage zijn opgesteld.

Ik behoef na de interpellatie van mijn partijgenoot Wagenaar aan de overzijde hierop vandaag niet uitvoerig in te gaan. Intussen is bewezen, dat ver buiten onze kring verontwaardiging over deze anti-democratische maatregel heerst. Het is bekend geworden, dat door het georganiseerd overleg in Amsterdam, wat dit betreft de belangrijkste, doorslaggevende gemeente in ons land, het ambtenarenverbod is afgewezen, op grond van de overweging, dat de rechtspositie van het personeel wordt aangetast. Het feit, dat in de grootste gemeente van ons land het Regeringsbesluit wordt afgewezen, betekent — duidelijker kan het niet worden gedemonstreerd —, dat ver buiten onze kring, door de meerderheid van ons volk deze anti-democratische maatregel wordt afgekeurd. De gemeenteraden van Diemen, Wormerveer en Purmerend hebben met medewerking van leden van de Partij van de Arbeid het ambtenarenverbod voor hun gemeenten afgewezen. De Provinciale Staten van Noordholland hebben hetzelfde gedaan. In tal van bedrijven, instellingen en organisaties van personen en buurten protesteert men tegen deze anti-democratische maatregel.

Mijnheer de Voorzitter! Ook het ambtenarenverbod heeft zijn geschiedenis. Op 24 Juli 1933 kwam de eerste beruchte lijst. Wij herinneren ons — en ik hoop, dat andere geachte afgevaardigden in deze Kamer zich dit ook nog herinneren —, dat op deze lijst, met betrekking tot het Ministerie van Defensie, ook de S.D.A.P. en het N.V.V. voorkwamen, maar dat daarop niet de N.S.B. voorkwam, terwijl het juist de N.S.B. en de andere fascistische waren, die vanaf 1933 als de agressoren in Europa optraden en de oorlogskoers in Europa doorvoerden. Wij herinneren ons het verraad van de N.S.B. in 1940 in het leger. Nog in 1938 stond het Nationaal Jongerenverbond onder leiding van Van Geelkerken niet op de lijst van de

verboden organisaties — de heer Colijn meende, dat dit niet noodzakelijk was —, maar wel Kerk en Vrede, de Jongeren Vredesactie, de Vrouwenbond voor Vrede en Vrijheid, De Nederlandse Vrouwenbond en de Vrouwen Vredesbond, die twee maanden tevoren de Koninklijke goedkeuring had gekregen. Er kwam een uniformverbod voor de A.J.C. en de S.D.A.P. en de Internationale mocht niet meer worden gespeeld, maar er kwamen geen maatregelen tegen de fascistische, tegen de W.A., die door de politie werd beschermd. Vóór de oorlog richtte het ambtenarenverbod zich tegen de vredeskrachten en ondersteunde het de fascistische. Op het ogenblik is het niet anders. Op het ogenblik richt het zich weer tegen de vredeskrachten, tegen de progressieve krachten en tegen de nationale krachten. Indertijd zeide de heer Colijn: Niet met blijdschap; thans zegt Minister Drees: Niet met blijdschap. Maar terwijl Christiansen en Aus der Füntten worden vrijgelaten, worden de ambtenaren, die bij de Februari-staking aan het hoofd gingen, met ontslag bedreigd, omdat zij stelling nemen en strijd voeren tegen de Christiansen's, de Kotälla's en de Aus der Füntten's, die ons werelddeel in een nieuwe oorlog willen storten.

Ik zeide het in het begin van mijn rede al: het wordt voor de Regering steeds moeilijker de Amerikaanse politiek in ons land door te voeren, omdat het steeds moeilijker wordt de mensen duidelijk te maken, dat het noodzakelijk is met de Westduitse Wehrmacht onder leiding van Nazi's te dienen in het Atlantisch Pact, om de Nederlandse soldaten samen met de Nazi's te laten oefenen.

De bevolking verzet zich steeds meer tegen de enorme bewapening, tegen de werkloosheid, en het is daarom, dat elke vredesuiting, hoe gering ook, op het ogenblik een gevaar is voor de Regering. Vandaar ook het ambtenarenverbod, dat feitelijk in strijd is met de officiële bepalingen van de rechten van de mens. Op het ogenblik zien wij alweer dat begeleidend verschijnsel van 1933, dat er op wijst, dat de krachten, die voor ons land zo noodlottig waren, zich niet alleen in West-Duitsland, maar ook hier weer opmaken. Wij zien op het ogenblik, dat weer een organisatie is opgericht, die zich noemt de Stichting van de voormalige N.S.B.-ers. Door mijn partijgenoot, de heer Wagenaar, is daarover een aantal vragen gesteld en vóórdat de Regering daarop heeft geantwoord, heeft „Trouw” er op de voorpagina een groot artikel aan gewijd, waarin de feiten bevestigd worden. Daarin wordt gezegd, dat de Regering daarop een wakend oog houdt, maar bevestigt wordt, dat er plannen zijn om een aantal Mussert-huizen op de Veluwe te bouwen als ontspanningscentra voor voormalige N.S.B.-ers en Oostfront-soldaten, dat er contact bestaat met de Regering van West-Duitsland en dat deze Stichting van oud-politieke delinquenten inderdaad in vele steden van het land afdelingen heeft, dat haar vertegenwoordigers het land afreizen om steun te verkrijgen voor de voormalige geestverwanten. „Trouw” bevestigt dit en zegt: Het is eigenlijk niet de moeite waard, maar wanneer wij zien en horen, welke uitlatingen deze heren bezigen op hun druk bezochte bijeenkomsten, anti-semietische uitlatingen, uitlatingen in de geest van: wij komen wel weer aan de macht, enz., dan vraagt men zich af, waarom hiertegen niets wordt gedaan. Wanneer wij horen, dat naar aanleiding van de opening van het Amsterdam—Rijnkanaal, tienduizend kaarten van Mussert gedrukt worden om te worden verspreid, dan vraagt men zich af: wat doet de Regering daartegen? Uit „Trouw” kan ik opmaken, dat daartegen niets gebeurt. Wij zien, dat de oud-N.S.B.-ers, die tegen ons volk optraden, niet op de zwarte lijst van de Regering voorkomen, dus ambtenaar kunnen zijn, dat zij actie kunnen voeren om rechtsherstel en om pensioen en schadevergoeding, maar dat de oude verzetsmensen in Overheidsdienst, die in de bezettingstijd lid werden van de E.V.C., op de zwarte lijst staan.

Nu wordt in de Memorie van Antwoord gezegd, dat men bezwaar heeft tegen het woord ketterjacht. Ik heb er al eerder op gewezen, dat bij het ambtenarenverbod ook ingeschakeld wordt de B.V.D. en verder — dat is belangrijk —, dat men het t.a.v. de zwarte lijst niet zo nauw moet nemen, dat het gaat om de „gezindheid” van de mensen. Het gaat dus niet zozeer om de organisaties, dan wel om de gezindheid van de mensen. Dat betekent, dat het ambtenarenverbod zich niet alleen richt tegen de communisten en de organisaties, die genoemd worden, maar dat betekent, dat niemand meer veilig is. Het is duidelijk, dat bij het toenemend verzet tegen de Regeringspolitiek de „gevaarlijke gezindheid”, waar de Regering over spreekt, zich zal openbaren bij de leden van alle partijen.

Het is logisch, dat wij op dit punt niet anders kunnen doen dan van de Regering eisen, dat zij doet wat democratisch Nederland op het ogenblik verlangt, nl. zo snel mogelijk dit ambtenarenverbod opheffen.

Wanneer wij die concrete vragen stellen en de Regering daarop niet kan antwoorden, omdat dit Staatsgeheimen betreft, zou ik willen

(Schalker)

zeggen, dat het met die Staatsgeheimen nogal losloopt. Van ons is afkomstig de volgende passage in het Voorlopig Verslag:

„Wat den B.V.D. betreft, hadden zij zich afgevraagd, hoe het mogelijk is, dat een lid der Tweede Kamer allerlei mededelingen van internen aard ter sprake brengt, welke den indruk wettigen, dat het materiaal van den B.V.D. voor buitenstaanders ter inzage ligt. De hier aan het woord zijnde leden opperden naar aanleiding hiervan de mogelijkheid, dat de B.V.D. het materiaal, door hem verzameld, aan bepaalde partijen ter beschikking stelt ter ondersteuning van anti-communistische propaganda. Zo neen, dan achten die leden de vraag gewettigd, welke maatregelen de Regering tegen dergelijke, derhalve ongeoorloofde, praktijken, van den B.V.D. denkt te nemen.”.

De Regering antwoordt daarop:

„Wat betreft de indruk, welke de meergenoemde enkele leden hadden, dat de Binnenlandse Veiligheidsdienst ongeoorloofde praktijken zou toepassen door het door hem verzamelde materiaal ter inzage te leggen voor buitenstaanders, kan worden medegedeeld, dat geen dergelijke ongeoorloofde praktijken worden toegepast, weshalve er voor de Regering ook geen aanleiding bestaat om maatregelen daartegen te nemen.”.

Dat zou ik willen noemen met een kluitje in het riet sturen. Bij de behandeling van deze begroting in de Tweede Kamer heeft immers het lid der Kamer de heer Goedhart gezegd — men kan het vinden op blz. 598 der *Handelingen* der Tweede Kamer, Zitting 1951—1952 —:

„De huidige B.V.D. voldoet niet volledig aan deze eisen. Ik zoek hier geen spijkers op laag water. Ik stel er zelfs prijs op te verklaren, dat de B.V.D. onzerzijds weleens verdacht is van bepaalde misgrepen” — wat voor misgrepen? — „die bij nader onderzoek” — welk onderzoek? — „niet op rekening van de B.V.D., maar van andere instanties” — welke instanties? — „gezet bleken te moeten worden. Ik kan hier zelfs nog aan toevoegen, dat ik waardering heb voor het technische werk, dat door een der afdelingen van de B.V.D. verricht wordt. De aard van dit werk maakt het onmogelijk om er in het openbaar over te spreken.”.

De heer Goedhart gaat dan verder:

„Om dit te adstrueren, wil ik geen feiten ter tafel leggen, die onbekend zijn en die niemand controleren kan, maar wil ik uitsluitend spreken over zaken, waarvan elke gewone krantenlezer iets af kan weten.”.

En verder gaf deze ervaren veiligheidsdienstman een aantal tips aan de Regering, die prompt werden opgevolgd. Ik doel hier op uitsluitingen, als zouden handelsfirma's geld geven aan de C.P.N. Dit deed de heer Welter opmerken:

„Wij hebben zoëven gehoord, dat de heer Goedhart er blijkbaar meer van weet dan het gemiddelde Kamerlid.”.

Ik zou nog talloze dingen kunnen aanhalen, die bewijzen, dat de heer Goedhart volledig op de hoogte is niet alleen van hetgeen de B.V.D. doet, maar ook van het materiaal, dat zij ter beschikking heeft. Daarom verlang ik nu van de Regering een concreet antwoord op de vraag hoe het mogelijk is, dat zij enerzijds antwoordt op onze vragen: dat kan niet, en dat anderzijds iemand als de heer Goedhart alles van de zaak afweet en, wanneer dat hem te pas komt, dat in het openbaar naar voren brengt. Ik vraag nogmaals met klem, wat de Regering hiertegen doet.

Thans iets over hetgeen op blz. 2 van de Memorie van Antwoord wordt gezegd over de goede zeden. Ik ben er mij van bewust, dat de vraag, welke ik nu ga stellen, niet door de Regering kan worden beantwoord. Ik zou nl. willen vragen: zou de Minister eens een overzicht kunnen geven voor hoeveel geld er aan Amerikaanse literatuur (boeken, kranten en tijdschriften) wordt ingevoerd? Ik geloof, dat ik op die vraag geen antwoord zal krijgen, maar misschien is het mogelijk daarover te enige tijd een mededeling te doen. Ik heb gezocht, maar kan daarover geen cijfers vinden.

Wanneer wij lezen, wat ten aanzien van de openbare zedelijkheid in het Voorlopig Verslag en de Memorie van Antwoord wordt gezegd, krijg ik enigszins den indruk, dat het gaat over bepaalde boeken in leesbibliotheken, en meer niet. Het gaat er mij zelfs niet alleen om, dat men voor kiosken in Nederland half-pornografische lectuur ziet hangen. Het gaat mij niet in de eerste plaats om dit soort van tijd-

schriften, maar het gaat mij, en hierover wordt in de Memorie van Antwoord niet gesproken, om de stelselmatig en op elk gebied plaats vindende vergiftiging door allerlei tendentieuze en decadente films, tijdschriften, krantenartikelen, enz. Dit zijn films, die opwekken tot oorlog, die de laagste instincten van de mens bespelen, die onze jeugd vergiftigen met een zeer gevaarlijke mentaliteit, die de rassen-theorieën bespelen, enz., enz. Zo wil ik wijzen op m.i. zedenbepervende uitgaven als „Colliers”. Er is een nummer van dit blad, dat de oorlog van 1952 tot 1960 beschrijft, een artikel, waarin de meest afgrijselijke dingen voorkomen. Men vraagt zich af, waarom de Regering tegen deze dingen geen maatregelen neemt. Voorts wil ik wijzen op de artikelen, die in sommige kranten verschijnen, die op-hitsen tot oorlog, en op de onrustbarende toename van de jeugd-criminaliteit. Deze criminaliteit komt niet voort uit onze Nederlandse volksaard, maar is m.i. een gevolg van de buitenlandse vergiftiging, in het bijzonder van de Amerikaanse propaganda in ons land. Men moet bij dit vraagstuk niet alleen zien of er in een of andere bibliotheek in ons land geen anti-Katholieke boeken zijn te vinden, maar men moet dit probleem in zijn geheel bekijken en nagaan, welke maatregelen hiertegen kunnen worden genomen.

Voorts wil ik iets zeggen over personeelszaken. Ik heb vernomen, dat de tabel, die verleden jaar aan de Memorie van Antwoord was toegevoegd, feitelijk van kracht is gebleven, afgezien van de door de Regering in de Memorie van Antwoord genoemde restricties. Dit bevestigt opnieuw de juistheid van onze opmerking in het Voorlopig Verslag, dat de lonen van het Overheidspersoneel ver beneden peil liggen. In het bijzonder wil ik enkele opmerkingen maken ten aanzien van de ziekenfondspremie. De Regering zegt in de Memorie van Antwoord, dat verschillende gemeenten — en ook wil ik wel zeggen: verschillende provinciën — de interimregeling voor de ziekenfondsen op 1 Juli 1950 hebben doen ingaan, doch dat het Rijk die regeling heeft doen ingaan op 1 Januari 1951. Voor de betreffende personen betekent dit een strop van f 25. Onze vraag is nu, of het niet mogelijk is, die regeling voor het Rijkspersoneel alsnog te doen ingaan op dezelfde datum als die, waarop zij voor het gemeentepersoneel van kracht is geworden, nl. op 1 Juli 1950. De Regering antwoordt, dat zij niet gaarne bepaalde maatregelen, die betrekking hebben op een bepaald begrotingsjaar, laat ingaan in een jaar, dat aan dat begrotingsjaar voorafgaat. Het zal toch wel mogelijk zijn een dergelijken maatregel eerder van kracht te laten worden. De vraag is nu, of de Regering niet bereid is de regeling, die toch niet op rekening van het Overheidspersoneel geschoven kan worden, eerder van kracht te doen worden. Het is toch niet de schuld van het Overheidspersoneel, dat men niet dezelfde regeling volgt als die, welke voor het gemeentepersoneel geldt, en dat de onbillijkheid bestaat, dat voor het Rijkspersoneel de definitieve regeling op 1 Januari 1951 van kracht werd en niet op 1 Juli 1950.

Ik zou verder de vraag willen stellen, waar het met de definitieve regeling van de ziekenfondspremies van het Overheidspersoneel heen gaat. De Regering zegt, dat er geen regelingen bekend kunnen worden gemaakt, omdat de onderhandelingen nog aan de gang zijn. Is het juist, dat men ten aanzien van het ziekenfonds voor het Overheidspersoneel dezelfde vorm wil kiezen als bij de politie? Maar een dergelijke regeling is veel duurder dan de verplichte verzekering en brengt ook hogere kosten voor hulpverlening voor de betrokkene mede.

In het orgaan voor het ziekenfondswezen lees ik, dat de gemiddelde jaarkosten van het algemeen ziekenfonds f 22 bedragen, terwijl de geneeskundige verzekering bij de politie ruim f 34,10 kost.

Maar daarbij komt — ik zou daarop, voordat er een definitieve regeling is, willen wijzen —, dat, nadat de leden van het Overheidspersoneel met pensioen zijn gegaan, zij geen lid meer kunnen zijn, zoals dit b.v. bij het politiepersoneel het geval is, van de geneeskundige verzekering voor de politie, maar moeten overstappen naar de verplichte of vrijwillige verzekering van de algemene ziekenfondsen, en dan gelden voor hen beperkende bepalingen, omdat zij al oud zijn, en hebben zij niet dezelfde rechten als degenen, die jarenlang lid zijn geweest van bedoelde fondsen. Het lijkt ons het allerbest om de nieuwe regeling van de ziekenfondsen te maken in de vorm, zoals die bestaat voor de verplichte verzekering van het algemeen ziekenfonds.

Een enkel woord over de gemeenteclassificatie, waarvan wij hopen, dat wij het nog mee zullen maken, dat wij er in deze Kamer definitief over zullen spreken, want uit de Memorie van Antwoord krijgen wij — al staat het er heel voorzichtig — de indruk, dat het weer op de lange baan is geschoven, althans voor een jaar. Het begint er op te lijken, dat het de Regering toch niet zo onwelgevallig is, dat de gemeentelijke classificatie, zoals ze op het ogenblik is, nog lange tijd zal

(Schalker)

blijven voortbestaan. Wij zien, dat de meest ingewikkelde en verstrekende zaken in een vloek en een zucht voor elkaar komen, maar aan de classificatie zijn wij al jarenlang bezig en het ziet er naar uit, dat ze voorlopig nog wel niet aan de orde zal komen. Ik wijs er op, dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten vóór opheffing van de classificatie is en dat er voor het komende A.B.V.A.-congres reeksen van amendementen zijn binnengekomen van de afdelingen om daarvan af te komen. Waarom? Omdat bij een juiste opvatting van de herclassificatie er voor een groot deel van het Overheidspersoneel verbetering van positie kan komen.

Thans een enkele opmerking over de vacanti toeslag, waarover in de Memorie van Antwoord een en ander is gezegd.

Daarin staat, dat voor 1952 deze regeling definitief zal worden, met terugwerkende kracht tot 1 Januari 1952. Ik zou de vraag willen stellen: Is deze 2 pct. vacanti toeslag of gratificatie, zoals ze wordt genoemd, met of zonder aftrek van loonbelasting? Het is mij n.l. bekend, dat bij de Nederlandse Spoorwegen de 2 pct. gratificatie zonder belastingaftrek wordt gegeven, hetgeen een belangrijk voordeel voor de betrokkenen is. Ik zou willen vragen: Kan de Regering ook die maatregel treffen, dat die 2 pct. gratificatie zonder aftrek aan de arbeiders en ambtenaren wordt uitgekeerd?

Mijn tweede vraag is, of de Regering van mening is, dat het maximum van f 50, zoals het jaren geleden is vastgesteld, op het ogenblik niet te laag is, gezien het feit, dat de basislonen resp. met 10½ en 5 pct. verhoogd werden.

Een enkel woord nog over de gasconcentratie. Minister Beel zegt, dat het in de verwachting ligt, dat afstandsgas, aardgas, kraakgas, enz. een steeds grotere rol zal spelen bij de gasvoorziening. Ook de commissie-Van Iterson heeft daarover een rapport uitgebracht. Steeds meer zien wij concentratie en ik zou willen vragen, wat dat betekent voor de gemeenten, die straks haar gasbedrijven zullen sluiten. Het bedrijf te Coevorden b.v. werkt niet meer en Steenwijk, Wolvega en andere gemeenten hebben aansluiting gevraagd bij de aardgasvoorziening van Coevorden. Hoe wordt de rechtspositie van het personeel van deze bedrijven, wanneer men tot sluiting overgaat? Wordt die, zoals bij de R.V.B. is gedaan, of heeft men daarvoor andere plannen?

Tenslotte nog deze vraag. Wanneer ik het beeld van het binnenlands beleid geschilderd heb, kunnen wij de gang van zaken veranderen? Ligt dat binnen de grenzen van het mogelijke en, zo ja, hoe kan dat gebeuren? Ons inziens kan dat. De na-oorlogse politiek van de na-oorlogse Kabinetten hebben in steeds sterker mate gestaan onder de heerschappij van de heer Romme, van de uiterste reactionaire vleugel van de K.V.P. Ik heb geschilderd de ontwikkeling van het beleid en aangetoond, dat vooral de politiek van de Regering Drees—Teulings in fascistische richting gaat. Wij willen waarschuwen voor het gevaar, dat ons bedreigt, het gevaar, dat het zal komen tot de openlijke macht van de Romme-vleugel in de K.V.P. Reeds hoort men fluisteren, dat de nieuwe Minister-President de heer Romme zal zijn, en de P.v.d.A. dreigt met oppositie. Wat zal zo'n nieuw Romme-Kabinet brengen? Het is na wat ik gezegd heb overduidelijk, dat er sprake zal zijn van verdere aantasting van de rechten van het volk, van een scherper varen in de Amerikaanse oorlogskoers en dus van verdere verarming van de bevolking. Ons inziens zal Romme niet blijven stilstaan bij maatregelen tegen de communisten, maar zal hij verder gaan met fascistische maatregelen, zoals reeds bij de bespreking van het ambtenarenverbod in de Tweede Kamer naar voren kwam, toen van Katholieke zijde werd gevraagd, of ook niet organisaties als „De derde weg” e.d. op de lijst van de verboden organisaties zouden moeten worden geplaatst. Een Kabinet-Romme zal zich richten tegen de belangen van ons volk. Wij, communisten, zeggen: Dat is niet nodig, er kan een andere koers worden gevolgd. Het alternatief is niet, zoals de P.v.d.A. zegt: in de oppositie. Immers, de mogelijkheid bestaat, dat niet de P.v.d.A. in de oppositie gaat, maar de partij van Romme in de oppositie wordt gedrongen. Wij zeggen met nadruk, dat het standpunt van onze partij niet is een anti-Katholiek standpunt, maar een standpunt, dat in overeenstemming is met die stemming in de Katholieke arbeidersbeweging, die tot uitdrukking is gekomen bij de voorverkiezingen voor de Tweede Kamer. De Katholieke arbeidersbeweging heeft bij die stemmingen tot uiting laten komen, dat zij geen genoegen wenst te nemen met een verder naar rechts gerichte koers van de K.V.P.; dit richtte zich tegen de Romme-Duynsteevleugel. Dit dringen in de oppositie van een grote en na de verkiezingen misschien de grootste partij in ons land is niet vreemd. Ik lees b.v. in de courant van gisteren, dat in West-Duitsland de Senaat — de Eerste Kamer daar — niet meer heeft een meerderheid voor de Katholieken aldaar. Doordat in

(Schalker e. a.)

Württemberg-Baden een coalitieregering van S.P.D., Liberalen (Freie Demokraten) en het „Vluchtelingen-Blok” is gevormd, is de meerderheid van Adenauer verloren gegaan in de Senaat. Daarin komt ook tot uiting hetgeen ik reeds zeide, n.l. dat daar in West-Duitsland in het bijzonder een felle strijd wordt gevoerd voor de nationale belangen van het Duitse volk tegen de plannen van de Katholieke reactionair Adenauer in, die West-Duitsland wil inlijven bij het Atlantisch Pact en de dienstplicht wil invoeren, ten einde de derde wereldoorlog een feit te kunnen maken. Het is van het grootste belang, dat de democratische krachten, ondanks hun politieke meningsverschillen, vooropstellen het nationale belang en bereid zijn een blok te vormen tegen een in fascistische richting gaande politiek van het land. In deze zin ook heeft onze partij het perspectief voor de komende periode vastgelegd in een brief, die zij heeft gericht aan de besturen en de leden van de P.v.d.A., de Christelijk-Historische Unie, de V.V.D. en de Katholieke Nationale Partij, in welke brief wordt opgewekt om ook in Nederland te komen tot een verzameling van krachten, die kan voorkomen, dat wij na de verkiezingen in ons land worden opgescheept met een Regering-Romme.

De vergadering wordt voor tien minuten geschorst.

De vergadering wordt hervat.

De heer Kolfshoten: Mijnheer de Voorzitter! Het tussentijdse optreden van deze Minister van Binnenlandse Zaken, niet ver van het scheiden der politieke markt, vindt zijn oorzaak in het droeve verscheiden van zijn bekwame ambtsvoorganger, waarover de Kamer in de aanhef van haar verslag haar diepe leedwezen heeft betuigd.

Ik moge, zeer in het bijzonder namens mijn politieke vrienden, deze gevoelens hier opnieuw tot uitdrukking brengen en onderstrepen.

Wij delen in hoge mate de daarbij uitgesproken voldoening en erkentelijkheid, dat deze gaarne geziene Minister is bereid gevonden de taken althans voor de nog resterende periode over te nemen en meer in het bijzonder zich te ontfemen over de aanhangige Grondwetsherzieningen, welke met zijn beproefde ervaring stellig zullen worden gebaat.

Nochtans heeft deze interimssituatie onvermijdelijk haar bezwaarlijke kant, in zover van deze Minister in redelijkheid niet kan worden verwacht, dat hij zijn legislatieve taak veel verder zal uitstrekken dan tot de Grondwet.

Zulks komt in het betreffende onderdeel van de Memorie van Antwoord onmiskenbaar tot uitdrukking.

Veel meer dan de sobere registratie van de stand van wetgevende zaken bevat het niet en, gegeven deze ietwat luchtledige positie, zal het de Kamer ook, en zeker niet van deze bewindsman, hebben verbaasd, dat hij de dusgenaamde oplossing van het politievraagstuk in de ijskast der kleinere gerechten heeft laten rusten. De vrees, dat het daar zou verschrallen, heeft de Kamer trouwens in de aflappende Regeringsperiode al eerder en bij herhaling overwonnen . . . !

Onder deze omstandigheden, Mijnheer de Voorzitter, mag de aandacht bij deze begrotingsbehandeling zich meer in het bijzonder richten op enkele losse onderwerpen, welke een zeker beleidskarakter vertonen en waarover een korte beschouwing wellicht van nut kan zijn als richtinggevend en als zodanig in overeenstemming met de aan deze Kamer geëigende taak.

Zoals enkele mijner politieke vrienden, heb ook ik daartoe enkele bijzondere onderwerpen gekozen en ik zou er met een willen beginnen, dat zozeer leeft in de kring mijner ambtgenooten in het algemeen, dat bij de geboden terughoudendheid het probleem zijn gedaante niet verliest.

De gewisselde stukken bevatten, der traditie getrouw, beschouwingen omtrent het Regeringsbeleid t.a.v. de burgemeestersbenoemingen, zomede omtrent de wethouderswedden en de Memorie van Antwoord doet ze uitmonden in de tamelijk lyrische verzekering van de Minister, dat het intussen verheugend is „— hetzij met waardering geconstateerd —, dat zij, die voor de dienst in het algemeen belang worden geroepen, zich in vele gevallen niet laten weerhouden door de financiële offers, die zij bij het gevolg geven aan deze roepstem zich moeten getroosten.”

Op zich zelf is een dergelijke offerbereidheid ten gunste van de in onze dagen bijzonder veeleisende dienst van het algemeen belang natuurlijk waardeerbaar, maar het wil mij voorkomen, dat een bestuursstelsel, dat op die hoge deugd van offerzin min of meer leunt en deze te gemakkelijk en te algemeen veronderstelt, gevaar loopt zich zelf daarmee schade te doen en in die zin het algemeen belang te miskennen.

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Kolfshoten)

Dit geeft mij aanleiding om, nogmaals op de meest onpersoonlijke wijze en in blanke onbevangenheid, over de benoeming tot dat burgemeestersambt en over dat volgen van die roepstem een enkele kritische opmerking te maken.

Wil men het voorname bestuursambt van burgemeester in het Nederlands bestel geen onrecht aandoen, dan moet men vooropstellen, dat het geen „vak” is en dat het méér is dan een beroep; het is een ambt, dat openstaat voor geroepenen, d.w.z. voor geschikten of in het openbaar bestuur ervarenen, die een levenstaak vinden in het locale bestuur in naam van het oppergezag, dat zij vertegenwoordigen. Zij gaan daartoe geen arbeidsovereenkomst aan, noch contracteren zij met een wederpartij over een uitgewogen rechtspositie. Zij loven en bieden niet over de voorwaarden van hun arbeidsprestatie noch zetten de kracht of de invloed bij van hun beroeps- of ambtgenoten om een hun passende maatschappelijke positie te veroveren. Zij bezetten geen strategische stellingen in de spannende strijd tussen lonen en prijzen. Meer wetenschappelijk uitgedrukt ligt hun ambtelijke oorsprong in de unilaterale benoemingsact van de zijde der Overheid, voltooid door de acte-condition van de zijde van de functionaris, d.w.z. zij aanvaarden zonder meer door de investituur in dit ambt niet te weigeren en zij onderwerpen zich daarmee aan de voorwaarden der benoeming.

Zij aanvaarden een ambt, waartoe zij zich getrokken en geroepen gevoelen, een ambt, waarin de hoge Overheid als 't ware is geïncarneerd, waarvan zij deel gaan uitmaken. En zij doen dat maatschappelijk onbeschermd, in deze zin, dat zij zich mogen verlaten op het redelijk inzicht van de benoemende Overheid, die weet wat zij van hen vergt en wat hun maatschappelijk toekomst. De Overheid zelf vormt de enige sociale waarborg, dat haar dienaren naar staat en bestuursstand hun taak op waardige wijze kunnen volbrengen.

Dit legt wel een bijzonder zware verplichting op die centrale Overheid, waarmee haar eigen gezag, haar eigen prestige rechtstreeks is gemoeid. Nog afgezien van tal van knellende gezinszorgen voor heden en vooral voor de toekomst, waarmee de ambtsdragers hun zorgrijke ambtsvervulling zien verzwaard, lijdt het ambt zelf en het openbaar gezag, dat het verpersoonlijkt, schade, wanneer de burgerij weet of ziet of ervaart, dat — om een sprekend beeld uit de Memorie van Antwoord te bezigen — de financiële zoom van het ambtskleed al lang is opgebruikt en hier en daar rafels begint te vertonen.

Nu kan men in het moedig en onverstoord dragen van dit rafelig kleed prijzen, dat het getuigt van offerbereidheid, maar dan maakt men een caricatuur van het offer, dat van de verkeerde man op de verkeerde plaats gevraagd wordt. Een waarlijk offer brengt hij, die het kan en die het niet kan brengen, die het mag brengen en die het dan brengt.

Ik moge deze beschouwing aldus samenvatten: laat de Minister, die op de Nederlandse bestuursverhoudingen zo'n gezonde kijk heeft, toch een „hint”, een zachte waarschuwing terugvinden in feiten als: collectieve activiteiten van respectabele burgemeesters om voor hun pensioenen of die van hun nabestaanden bijverzekeringen te sluiten of het waarneembare streven van burgemeesters om in organisatorisch verband hun materiële „vak”- of beroepsbelangen te beschermen of te verbeteren. Nog gezweven over het feit, dat steeds minder burgemeesters zonder eigen fortuin hun door het burgerlijk fatsoen geboden minimale representatieve verplichtingen jegens de burgerij meer kunnen nakomen.

Laat de Nederlandse Regering, en met name de Minister van Binnenlandse Zaken, eerder zuinigheid betrachten met bekwame gegadigden naar Nederlandse bestuursfuncties dan met hun jaarwedden en aldus in het welbegrepen algemeen belang voorkomen, dat er zich een „misère en colbert” gaat ontwikkelen!

Bezien vanuit de typische, de bijzondere positie van de Nederlandse burgemeester, in ons daarom niet minder democratisch bestel, nog een enkele opmerking omtrent zijn benoeming vanuit de gezichtshoek van de benoemende.

De beschouwingen in de Memorie van Antwoord en met name over het politieke gehalte van de kandidaat en zijn bovenpartijdige — wat iets anders is dan partijloze — bestuurskwaliteiten lijken mij in overeenstemming met de beste Nederlandse bestuursinzichten en traditionele opvattingen omtrent dit ambt.

Maar de Regering en de Minister vergeten dan hunnerzijds ook niet, dat enige voorname omzichtigheid of omzichtigheid voornaamheid bij de geboorte in het burgemeestersambt dan evenzeer geboden is, wil de kandidaat niet met een partijpolitiek etiket op het voorhoofd in zijn gemeente binnentreden, vóórdat hij de kans gehad heeft om Handelingen der Staten-Generaal — Zitting 1951—1952 — I

zijn bovenpartijdige kwaliteiten te ontplooiën. Er zijn in den laatsten tijd wel enigszins „spectaculaire”, wat men zou kunnen noemen: politieke kettingbenoemingen, geschied, waarbij — om het wat ondeugend te zeggen — het benoemingsrecept in de verpakking was vervat!

En in Nederland zijn burgemeestersbenoemingen nog geen patentmiddelen.

Ook daarin, Mijnheer de Voorzitter, houde de Regering dit hoge ambt hoog en bescherm zij het tegen de insluipsels van een misplaatste quasi-democratische methodiek. Zijn waardigheid als gezagsorgaan vraagt dit en verdient het.

Bij de jaarlijks met onverstoortbare regelmaat terugkerende gedachtenwisseling omtrent de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten tegen den achtergrond van de gemeentelijke zelfstandigheid als het aan weerszijden gestelde en beleden ideaal, kan ik mij somwijlen niet aan den indruk onttrekken, Mijnheer de Voorzitter, dat er tussen het begrip van de centrale Overheid voor het gemeentelijke heimwee naar „het verloren paradijs” enerzijds en het begrip der gemeenten voor de feitelijke onmacht der Regering om de in bestuurlijk opzicht fatale vergroeiing der Overheidsfinanciën te keren een steeds wijdere kloof gaapt.

Het lijkt, of men zich daarbij van weerszijden te absoluut uitdrukt, omdat men in eerbied en beleden bewondering voor dat ideaal niet voor elkaar wil onderdoen.

Daarin schuilt een onwettelijk effect, dat de gedachtenwisseling tot een zekere onvruchtbaarheid doemt.

Er zou voor de oplossing van dit probleem wat gewonnen zijn, indien men het op de basis der gegeven werkelijkheid het begin van een nieuwe wending kon schenken.

In zekeren zin is dit bij de behandeling van het wetsontwerp tot verlenging en wijziging van de „noodvoorziening” geschied in het amendement-Oud, dat beoogde aan het aandeel van het Gemeentefonds in een aantal van Rijkswege geheven belastingen het karakter van Rijksbijstand te ontnemen.

Ik vraag mij af, of aan deze constructieve gedachte geen nadere verwezenlijking kan worden geboden, met name door het Gemeentefonds te formeren tot een zelfstandig instituut, beheerd door vertegenwoordigers en vertrouwensmannen der gemeenten.

Maatstaf voor de uitkeringen zouden dan dienen te worden de objectieve behoeften der gemeenten, zoals deze zich in werkelijkheid aan de onderscheiden typen van gemeenten opdringen, en dus niet de behoeften, welke blijken de uitgavencijfers in het verleden voor bevrediging vatbaar zijn gebleken.

Bovendien moet de conjunctuur, zoals deze zich weerspiegelt in de gevarieerde voedingsbronnen van het fonds, in de uitkeringen aan de gemeenten tot uitdrukking komen. Immers, de financiële zelfstandigheid en verantwoordelijkheid der gemeenten eist, dat zij zowel in haar collectieve als in haar individuele belastinggebied mede afhankelijk zijn van de welvaart van haar bevolking.

Een dergelijk stelsel brengt uiteraard mede, dat het percentage van het aandeel in de Rijksbelastingen, dat aan het fonds komt, niet mag worden afgestemd op hetgeen in een tijd van optimale belastingopbrengsten nodig is om in de gemiddelde behoeften der gemeenten te voorzien. Want juist daarin schuilt het gevaar, dat bij een geringe omslag der conjunctuur de uit het fonds aan de gemeenten toevoelende middelen beneden de grens van het absoluut noodzakelijke zullen dalen.

En omgekeerd, in een tijd van hoogconjunctuur, wanneer de belastingopbrengsten een hoogtepunt bereiken, zou het fonds reserves moeten kunnen vormen en door middel van extra-afschrijvingen weerstand moeten kunnen kweken tegen wachtende of dreigende moeilijkheden en bovendien middelen moeten kunnen afzonderen om daarmee te zijner tijd de afnemende werkgelegenheid te kunnen of te helpen financieren.

Wil men dit zien als een soort binding der gemeentelijke financiën aan de conjunctuurontwikkeling, anderzijds en evenzeer dienen de gemeentelijke financiën een — ik zou durven zeggen: automatische — binding te ontvangen met het accres der door het Rijk geïnde middelen, uiteraard behoudens in gevallen, waarin deze middelen met het oog op buitengewone omstandigheden boven het normale moeten worden opgevoerd.

Daarnaast blijft elke verruiming van het eigen belastinggebied der gemeenten winst voor de bepleite ontwikkeling, want, zoals gezegd, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid worden in de hoogste mate bevorderd door de bewaring en versterking van de directe band tussen

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Kolfshoten)

de belastinggelden der gemeentenaren en het financiële beleid van hun bestuurders.

Of compensering der vervallen ondernemingsbelasting door toekenning aan de gemeenten van de hoofdsom der grond- en personele belasting daartoe dienstig zal blijken, is twijfelachtig, in zover de gewenste spreiding door verscheidenheid van plaatselijke belasting er in onvoldoende mate mede wordt bereikt. Immers, de opbrengst dezer heffingen bedraagt thans reeds 75 pct. van het plaatselijk belastinggebied. Bij toevoeging van genoemde hoofdsommen zou dit percentage zelfs tot 82 stijgen.

De verruiming van het eigen belastinggebied moet juist gevonden worden in een zo groot mogelijke spreiding door verscheidenheid, waardoor de gehele bevolking dadelijk belang krijgt bij de financiële politiek van haar gemeentebestuur.

Het zijn deze enkele richtinggevend gedachten, Mijnheer de Voorzitter, die ik mij veroorloof heb rondom dit uitermate complexe probleem te ontwikkelen, niet om er op slag en stoot een tastbaar effect van te verwachten, wel om naar mijn gevoelen de kern van het vraagstuk nog eens aan te stoten en de Minister te beduiden, dat, gegeven de vergroeiing der Overheidsfinanciën, elke reële binding tussen de in de gemeenten wonende en werkende fiscabelen en de heffing, het beheer en de besteding van hun belastinggelden een stap vooruit betekent op de moeizame weg naar een gezondere verhouding.

Want gezond kan men die verhouding dan pas noemen, wanneer in een democratisch bestuurd land elk bevoegd orgaan voor zijn eigen financiën zijn eigen verantwoordelijkheid draagt.

Naast het bedrijfs- en beroepsleven heeft ook het territoriale groepsleven dringend behoefte aan wat men tegenwoordig gaarne noemt functionele decentralisatie!

Waar de Memorie van Antwoord gewaagt van het probleem van de wijziging der gemeentegrenzen en de daarmee in verband gebrachte partiële oplossing door toepassing van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen, is de verleiding wel groot, Mijnheer de Voorzitter, om met deze Minister — de geachte afgevaardigde de heer Van Walsum heeft er ook al aan herinnerd —, die aan het Nederlands bestuursrecht zijn hart verpaid heeft, een ogenblik van gedachten te wisselen over een naar mijn gevoelen steeds meer actueel vraagpunt, dat de gemeentelijke gebiedsindeling fundamenteel raakt.

Zou ik dit vraagstuk met twee woorden mogen typeren, dan zou ik willen spreken van een „bestuurlijke confusie”, welke met name de kleinere en kleine gemeenten in toenemende mate beklemmt en welke, naast haar aangetaste financiële zelfstandigheid, haar bestuurlijke onafhankelijkheid als voornaam bestanddeel van die zelfstandigheid minstens verwart, doch in wezen ondermijnt.

Ik spreek dan niet over die rand- of dwerg-gemeenten, over wier voortbestaan op goede gronden al langer wordt gediscussieerd, doch over die gemeenten, wier territoriaal bestaan verantwoord is en waaraan als zodanig een onbelemmerd leven en normale ontwikkeling zouden moeten worden gewaarborgd.

Wat wij echter zien gebeuren, Mijnheer de Voorzitter, is, dat de maatschappelijke, de economische en vooral ook de technische eisen van deze tijd zich steeds minder aan de territoriale en administratieve gemeentelijke gebiedsindeling schijnen te storen.

U veroorloft mij een voorbeeld uit de hedendaagse praktijk, dat mijn probleemstelling zou kunnen verduidelijken.

Mij is een levensvatbare uitgestrekte landelijke gemeente bekend, welke, let wel: op het gebied van haar eigen bestuursvoorzieningen, door participaties in allerlei gemeenschappelijke of vergelijkbare regelingen en afspraken gebonden, althans verbonden is met wisselende groepen van andere gemeenten.

Zo op het gebied van: regionale brandweer, bescherming burgerbevolking, bosbrandweer, gezondheidsdienst, vleeskeuringsdienst, bouw- en woningtoezicht, welstandstoezicht, destijds: distributiedienst, tot en met de gemeenschappelijke exploitatie van een wegenschaaf!

En het merkwaardige, om niet te zeggen bedenkelijke, van deze bestuurlijke situatie is niet alleen, dat deze in samenwerking gebonden gemeentekringen elkaars territorium niet dekken — het zijn telkens andere groeperingen van gemeenten —, doch daarenboven hebben bijna al deze kringen een verschillend „gezagspunt”, d.w.z.: is de bestuurszetel of het administratieve middelpunt der intercommunale samenwerking in een andere gemeente gelegen.

Zo is daar de feitelijke toestand, maar de ontwikkeling schijnt nog in verder gaande richting te tenderen.

Een voortdurend en versneld industrialisatieproces eist naar moderne inzichten tijdige planning en sociaal en economisch en demografisch verantwoorde industrievestiging en -spreiding.

Men behoeft geen helderziende te zijn om te voorzien, dat de verantwoorde inpassing van een dergelijk industrialisatieproces niet zal, maar ook niet kan stilhouden bij de traditionele gemeentelijke grenzen.

Met name geldt dit voor industriële centra, die van nature nieuwe industriële bedrijvigheid aantrekken, wier areaal voor nieuwe vestiging zou te kort schieten en die, mede met het oog op de werkgelegenheid van het rayon, van de streek, zullen moeten gaan disponeren over vestigingsmogelijkheden in de op zich zelf levensvatbare randgemeenten, die echter zelfstandig de last der industriële nederzetting niet zullen kunnen dragen.

Men vraagt zich met enige zorg af, welke nieuwe druk er op de oude gemeentegrenzen gaat ontstaan. Moet annexatie tot „mammoet”-gemeenten hier de laatste term worden of zal ook op dit gebied de gemeenschappelijke regeling uitkomst moeten brengen?

Deze laatste zou naar mijn gevoelen, dat, wat ik genoemd heb: de „bestuurlijke confusie”, nog maar vergroten en de bestuurlijke verwarring verhogen.

Ik pretendeer geenszins, Mijnheer de Voorzitter, hiermede een splinternieuw probleem gesteld te hebben, maar ik zie het onder mijn eigen ambtelijke ogen groeien in een tijdsbesek, dat een enorm snelle ontwikkeling te zien geeft en dat ons wellicht niet zal veroorloven de wettelijke, c.q. grondwettelijke remedies aan een al te langdurige studie te onderwerpen.

Wil men het probleem vanuit de gezichtshoek van die door mij ten tonele gevoerde gemeente — en zo zijn er natuurlijk veel meer — nog compliceren, dan zou men de bonte lappendeken van de onderscheiden externe belangenrayons hieraan nog kunnen toevoegen: zoals onderwijs, arbeids- en brandweersinspecties, Raden van Arbeid, Rijkspolitie, arbeidsbureau, bosbeheer, Kamer van Koophandel, waterleiding tot en met de rechterlijke indeling.

Wanneer ik somwijlen mijn collega van deze exemplarische gemeente over deze dingen spreek, verwonder ik mij niet over zijn verzuiching, dat de moderne samenleving wel op bijster vrijmoedige en systeemloze wijze in zijn gemeentelijke heerlijkheid is binnengedrongen en zijn geloof en vertrouwen in de Nederlandse bestuurlijke „orde” wel heeft doen wankelen.

Mijnheer de Voorzitter! Het ware niet redelijk om op deze, overigens uitermate actuele probleemstelling naar aanleiding van een terloopse notitie in de Memorie van Antwoord een paraat antwoord van de Minister te verlangen. Maar het komt mij voor, dat de waarneembare werkelijkheid hier een fundamenteel bestuursprobleem aan de orde heeft gesteld, dat in betekenis en invloed ver uitgaat boven de traditionele „narigheden” der „routine”-wijzigingen van gemeentegrenzen.

Mijn vraag is slechts: is het wettelijk en bestuurlijk arsenaal op de aanpak van de door mij geschetste ontwikkeling berekend? En heeft men een visie er op, een brede conceptie, die een reëel perspectief opent op oplossingen, welke de vrees kunnen wegnemen, dat in groeiende mate van een bestuurlijke confusie zou moeten worden gesproken?

Laat mij deze opmerkingen mogen afsluiten met een persoonlijke conclusie: de moderne planologie vraagt om begeleiding van moderne bestuursrechtelijke herziening en aanpassing.

En wellicht ligt hier een nieuwe kans voor het nog altijd gezonde principe van doelbewuste decentralisatie.

Dat is, niet alleen op financieel gebied, waar de beste kansen verkeken schijnen, het principe, waarvan de Nederlandse gemeente nog altijd heil te verwachten heeft.

Ik moge deze gedachten vertrouwvol deponeren bij deze Minister, die er naar de verschillende richtingen van zijn persoonlijke belangstelling raad mede zal weten!

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, een kort woord aan het adres van de Minister zonder Portefeuille betreffende de burgerlijke verdediging.

De leden van mijn fractie behoren tot die leden, die in het Voorlopig Verslag het gewenst achtten de bespreking van dit gewichtige onderwerp uit te stellen, totdat het op 29 Januari van dit jaar bij de Tweede Kamer ingediende 4-tal wetsontwerpen, betreffende de burgerlijke verdediging, in deze Kamer in behandeling zal komen.

Ik moge bij deze gelegenheid dan volstaan met deze praelabele opmerking, dat bij de huidige stand van voorbereiding van dit instituut in de gemeentelijke kring met een zeker ongeduld naar wettelijke fundering en regeling er van wordt uitgezien, al was het slechts in de verwachting, dat aan de adembenemende stroom van circulaire en instructies dan wellicht een einde zal komen.

(Kolfshoten e. a.)

Bij een vorige gelegenheid heb ik al eens getuigd, dat de voorbereiding van dit instituut met grote ernst en met een indrukwekkend organisatorisch vermogen is ter hand genomen en dat bij de gevolgde opzet moeilijk kan worden beweerd, dat met de opbouw van dit apparaat „van onder op” onvoldoende rekening zou zijn gehouden.

Dit neemt niet weg, dat meningsverschil mogelijk blijft omtrent de vraag, of, gegeven het karakter van dit instituut als een complement der nationale verdediging in het kader ener moderne totalitaire oorlogsvoering, de gemeenten toch nog weer niet voor te zware financiële consequenties worden gesteld en de schijn wordt gewekt, dat de burgerlijke verdediging in wezen haar zaak is. Dat moge juist zijn voor de locale werking van het instituut en de inschakeling en opvoeding der burgerij, niet juist lijkt mij een zo enge interpretatie van de vooropgezette kostenverdeling ten aanzien van de bewerktuiging van het apparaat, dat de gemeenten, en met name de Agemeenten, voor het leeuwendeel dezer kosten zouden moeten opkomen, wil het apparaat redelijk kunnen werken.

Ik stel mij voor, hierop in bijzonderheden terug te komen, zodra eerderbedoelde wetsontwerpen in deze Kamer in behandeling zullen komen. Inmiddels zal de Minister stellig gelegenheid hebben gevonden om omtrent bepaalde wensen en werken, met name van de grote gemeenten, in nader mondeling overleg te treden.

Met deze opmerkingen zou ik ditmaal willen volstaan, Mijnheer de Voorzitter, in het wellicht niet al te zeer gewettigd vertrouwen, dat de komende Kabinetswisseling zal mogen bevorderen, dat de rust der continuïteit-van-bewind op dit Ministerie zal terugkeren, die het in de afgelopen jaren om allerlei onvoorzienbare omstandigheden heeft moeten ontberen.

Te meer pleit het voor de betrokken bewindslieden, dat zij op het gebied van het binnenlands bestuur een respectabele hoeveelheid arbeid hebben verzet, waarvoor zij de waardering der natie verdienen.

De heer Berger: Mijnheer de Voorzitter! Het zal u niet verwonderen, dat ik wil beginnen met mij aan te sluiten bij de woorden, door den vorigen geachten spreker gewijd aan de nagedachtenis van Minister Van Maarseveen, en de welgekozen woorden van welkom, door dien geachten afgevaardigde gericht tot den opvolger van genoemden bewindsman.

Mijnheer de Voorzitter! Na de rede van den vorigen geachten spreker zou ik toch nog enkele punten ter sprake willen brengen. Ik wil dan beginnen met te spreken over de zedenverwildering.

Mijnheer de Voorzitter! In het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer lees ik op blz. 1 onder „Binnenlands Bestuur”, dat enkele leden de aandacht van den heer Minister vragen voor de toenemende zedenverwildering, te constateren bij de film, bij stations- en kioskenlectuur en bij openbare leesbibliotheken. Andere leden, zo lees ik daar, menen dit in het algemeen niet te kunnen beamen. De Minister reageert op de vraag van enkele leden met in de Memorie van Antwoord letterlijk te verklaren, daarmede de andere leden, die de toenemende zedenverwildering niet erkennen, in het ongelijk stellend:

„Het is de eerste ondergetekende ook uit ambtsberichten gebleken, dat in menig opzicht inderdaad van een aanmerkelijke — men lette wel: een „aanmerkelijke” — „achteruitgang op zedelijk gebied sprake is”.

en dan gaat de Minister verder:

„Het is juist, dat in sommige kiosken geschriften van in zedelijk opzicht allerbedenkelijkste aard worden verkocht. Intussen zijn naar het oordeel van de eerste ondergetekende de daarvoor aangewezen organen in hun zorg voor de handhaving van de goede zeden op de in het Voorlopig Verslag genoemde onderdelen binnen het raam der bestaande wettelijke bepalingen niet te kort geschoten.”.

Ik neem dit gaarne aan op grond van deze uitdrukkelijke verklaring. Straks wil ik hieromtrent nog wel iets zeggen. Maar, Mijnheer de Voorzitter, u kunt wel begrijpen, dat de vraag zich opdringt bij deze situatie — de daarvoor aangewezen organen zijn in hun zorg voor de handhaving van de goede zeden binnen het raam der bestaande wettelijke bepalingen niet te kort geschoten, toch wordt er een aanmerkelijke achteruitgang op zedelijk gebied geconstateerd blijkens de ambtsberichten —, de vraag, die dan ook in het Voorlopig Verslag der Eerste Kamer door vele leden is gesteld, of de Regering het onder de gegeven omstandigheden niet nodig oordeelt over te gaan tot het nemen van krachtige maatregelen, ten einde verdere achteruitgang te

(Berger)

keren en zeer in het bijzonder onze jeugd voor verderfelijke invloeden te behoeden.

De belangrijke beschouwingen, door de geachte afgevaardigde mejuffrouw Nolte in de Tweede Kamer aan dit onderwerp gewijd, hebben den Minister van Binnenlandse Zaken a.i. er toe gebracht haar voorstel over het initiatief tot een Raad van etische aangelegenheden in ernstige overweging te nemen en overleg te openen over haar suggestie met zijn ambtgenoten, door de geachte afgevaardigde genoemd.

De fractie, waartoe ik de eer heb te behoren, heeft dankbaar nota genomen van 's Ministers verklaring. Zij zou het op prijs stellen van den Minister te vernemen of dit overleg met zijn ambtgenoten reeds heeft plaats gehad en of binnen afzienbare tijd resultaten van dit overleg zijn te verwachten. Overigens wettigt het debat aan de overzijde de zienswijze, dat een Raad van ethische aangelegenheden het vraagstuk niet beperkt zal houden tot de film, de stations- en kioskenlectuur en de openbare leesbibliotheken: het strekt zich veel verder uit, het gaat immers om de morele verheffing van het Nederlandse volk en, naar het mij voorkomt, zeer in het bijzonder om die van onze jeugd.

Ik weet, Mijnheer de Voorzitter, dat het hier geldt een „épineuse affaire”; maar wanneer de Minister zegt, dat de aangewezen organen in de zorg voor de handhaving van de goede zeden binnen het raam der bestaande wettelijke bepalingen niet te kort geschoten zijn, dan neem ik dit aan, zoals ik boven reeds zeide, maar toch rijst bij mij de vraag of die wettelijke bepalingen — en ik beperk mij nu niet tot die omtrent film en lectuur — ter handhaving van de goede zeden alom in den lande op dezelfde krachtige wijze worden gehandhaafd. Ligt de zaak niet veel eerder zo, dat er streken zijn in ons vaderland, waar deze handhaving met groter ernst en krachtiger wordt doorgevoerd dan elders? Ik geloof, dat ik deze vraag bevestigend moet beantwoorden. Ik ben van oordeel, dat feiten, die op het eerste gezicht zouden kunnen leiden tot de conclusie, dat de zedenverwildering in sommige delen des lands groter is dan in andere, deze gevolgtrekking volstrekt niet wettigen, doch veel eerder op wijzen, dat daar met groter ernst, met meer ijver en voortvarendheid het euvel der zedenverwildering wordt bestreden, waardoor eerder vergrijpen tegen de goede zeden worden geconstateerd. Zeker is het, dat statistieken op dit gebied met grote voorzichtigheid moeten worden bekeken.

Na de belangrijke beschouwingen, door de geachte afgevaardigde de heer Kolfshoten over de staatsrechtelijke positie van den burgemeester gehouden, zou ik nog iets willen zeggen over de burgemeestersbenoemingen, die telkenjare weer aan de overzijde de belangstelling gaande maken, maar ook in deze Kamer veelal niet onbesproken blijven. Hierbij doet zich deze merkwaardigheid voor, dat er nogal eens deining ontstaat aangaande benoemingen in het afgelopen jaar door H.M. de Koningin, op voordracht van den Raadsman der Kroon geschied, maar dat zelden of nooit naderhand een herbenoeming wordt bekritiseerd. Dit is te merkwaardiger, omdat wij hier te doen hebben met een gezagsdrager, wiens ambtsperiode na zes jaar afloopt en die men dus, mocht hij niet aan de gekoesterde verwachtingen hebben voldaan, gemakkelijker ter zijde kan schuiven dan welke functionaris in Overheidsdienst dan ook. Ik ben van mening, dat het feit, dat de herbenoeming van burgemeesters haast steeds geschiedt zonder dat daaromtrent een woord van afkeuring wordt vernomen, de conclusie wettigt, dat 's Ministers voordrachten aan H.M. de Koningin over het algemeen gelukkig zijn en het beleid van den Minister op dit stuk waardering en lof verdient.

Met instemming nam ik kennis van het standpunt van den Minister omtrent de vraag of het al dan niet gewenst is, dat de burgemeester lid is ener politieke partij. Na hetgeen voorafgaande sprekers hieromtrent hebben gezegd, wil ik afzien van verdere beschouwingen, alleen moet één opmerking mij van het hart, en wel deze, dat ons volk blijkbaar de leiding van een burgemeester, die politiek niet sterk op de voorgrond treedt — ook hier bevestigen enkele uitzonderingen de regel —, weet te waarderen. Ik meen dit te mogen afleiden uit de usance, in ons land gegroeid, dat de burgemeester, voorzitter van den raad der gemeente, niet dan bij uitzondering, en dan nog slechts in kleinere gemeenten, lid van dien raad uitmaakt.

Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord heeft de Minister uitvoerige beschouwingen gehouden over de gemeentelijke zelfstandigheid en gemeentefinanciën. Hoewel dit onderdeel der memorie mijn grote belangstelling heeft, zal ik hierover niet spreken, nu mijn fractiegenoot de heer Kolfshoten hieromtrent het woord heeft gevoerd. Op een enkel punt dient zijn rede, naar mijn mening, te worden aangevuld. Het geldt hier een probleem, dat mij met zorg

(Berger)

vervult. Op blz. 5, alinea 3, van de Memorie van Antwoord zegt de Minister:

„Ook de eerste ondergetekende wacht met belangstelling af hoe de kapitaalmarkt zich zal ontwikkelen na de geslaagde nationale woningbouwleningen.”.

Mijnheer de Voorzitter! De ontwikkeling der kapitaalmarkt heeft ook mijn belangstelling en tot op zekere hoogte verheug ik mij over het slagen der nationale woningbouwleningen. Mijn vreugde hierover wordt echter getemperd door een zekere ongerustheid en ik zou het op prijs stellen, als de heer Minister deze zou kunnen wegnemen; ik zou dan zeer opgelucht huiswaarts keren. Het is u bekend, Mijnheer de Voorzitter, dat inschrijvers op de bedoelde leningen hun voorkeur mochten uiten, in welke gemeente zij de bedragen, waarvoor zij inschreven, zouden willen gebruikt zien. Deze voorkeur is op zeer ruime schaal tot uiting gebracht. Nu vraag ik mij af: kan dit niet de meest funeste gevolgen hebben voor gemeenten, die door oorlogshandelingen het zwaarst getroffen zijn? Men heeft — overigens terecht — er naar gestreefd door kleine-coupures de deelneming aan deze leningen zoveel mogelijk te spreiden over ons hele volk. Het zal u duidelijk zijn, Mijnheer de Voorzitter, dat juist in de zwaar getroffen gemeenten, waar de burgers zich bij de wederopbouw grote financiële offers hebben moeten getroosten en zich nog bij voortdurend moeten getroosten, de inschrijvingen uiteraard veel geringer waren dan in niet of minder zwaar getroffen gemeenten. Het gevaar bestaat dus, dat deze ernstig geteisterde gemeenten ook thans weer, populair gezegd, aan het kortste eindje trekken. En dat moet ten koste van alles worden voorkomen. U weet, hoe na oorspronkelijk gewekte verwachtingen er toch al menige bittere teleurstelling aan deze gemeenten niet is gespaard gebleven, maar ik zou het bedroevend vinden, als deze nu de dupe zouden worden van de omstandigheid, dat andere gemakkelijker dan zij financiën voor woningbouw konden opbrengen, daar haar burgers toch reeds zware offers voor de vaderlandse zaak en voor de wederopbouw van hun verwoeste en ontredde woningen en zakenpanden gebracht hebben, gebracht hebben zonder morren of klagen, maar wel met de stille hoop, dat zij bij de wederopbouw hunner panden die belangstelling van Overheidswege zouden ondervinden, die zij bescheidenlijk mochten verwachten.

Ik meen dit probleem gerust aan de heer Minister van Binnenlandse Zaken te mogen voorleggen, vooreerst, omdat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een taak is toebedeeld tot het spreiden over de gemeenten van de bedragen van die leningen, waaromtrent geen voorkeur door de inschrijvers kenbaar is gemaakt, maar voorts, omdat het mij lijkt, dat deze Minister er voor dient te waken, dat bij doorvoering van het toekennen der bedragen, waaromtrent wel voorkeur bestaat, de belangen van de zwaar getroffen gemeenten niet worden geschaad, respectievelijk te beletten, dat deze gemeenten, voor dewelke de wederopbouw toch al een bovenmate zware taak is, nog verder bij andere gemeenten zouden ten achter raken.

Met voldoening mag ik constateren, dat de heer Minister niet van plan is artikel 87a der Gemeentewet in te trekken, maar veeleer dit artikel zodanig wil wijzigen, dat wellicht aan bezwaren aan de overzijde o.a. door de geachte afgevaardigde de heer Maenen geuit, wordt tegemoet gekomen. Hoe dan ook, degenen, die in de gelegenheid waren in het verleden de ellendige gevolgen waar te nemen van het totale gemis van een voorschrift als het onderhavige, zouden intrekking ten zeerste betreuren. Of het vaak voorgekomen is, dat wethouders, wier beleid in een motie van wantrouwen door de raad werd afgekeurd, rustig op hun wethouderszetel bleven zitten, hetgeen immers bij gebreke van een artikel als het huidige artikel 87a mogelijk was, heb ik niet kunnen nagaan. Ik kan alleen verklaren, dat in de gevallen, mij bekend, de houding van een wethouder, die een motie van wantrouwen rustig naast zich neer belieft te leggen, aanleiding gaf tot hoogst onverwikkeld politieke gevolgen, waardoor zonder twijfel de gemeentebelangen niet werden gediend. Ik acht een dergelijke houding bovendien in strijd met beginselen van gezonde democratie. Het verheugt mij dan ook, dat de heer Minister deze mening blijkens de Memorie van Antwoord volkomen deelt en zelfs bereid is bij de algehele herziening van de provinciale wet onder het oog te zien of een overeenkomstig artikel ook in die wet niet op zijn plaats zou zijn.

Ik kom nu tot de F 221-ers. Na hetgeen door verschillende voorgaande sprekers hieromtrent is gezegd, zou ik aan het gesprokene nog iets toe willen voegen.

Het betoog in de Memorie van Antwoord kan mij niet bevredigen. Hieruit blijkt, dat de Regering zelf principieel onderscheid maakt tussen gezuiverden in de eigenlijke zin des woords en F 221-ers, maar

zij durft de consequentie van dit principiële onderscheid blijkbaar niet aan. Het komt mij voor, dat, eenmaal dit principiële onderscheid aanvaardend, er geen vrees behoeft te bestaan, dat faciliteiten voor F 221-ers logisch faciliteiten voor de gezuiverden in de eigenlijke zin des woords met zich brengt. Integendeel. De F 221-ers zijn niet onvaderlandslievend geweest. Bij de ontslagenen op grond van het zuiveringsbesluit vormde juist de onvaderlandse gezindheid grond voor ontslag. Houdt men dit onderscheid scherp in het oog, dan betekent toekenning van een beroepsrecht aan de F 221-ers geenszins ook een beroepsrecht aan de andere gezuiverden.

Een ander bezwaar om faciliteiten te verlenen aan de F 221-ers acht de Regering gelegen in het feit, dat zij zich gebonden acht aan de destijds gegeven verzekering, dat de namen der aanklagers niet zouden worden bekendgemaakt. Ik moge hier opmerken, dat deze belofte niet strikt is nagekomen; zij kon trouwens niet strikt nagekomen worden. Het feit ligt er nu eenmaal, dat in circa 100 gevallen, waarin beroep is ingesteld op de Kroon, de dossiers, waarin dus ook opgenomen waren de namen der aanklagers, op de griffie van de Raad van State geruimen tijd ter inzage van den appellant en diens raadsman hebben gelegen. Ik kan hier nog vermelden, dat mij twee zuiveringscommissies bekend zijn, die de richtlijn der Regering: „aan de beklagde slechts de zakelijke inhoud der klacht mededelen en de naam van den klager geheimhouden”, met succes hebben weten om te buigen, althans in zeer veel gevallen, in de overgrote meerderheid der gevallen, door de aanklager te vragen, of hij stond op handhaving dezer richtlijn dan wel wilde toestaan, dat zijn naam en volledige klacht aan de beklagde werden bekendgemaakt en hij zelf geen bezwaar had om met beklagde geconfronteerd te worden. Dat daardoor het onderzoek beter kon geschieden, behoeft wel geen betoog. Ongetwijfeld zijn daardoor beklagden vrij uitgegaan, die anders wellicht op grond van F 221 c.q. het Zuiveringsbesluit zouden zijn ontslagen. Ik twijfel er nauwelijks aan of ook andere zuiveringscommissies zijn door toepassing van dit middel — met toestemming van den klager diens naam en volledige klacht aan beklagde kenbaar maken — tot een juister oordeel van de zaak gekomen.

De Minister meent zich te moeten beklagen in de Memorie van Antwoord, dat er geen concrete gevallen worden genoemd, waaruit zou blijken, dat apert onrecht is gedaan. Maar is er dan niet gebleken, dat er van de ingestelde beroepen een naar verhouding aanzienlijk percentage heeft geleid tot vernietiging van de desbetreffende ontslagbesluiten?

Verder maakt de Memorie van Antwoord een vergelijking tussen F 221-ers en op-wachtgeld-gestelde ambtenaren. Ik moge u de passages uit de Memorie van Antwoord voorlezen. U vindt deze op blz. 17.

„Hoewel uiteraard de vergelijking niet geheel opgaat, dient in dit verband niet uit het oog te worden verloren, dat iedere ambtenaar het lot van op-wachtgeldstelling wegens reorganisatie kan treffen. De gevolgen daarvan zijn dezelfde als bij een F 221-ontslag als boven bedoeld. De pensioengrondslag wordt op de laatstgenoten wedde „bevroren”, de betrokkenen worden op (aflopend) wachtgeld gesteld, en hun wachtgeldtijd telt niet voor pensioen mede (behoudens bij latere herplaatsing in pensioengerechtigde dienst).

Het behoeft naar het oordeel van de Regering geen betoog, dat de categorie van „normale” wachtgelders in de eerste plaats aanspraak zou hebben op maatregelen, welke een verzachting van de gevolgen van het ontslag beogen, en dat dit, zolang zulks voor hen niet is geschied, voor de F 221-ers niet in overweging kan worden genomen.”.

Waarlijk terecht zegt de Minister, dat de vergelijking niet geheel opgaat.

Laat ik eens als voorbeeld nemen annexatie of samenvoeging van gemeenten. Burgemeesters, secretarissen en gemeente-ontvangers worden dan nimmer getroffen op een wijze, zoals dit thans bij een ontslag ex F 221 geschiedt. Bij de desbetreffende wetten wordt altijd voor deze wachtgelders een regeling getroffen, waarbij de wachtgeldtijd medetelt als diensttijd voor pensioen en waarbij de pensioensgrondslag niet bevroert.

Een ontslag van andere ambtenaren wegens reorganisatie vindt slechts sporadisch plaats. Buitendien is een zodanig ontslag incidenteel en vindt praktisch aanstelling in een andere gelijkwaardige functie plaats. Bij F 221-ers is er sprake van een massa-ontslag, dat veelal ambtenaren op meer gevorderde leeftijd trof. Herplaatsing van deze ambtenaren, die buiten hun leeftijd ook werden gehandicapt — ten

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Berger e. a.)

onrechte Mijnheer de Voorzitter! — door het odium, dat zij gezuiverd waren, bleek in de praktijk veelal onmogelijk.

Een aantal F 221-ers is er dus veel slechter aan toe dan de „normale” wachtgelders, terwijl hun ontslag veelal het gevolg is van klachten, welke door geheimhouding der dossiers niet kunnen ontmaskerd worden. Ik ben het dan ook niet eens met den heer Minister, dat de normale wachtgelders eerder een positieverbetering zouden verdienen.

Ik wil het bij deze opmerkingen laten, de hoop uitsprekend, dat deze er iets toe zullen bijdragen den heer Minister te bewegen zijn houding ten opzichte van mijn wensen, die door vele leden van mijn fractie, maar ook van andere fracties in deze Kamer, kunnen worden gedeeld, te herzien. Zijne Excellentie moge ernstig overwegen hoe daaraan kan worden tegemoetgekomen.

De heer Van Lieshout: Mijnheer de Voorzitter! En in het Voorlopig Verslag van deze Kamer in zake hoofdstuk V der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 en tijdens dit debat is de verwachting uitgesproken, dat deze Minister zijn Departement met bekwaamheid en beleid zal beheren. Bij deze verwachting sluit ik mij gaarne en met volle overtuiging aan.

Met volle overtuiging, omdat de geachte bewindsman zich beweegt op een terrein, dat door hem reeds gedurende vele jaren werd betreden en welker bewerking — ik spreek nu uit ervaring, Mijnheer de Voorzitter — hem zeer na aan het hart ligt.

Het uitspreken van deze overtuiging behoeft evenwel nog niet te betekenen — de Minister zal dit kunnen bilijken —, dat men het in alle opzichten met zijn opvattingen en inzichten betreffende het te voeren en gevoerde beleid eens zou zijn.

Ware dit het geval, dan zou ik er geen behoefte aan hebben gevoeld om bij deze gelegenheid dit spreekgestoelte te bestijgen.

Er zijn dus wel enige punten waaromtrent ik met de Minister van mening verschil en het is daarover, dat ik graag enige opmerkingen zou willen maken.

Ik kan mij daarbij — na datgene, wat mijn fractiegenoten Kolf-schoten en Berger reeds hebben naar voren gebracht, beperken tot die aangelegenheden, welke speciaal de positie van de ambtenaren raken, behoudens één geval, dat weliswaar naar die positie tendert, maar toch niet als zodanig kan worden aangemerkt, namelijk de rechtstoestand — als ik dit sterke woord mag gebruiken — van de wethouders.

Ik ga dit doen met enige vrijmoedigheid, omdat ik — en opnieuw kan ik in dezen uit eigen ervaring putten — weet, dat deze Minister met name een uitwisseling van gedachten over omstreden zaken weet te waarderen en dat hij te allen tijde bereid was en is, aan geproduceerde suggesties en kenbaar gemaakte verlangens gestalte te geven, indien deze door hem redelijk en verantwoord worden geacht.

Uitgaande van deze — tot op heden nimmer beschaamde — overtuiging mag ik thans op de eerste plaats de wethouderskwestie ter sprake brengen. Vooraf mag ik echter met nadruk stellen, dat iedere gedachte aan een oratio pro domo aan dit gedeelte van mijn betoog vreemd is en dat alleen motieven van algemeen belang daaraan ten grondslag liggen.

In het Voorlopig Verslag is dit jaar — bij hoge uitzondering — de aandacht gevestigd op de positie van wethouders, en meer in het bijzonder voor die van wethouders in de grotere en grootste gemeenten.

Vele leden hebben daarin de vraag gesteld, of de materiële positie van deze ambtsdragers wel zodanig bij wet en of verordening is geregeld, dat zij, die tot deze functie worden geroepen, deze ook kunnen aanvaarden zonder dat de bestaandeszekerheid van hen zelf en hun gezinnen al te zeer in de waagschaal wordt gelegd.

Deze vraagstelling wijst er op, dat er bij deze leden te dien opzichte enige twijfel bestond en bestaat. Zij waren van oordeel, dat in sommige gevallen de toegekende vergoedingen aan de lage kant waren en dat vooral de wachtgeld- en pensioenvoorzieningen te wensen over-laten.

Men meende het aldus te kunnen stellen, dat, wilde men voor de toekomst voorkomen, dat personen, die door de gemeenteraad tot dit ambt werden uitverkozen, omdat zij daarvoor bij uitstek geschikt worden geacht, van de aanvaarding daarvan moeten afzien op grond van het feit, dat zij daardoor hun eerste en primaire plicht, namelijk het zorg dragen voor hun gezin, al te zeer zullen schaden, een betere voorziening noodzakelijk moet worden geacht.

Handelingen der Staten-Generaal — Zitting 1951—1952 — I

(Van Lieshout)

Men meende te weten, dat zich in het verleden reeds dergelijke situaties hadden voorgedaan en dat tengevolge daarvan de samenstelling van het college van burgemeester en wethouders in die gemeenten niet dusdanig was geweest als voor een goeden gang van zaken nodig mocht worden genoemd.

Ik weet niet, Mijnheer de Voorzitter, of zich inderdaad reeds dergelijke gevallen hebben voorgedaan, doch ik zou dit ook gevoeglijk in het midden willen laten. Voor mij is bij dit debat maatgevend of er reëel gevaar dreigt, dat dit gebeurt, en, als dat zo is, bestaat er mijns inziens zeker een gerede aanleiding om de bedoelde wettelijke en gemeentelijke bepalingen aan een revisie te onderwerpen. Nu blijkt uit de Memorie van Antwoord, dat de Minister de uitgesproken twijfel maar moeilijk tot de zijne kan maken; hij vraagt zich althans af of daarvoor wel voldoende grond aanwezig is. Ter motivering van dit standpunt wijst hij dan allereerst op de voor de bezoldiging van wethouders gegeven richtlijnen, welke sedert kort, na gepleegd overleg met de colleges van Gedeputeerde Staten, zijn tot stand gekomen.

Ik geef toe, Mijnheer de Voorzitter, dat deze bezoldigingsrichtlijnen — ik weet niet of deze terminologie juist is, maar zij wordt door de Minister gebruikt — er heel wat beter uitzien dan die, welke ons ten tijde, dat het Voorlopig Verslag werd vastgesteld, bekend waren.

Of deze richtlijnen evenwel voldoende armslag geven voor het toekennen van een behoorlijke vergoeding voor de prestaties, welke een zogenaamd full-time wethouder in de grote en vooral in de grootste gemeenten behoort te leveren, met andere woorden, of deze richtlijnen een waarborg bieden, dat daardoor aan het ethisch minimum kan worden voldaan, is een vraag, die zich niet zonder meer laat beantwoorden en waarop ik thans niet uitvoerig zal ingaan.

Laat mij er alleen dit nog van zeggen, dat hierbij toch ook nog van belang lijkt het salaris, dat wordt genoten door ambtenaren, welke de betrokken functionarissen van advies hebben te dienen en die de door hen genomen besluiten moeten uitvoeren.

Ik ben van mening, dat ook in dezen de hiërarchie een woordje mee mag spreken.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, het ging de in het Voorlopig Verslag aan het woord zijnde leden niet uitsluitend en, naar ik zeker meen te weten, zelfs niet op de eerste plaats om de toegekende vergoedingen.

Het ging om de rechtspositie van deze ambtsdragers in het algemeen en het is wel heel in het bijzonder deze Minister, die weet, dat het element bezoldiging daarvan slechts één, zij het een belangrijk, deel uitmaakt.

Ik vond juist in het feit, dat hierover in de Memorie van Antwoord praktisch niets is gezegd, aanleiding om er bij dit mondelinge debat nader op terug te komen.

De Minister volstaat er mee op te merken, dat zijns inziens artikel 101 van de Gemeentewet daarin op redelijke wijze voorziet.

Als ik nu op zoek ga naar de motieven, die hem tot het tot uiting brengen van dit inzicht hebben bewogen, dan moet ik verklaren, deze niet te hebben kunnen vinden.

Welke waarborgen geeft dat artikel aan bedoelde functionarissen? Eigenlijk bijna geen, Mijnheer de Voorzitter, want het artikel heeft slechts een facultatief karakter.

Het verplicht geen enkel gemeentebestuur om een regeling vast te stellen; het houdt alleen in, dat, als er regelingen worden getroffen, men zich aan bepaalde normen heeft te houden in maximale zin.

Dat dit niet alleen in theorie zo is, blijkt wel hieruit, dat er momenteel nog tal van gemeenten zijn, welke voor haar wethouders op het stuk van wachtgeld en pensioen geen enkele voorziening hebben getroffen.

Dat zijn niet alleen kleine gemeenten, maar daaronder bevinden er zich ook met ongeveer 50 000 inwoners.

In die gemeenten hebben dus de gewezen wethouders geen enkele aanspraak op wachtgeld en pensioen, noch voor hen zelf, noch voor hun gezinsleden.

Het lijkt mij evenwel minder juist om als uitgangspunt voor deze gedachtenwisseling alleen het oog te richten op die gemeenten, waar men tot nu toe gedaan heeft alsof artikel 101 der Gemeentewet er niet is.

Daarvoor lijken mij meer geschikt de gemeentebesturen, welke de mogelijkheden, die artikel 101 biedt, uitputtend hebben benut.

Ik zou dat, Mijnheer de Voorzitter, met een enkel voorbeeld willen aantonen.

In een van de grootste gemeenten van ons land wordt iemand op 40-jarige leeftijd tot het wethoudersambts geroepen.

(Van Lieshout)

Hij was tot op dat ogenblik in dienstbetrekking, doch moest er deze betrekking — aangezien een combinatie van beide onmogelijk bleek — aan geven. Hij werd gedurende 4 perioden herkozen, dus normaal voor de tijd van 16 jaar.

Na het beëindigen van zijn vierde periode wordt hij om redenen van zuiver politieke aard, waarbij dus de vraag, of de man de nodige geschiktheid, bekwaamheid en ijver heeft getoond, geheel buiten beschouwing kan blijven, niet herkozen.

Hij is nu 56 jaar en het vinden van een nieuwe, hem passende functie of werkkring zal in de meeste gevallen wel tot de onmogelijkheden behoren.

Waarop kan deze man nu, die zijn stad 16 jaar lang op een hoge en zeer belangrijke post heeft gediend, maximaal, ik leg de nadruk op maximaal, ter voorziening in het levensonderhoud van zich en de zijnen, aanspraak doen gelden?

Hij kan dan ten hoogste gedurende drie jaren een aflopend wachtgeld genieten, respectievelijk voor het eerste, tweede en derde jaar tot een bedrag van 75, 50 en 25 pct. van zijn laatstelijk genoten wedde, en wanneer hij 65 jaar gevorderd is, op maximaal een pensioen, gelijk aan 50 pct. van die wedde.

Dat betekent dus, dat deze man, die jarenlang werd geroepen om o.a. ook er mede voor te zorgen, dat zijn gemeentenaren een maatschappelijke welstand verkregen, die het mogelijk maakte zonder hulp van derden te kunnen leven, vanaf zijn 59ste tot aan zijn 65ste jaar zonder middelen van bestaan kan geraken en tot een beroep op de gemeentelijke instelling van maatschappelijke steun moet besluiten om zelf te kunnen leven.

Kan men nu zeggen, dat dit redelijk is? Wanneer het hier een ambtenaar betrof, zou men kunnen zeggen, dat hij uit hoofde van reorganisatie van de dienst overcompleet was geworden. Hij zou dan aanspraak kunnen maken op een wachtgeld gedurende een periode, gelijk aan zijn diensttijd, en tot een bedrag, dat in aflopende zin varieert van 100 tot 70 pct. van zijn laatstelijk genoten bezoldiging.

De man, die echter geroepen werd om voor een lange periode aan die ambtenaren leiding te geven, wier taak het was om voor die ambtenaren een behoorlijke wachtgeldregeling vast te stellen, moet voor zich zelf — in gelijke positie gekomen zijnde — genoeg nemen met datgene wat ik juist heb gememoreerd en wat zijn bestaansmogelijkheid of die van zijn gezin in geen enkel opzicht garandeert.

Het gaat hier dus om een wettige regeling, die naar mijn mening niet redelijk en zelfs niet rechtvaardig mag worden genoemd.

Het is op deze grond, dat ik Zijne Excellentie mag vragen zijn aanvankelijke mening in dezen te herzien en in het bijzonder een wijziging in gunstige zin van de wachtgeldbepalingen voor de wethouders en speciaal voor die, welke deel uitmaken van het college van een grote gemeente, wel te willen bevorderen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom thans tot een bespreking van datgene, wat in het Voorlopig Verslag en in de Memorie van Antwoord van deze Kamer is opgemerkt onder het hoofdstuk „Ambtenarenzaken”.

Daarbij wil ik allereerst mijn erkentelijkheid uitspreken voor de toezegging van de Minister, dat hij er voor zal waken, dat de personeelsaangelegenheden met de grootst mogelijke voortvarendheid zullen worden behandeld.

Of hij dit nu wil bereiken door een versterking van de bezetting der afdeling Overheidspersoneelszaken dan wel op andere wijze, legt in dezen, naar het mij wil voorkomen, slechts weinig gewicht in de schaal.

Voor mij is hoofdzaak, dat die voortvarendheid er komt en dat niet — zoals in het verleden meermalen is gebeurd — de afdoening van diverse — somtijds zeer belangrijke — zaken zolang op zich laat wachten, dat de indruk zou kunnen worden gevestigd en ook weleens gevestigd is, dat, zoals in het Voorlopig Verslag ten aanzien van een punt werd verondersteld, verschuiving de Regering niet onwelkom is.

In de schriftelijke stukken werd daarvoor als voorbeeld aangehaald de gang van zaken rondom het vraagstuk van de gemeenteclassificatie, waarop ik in het verdere van mijn betoog nog denk terug te komen.

Er zijn evenwel ook nog wel andere zaken van belangrijke aard, waaromtrent nog maar steeds — niettegenstaande zij reeds lang aan de orde zijn gesteld — een beslissing achterwege blijft.

En dan denk ik hierbij wel zeer in het bijzonder aan het vraagstuk der ziektekostenvoorziening van het Overheidspersoneel, waarin, zoals uit de Memorie van Antwoord blijkt, door het Kabinet nog altijd geen definitief standpunt is bepaald.

Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij te moeten zeggen, dat ik het tot dusverre gevoerde beleid ten aanzien van dit onderdeel van ambtenarenzaken niet kan bewonderen. Dit spreekt te meer, omdat het mij wil voorkomen, dat de gang van zaken met betrekking tot deze aangelegenheid een van de voornaamste aanleidingen zal zijn geweest tot de opmerking, die omtrent de „langzame afdoening van personeelsaangelegenheden” in het Voorlopig Verslag is gemaakt. Ik moge dit nader adstrueren.

In het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer op de begroting van Binnenlandse Zaken voor het dienstjaar 1950/51 lees ik het volgende:

„Reeds bij de begrotingsbehandeling 1945 en de daaropvolgende jaren, zo merkten vele leden op, is deze aangelegenheid ter sprake gekomen.

In de Memorie van Antwoord op de begroting voor het dienstjaar 1950 werd mededeling gedaan van overleg met de ambtgenoten van Sociale Zaken en van Financiën en anderzijds met de organisaties van ambtenaren in de Salariscommissie ad hoc. Een spoedige beslissing lag toen in de lijn der verwachting”, enz.

En verder:

„Dit valt te meer te betreuren, daar de Regering reeds jarenlang regelingen van gemeenten op dit punt tegenhoudt.”.

In de Memorie van Antwoord op dit Voorlopig Verslag liet de toenmalige bewindsman zich ten aanzien van dit punt onder meer als volgt uit:

„De ondergetekende streeft er naar dit kalenderjaar (1950) een definitieve beslissing te bereiken en zou gaarne in 1951 de uitvoering daarvan bevorderen.”.

Thans zegt de Minister in de Memorie van Antwoord voor deze begroting onder andere:

„Aan de gemeentebesturen is destijds medegedeeld, dat het de voorkeur zou verdienen om een eventuele voorlopige regeling achterwege te laten, omdat deze een definitieve voorziening, waarvan de spoedige totstandkoming toen tot de reële mogelijkheden behoorde, zou kunnen doorkruisen.”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou zo verder kunnen gaan.

Wij leven thans bijna midden 1952 en nog is niet bekend, wat er nu eigenlijk gaat gebeuren. Het komt mij dan ook niet onbegrijpelijk voor, dat over deze gang van zaken in de kringen van de personeelsorganisaties ernstige ontstemming bestaat, en het is ook mij een raadsel, waarom een beslissing ten aanzien van dit punt zo lang moet uitblijven.

Intussen lijkt het mij wel van belang, indien bij deze gedachtenwisseling op een gevolg van deze situatie wordt gewezen.

Verschillende provinciale en gemeentelijke besturen staan op het punt thans over te gaan tot het creëren van een eigen, voor wat de gemeenten betreft, al of niet regionale regeling ten aanzien van de ziektekostenvoorziening voor de betreffende ambtenaren.

Zie ik het goed, Mijnheer de Voorzitter, dan gaat deze ontwikkeling in tegen de algemene lijn, die ten aanzien van de rechtspositieregeling van het Overheidspersoneel in het bijzonder sedert 1945 valt waar te nemen en die er op gericht was, gestimuleerd door den Minister van Binnenlandse Zaken, een zo groot mogelijke uniformiteit te bewerkstelligen in die rechtspositieregelingen.

Ik zie het zo, dat, gedwongen door het steeds maar uitblijven van een standpunt en de daaruit voortvloeiende richtlijnen, de provinciale en gemeentelijke besturen thans tot de zoëven vermelde maatregelen zullen overgaan.

Ik vraag mij af, in hoeverre deze ontwikkeling te rijmen is met de gewenste eigen ziektekostenvoorziening voor het Overheidspersoneel, waarover de onderscheidene Ministers van Binnenlandse Zaken in dezen steeds hebben gesproken en geschreven. Hoe stelt men zich de uitvoering van die eigen regeling voor? De Minister zegt in de onderhavige Memorie van Antwoord met betrekking tot de in de maak zijnde provinciale voorzieningen het volgende:

„Voor zover deze regelingen ten aanzien van het Overheidspersoneel overigens bestaande plannen niet doorkruisen”, enz.

Ik zou aan den Minister willen vragen: welke zijn toch die plannen? Zijn die aan de betrokken bestuurscolleges, waarom het hier gaat, bekend? Is daaromtrent reeds overleg gepleegd met de vertegenwoordigers van de organisaties, welke zitting hebben in de Centrale Commissie van Overleg en die, ben ik wel geïnformeerd, reeds in

(Van Lieshout)

Juni 1949 een nota ter zake bij de voorzitter van de toenmalige salariscommissie ad hoc hebben ingediend?

Mijn vragen in successie duiden er op, dat er in dit niet onbelangrijk deel personeelsbeleid toch wel tal van punten zijn, welke momenteel onvoldoende duidelijk zijn om daarop in den lande voort te bouwen.

Resumerend, Mijnheer de Voorzitter, wil het mij voorkomen, dat het in hoge mate wenselijk zou zijn, dat in deze zaak de nodige klaarheid wordt gebracht. Ik hoop, dat de Minister ons die klaarheid zal kunnen en willen schenken. Hetzelfde kan gezegd worden ten opzichte van de vacantietoelag voor 1952.

Daarom treft de Memorie van Antwoord, dat een regeling daarvan in de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg ahangig is en dat het inderdaad in de bedoeling ligt, dat deze op het gehele jaar 1952 betrekking zal hebben.

Er was, Mijnheer de Voorzitter, een circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken aan de Colleges van Burgemeester en Wethouders welke, naar ik meen, de dato 29 Mei 1951 de wereld inging.

Daarin werd in zake deze aangelegenheid gezegd, dat een wijziging van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en van het Rijksarbeidsovereenkomstenbesluit in voorbereiding was. Aan de gemeentebesturen — welke ook alle met dit probleem zitten — werd in overweging gegeven, na de totstandkoming van deze wijziging een zelfde voorziening te treffen.

Op die herziene reglementen, inclusief van de „vacantietoelage”, wachten wij nu — een jaar later — nog.

Waarom moet dit alles nu zolang duren? Men kan toch niet zeggen, dat het aan tijd heeft ontbroken om, al of niet binnen het kader van een algehele herziening van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en het Arbeidsovereenkomstenbesluit, een regeling voor het toekennen van een vacantietoelage voor te bereiden en te treffen.

Nu moet dit nog gebeuren op een tijdstip, dat voor sommigen de vakantieperiode reeds is aangebroken.

Deze gang van zaken geeft aanleiding tot ontstemming, die leidt tot een zekere geprikkeldheid, en brengt ook de besturen van de lagere organen in een lastig parket.

Laat de Minister dan deze geschiedenis maar separaat afdoen, dan weet men in de onderscheidene gemeenten ook, waar men zich in dezen aan te houden heeft.

Nog sterker spreekt deze sukkelgang — ik kan er moeilijk een meer gepast woord voor vinden, Mijnheer de Voorzitter — ten opzichte van de gemeenteklasindeling.

Deze indeling klopt helemaal niet meer met de feitelijke toestand en ook de Regering is daarvan overtuigd.

Ik begrijp, dat de Regering thans, nu zij het rapport van de Commissie-Kruijt aan de Sociaal-Economische Raad ten advies heeft gegeven, bezwaarlijk met tussentijdse voorzieningen kan komen, die de mogelijkheid inhouden in te druisen tegen de opvattingen, die straks gestalte zullen krijgen.

Maar er had reeds lang eerder wat moeten en ook wat kunnen gebeuren om de dikke plooiën, welke in dit indelingskleed zijn ontstaan, glad te strijken.

Nu zegt de Minister in zijn Memorie van Antwoord, dat door zijn toenmalige ambtsvoorganger geruime tijd geleden reeds een serieuze poging is gedaan om enig soulaas te geven aan een aantal gemeenten, welke met ernstige moeilijkheden zitten, maar dat deze poging is mislukt, omdat met de daarbij betrokken instanties geen overeenstemming kon worden verkregen.

Een zelfde mededeling vond ik ook in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer voor 1951.

Waarschijnlijk wordt dan bedoeld te zeggen, dat de toenmalige salariscommissie ad hoc zich unaniem tegen het gedane noodvoorstel heeft uitgesproken.

Ik veronderstel, Mijnheer de Voorzitter, dat die commissie echter niet gekant was tegen een noodoplossing als zodanig, doch dat zij tegen de destijds concreet gedane voorstellen onoverkomelijke bezwaren had.

Ik kan evenwel niet aannemen, na al datgene, wat ik dienaangaande van nabij heb meegemaakt, dat het destijds — zoals de Minister in de Memorie van Antwoord zegt — niet mogelijk bleek om over enige voorlopige regeling overeenstemming te verkrijgen met de bij deze materie betrokken instanties.

Dat lijkt mij vooral hierom onwaarschijnlijk, omdat ik in een publicatie van de samenwerkende centrales van Overheidspersoneel van Mei 1951, gericht aan de voorzitter van de Salariscommissie ad hoc, handelend over tal van onderwerpen, die nog op afhandeling wachten, de volgende passage heb aangetroffen.

(Mitigatievoorstel betreffende de classificatie:)

„Na meerdere besprekingen in de Salariscommissie ad hoc is het in laatste instantie bij schrijven van 16 Augustus 1950 door de Samenwerkende Centrales gedane voorstel niet meer in bespreking geweest.”.

Het is mij niet bekend, Mijnheer de Voorzitter, hoe het verder is gegaan met dit mitigatievoorstel, doch daaruit blijkt dus wel, dat er nog andere voorstellen dan het voorstel, waarop de Minister in de Memorie van Antwoord doelde, aan de orde zijn geweest.

Hoe dit ook zij, er is nog altijd in de ook door de Regering onjuist geachte gemeenteclassificatie geen wijziging gekomen.

Er werden commissies gevormd, er kwamen rapporten, maar de dringend nodige herziening kwam niet.

Moet dat nu maar zo jaar in jaar uit blijven doorgaan, omdat men meent, dat nog altijd de ideale oplossing niet is gevonden?

Ik zou het in hoge mate betreuren, indien dit het geval was, te meer, omdat de thans vigerende regeling, naar het mij wil voorkomen, behalve dat zij een aantal — een groot aantal — gemeenten laat geklasseerd op een niveau, dat deze reeds lang zijn ontgroeid, bovendien een element bevat, dat de rechtsgelijkheid van de ambtenaren geweld aandoet.

Het is namelijk zó, dat deze regeling het Overheidspersoneel reeds jaren in twee kampen verdeeld, nl. ambtenaren, die in 3 klassen, en ambtenaren die in 4 klassen zijn ingedeeld.

Dit is een situatie, die toch — zo enigszins mogelijk — op wel heel korte termijn zou behoren te verdwijnen.

Ik ga nu op dit — overigens zeer belangrijke — punt niet verder in, al gaat het mij als bewoner van het Brabantse land, welker gemeenten voor ruim 70 pct. in de allerlaagste gemeenteklasse zijn ingedeeld — dit is een stukje oud zeer, Mijnheer de Voorzitter, waar wij wel eens onderuit willen —, wel heel bijzonder aan het hart.

Mijnheer de Voorzitter! Nu nog iets over het vraagstuk van de F 221-ers. Ik doe dat omdat mijn opvattingen in dezen wel enigszins afwijken van die, welke zo juist door mijn fractiegenoot de heer Berger naar voren zijn gebracht.

Men wil voor deze categorie van ambtenaren nieuwe beroepsmogelijkheden of, als men wil, beroepsmogelijkheden. Het is met name het geacht medelid de heer Tjalma, die daarom heeft gevraagd.

De Minister heeft hiertegen overwegend bezwaar en wijst in de Memorie van Antwoord op de consequenties, welke het inwilligen van dit verzoek ook voor andere en veel grotere groepen zou behoren te hebben.

Ik kan de geachte bewindsman begrijpen, wanneer hij wijst op de moeilijkheden, welke inwilliging van deze suggestie zou veroorzaken. Bovendien lijkt mij de stelling, dat aan de gewezen ambtenaren, die tot deze categorie behoren, geen beroepsmogelijkheid is geboden, niet geheel houdbaar. Immers, als op grond van F 221 een beslissing is genomen in afwijking van het desbetreffende advies, heeft belanghebbende een formeel beroepsrecht op de Kroon.

En is er wel overeenstemming met dat advies of is een beroep op formele gronden afgewezen, dan nog bestaat de mogelijkheid van revisie op verzoek van betrokkene en de praktijk wijst uit, dat dan ook in meerdere gevallen revisie in gunstige zin wordt verleend.

Nu wordt in schrifturen, welke ons hebben bereikt in verband met revisie of beroep, gewezen op de moeilijkheid, dat de betrokkenen niet weten welke de feiten en omstandigheden zijn, op grond waarvan de door hen te wraken beslissing is genomen.

Weegt deze moeilijkheid nu zó zwaar als in deze schrifturen wordt gesteld? Ik dacht dat het zó was, dat van de zijde van het Departement geen bezwaar wordt gemaakt tegen het verstrekken van een zakelijk resumé van die feiten en omstandigheden. Ik ga er van uit, dat dit beschikbaar stellen van gegevens zodanig geschiedt, dat van volledigheid mag worden besproken, zij het dan in die vorm, dat niet wordt vermeldt van wie bepaalde klachten, beschuldigingen enz. zijn ingekomen. Ik acht dit ook niet noodzakelijk. Voor mij is het belangrijkste wat er werd gezegd en wat er werd geschreven en wie dat heeft gedaan, heeft voor mij slechts geringe waarde. Ik zou aan den Minister willen vragen of mijn opvatting in dezen juist is. Zou dit het geval zijn, dan heb ik aan een nieuwe algemene revisiemogelijkheid — met al de gevolgen welke deze zou kunnen hebben — geen behoefte.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt te 5.13 uur geschorst tot des avonds 8 uur.

AVONDVERGADERING

(Bijeenroepingsuur 8 namiddag)

De Voorzitter: Ik deel aan de Kamer mede:

1°. dat de heer Van Walsum tot zijn leedwezen de vergadering van hedenavond niet kan bijwonen, wegens dringende ambtsbezigheden elders.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen;

2°. dat de afdelingen hebben benoemd tot rapporteurs:

voor de wetsontwerpen nos 848 en 2467, de heren Witterman, Vixseboxse, Van de Kieft (tevens voorzitter) en mejuffrouw Tjeenk Wilink,

en voor het wetsontwerp no. 2512, de heren Steinkühler (tevens voorzitter), Kolfschoten, Van Velthoven en Berger.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsontwerp **Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) voor het dienstjaar 1952 (2300).**

De beraadslaging wordt hervat.

De heer **Beel**, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Onderscheidene sprekers hebben bij de aanvang van hun betoog woorden van waardering en erkentelijkheid gewijd aan de nagedachtenis van mijn ambtsvoorganger mr. Van Maarseveen. Mijn ambtgenoot mr. Teulings en ik sluiten ons hierbij gaarne aan.

Persoonlijk ben ik de leden dankbaar voor de tot mij gerichte woorden. Ik kan de Kamer de verzekering geven, dat de beslissing, welke ik in December ll. heb genomen, mede is beïnvloed door de herinnering aan een zeer aangenaam contact ook met deze hoge vergadering in het verleden, naast de wetenschap te kunnen rekenen op een staf van zeer bekwame medewerkers.

Ik wil thans nader ingaan op de verschillende onderwerpen, waarvan door de sprekers verleden week en heden aandacht is gewijd.

De heer Schalker zal het mij ten goede houden, wanneer ik zeg, dat het mij moeilijk is gevallen, zijn betoog binnen de normale behandeling van de begroting van Binnenlandse Zaken te zien. Ik heb met moeite enkele korrels kunnen oppikken, die ik mij mag toe-eigenen, en mijn ambtgenoot de heer Teulings zal ook nog de geachte afgevaardigde op een bepaald punt antwoorden.

Gaarne betuigt de Regering opnieuw haar waardering voor de arbeid, welke door de Oorlogsgravenstichting onder leiding van mevrouw Van Anrooy—de Kempenaer met grote toewijding en voortvarendheid wordt verricht. Na hetgeen in de Memorie van Antwoord over het werk dezer stichting is uiteengezet en door de geachte afgevaardigde naar voren is gebracht, behoef ik thans hierover wel niet verder uit te weiden.

Naar aanleiding van de vraag van de geachte afgevaardigde de heer Berger, hoever het overleg tussen de verschillende Ministers is gevorderd met betrekking tot het denkbeeld, dat in het bijzonder met betrekking tot de bescherming van de jeugd door het lid der Tweede Kamer mejuffrouw Nolte naar voren is gebracht, moge ik er de geachte afgevaardigde op wijzen, dat vóórdat dit vraagstuk ten principale een punt van overleg kan uitmaken, voor een behoorlijke documentatie zal moeten worden zorg gedragen. De geachte afgevaardigde kan er zich van verzekerd houden, dat aan dit probleem met voortvarendheid zal worden gewerkt.

Het toezicht op en de zorg voor de naleving van voorschriften met betrekking tot de handhaving van de openbare zedelijkheid kunnen inderdaad per gemeente of in grotere gebieden verschillend worden toegepast. Plaatselijke verschillen in opvatting omtrent hetgeen in dit opzicht al of niet toelaatbaar moet worden geacht, zijn hieraan uiteraard niet vreemd. Op zich zelf behoeft hiertegen geen bezwaar te bestaan, integendeel, mits hierdoor de ten deze algemeen aanvaarde normen niet ter zijde worden gesteld.

Met de geachte afgevaardigde de heer Schalker volgt de Regering met aandacht de wijze, waarin in sommige bladen van bepaalde buitenlandse zijde geïnspireerde propaganda en, zoals de geachte afgevaardigde dit noemt, vergiftiging van de publieke opinie, wordt bedreven. Ik moet hieraan echter toevoegen, dat ik vrees, dat de objecten, waarop onze belangstelling is gericht, niet dezelfde zijn.

(Minister Beel)

Ik kom thans tot het vraagstuk van de gerepatrieerden. De geachte afgevaardigde de heer Schipper heeft de wenselijkheid bepleit van bevordering van de inschakeling in het arbeidsproces door stimuleren van inschrijvingen bij het Rijksarbeidsbureau. Nu de stroom van gerepatrieerden achter de rug is, zodat de toestand beter te overzien is, heeft de directeur van de D.M.Z. in overleg met het Rijksbureau enkele deskundige ambtenaren aangewezen, die een enquête in de opvangcentra zullen instellen, welke enquête een inzicht in het werkpotentieel van de in deze centra verblijvende gerepatrieerden zal moeten geven. Het resultaat van deze enquête zal ongetwijfeld waardevol materieel opleveren voor nieuwe plannen ten aanzien van het verschaffen van werk aan de gerepatrieerden. Daarbij zal tevens op de inschrijvingsplicht bij de R.A.B. worden gewezen.

Voorts heeft de geachte afgevaardigde de heer Schipper gevraagd, meer aandacht te besteden aan de ligging van de woonoorden, zoals in Elten en hotel Fleissig in Amsterdam.

Bij de grote stroom was het niet mogelijk te kieskeurig te zijn. Thans zal dit wel kunnen geschieden. In Elten was er een kleine inrichting, welke oorspronkelijk het karakter had van een verpleeg-inrichting. Hotel Fleissig ligt inderdaad zeer ongunstig, doch enige tijd geleden is in overleg met het Centraal Comité voor Kerkelijk en Particulier Initiatief (C.C.K.P.) de exploitatie van dit pension verlengd. Ik ben evenwel bereid deze aangelegenheid opnieuw onder ogen te zien.

Er zijn in het verleden veel klachten geweest over de verzorging in de kleine pensions. Ook om administratieve redenen is het niet doenlijk om kleine pensions te gebruiken. Ik onderken geenszins de gevaren, welke de geachte afgevaardigde heeft geschilderd in de grote pensions. Ik ben evenwel bereid om met het C.C.K.P. en de kerkelijke organisaties te doen nagaan, wat er gedaan kan worden om deze gevaren zoveel mogelijk te bestrijden.

Ten aanzien van de Ambonezen heeft de geachte afgevaardigde de heer Tjalma gewezen op de uitgaven voor het onderwijs ten behoeve van Ambonese kinderen en de vraag gesteld, of de Regering bereid is niet alleen de exploitatiekosten, welke krachtens de wet voor rekening van het Rijk komen, maar ook de kapitaals-uitgaven — waarvan de geachte afgevaardigde een voorbeeld heeft gegeven — voor rekening van het Rijk te nemen. De onderwijs-aangelegenheden van de Ambonezen ressorteren onder het Departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. De geachte afgevaardigde zal er wel genoeg mede nemen, dat ik zijn wens aan mijn ambtgenoot zal overbrengen en er op zal aandringen, ook de uitbreiding van deze scholen, zo enigszins mogelijk, voor rekening van het Rijk te nemen.

De geachte afgevaardigde de heer Schipper heeft nog de wens te kennen gegeven, dat de verzorging der Ambonezen zoveel mogelijk aan niet ambtelijke instanties wordt overgedragen.

Het vraagstuk van de verzorging van de Ambonezen verkeert nog niet in een zodanig stadium, dat de overdracht van deze verzorging aan niet ambtelijke instanties reeds thans zou kunnen plaats vinden. Intussen ben ik gaarne bereid nader te overwegen, of het mogelijk is, met inachtneming van de in deze voor de Overheid bestaande verantwoordelijkheid, particuliere instanties bij de sociale arbeid in de kampen in meerdere mate in te schakelen.

Ik kom thans tot de beschouwingen van financiële aard en daarbij allereerst, de opmerkingen, gemaakt ten aanzien van de kredietverstreking aan de gemeenten.

In de Memorie van Antwoord is gesteld, dat de Regering geen kredieten aan de gemeenten verleent. De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk is het hiermede niet eens. De geachte afgevaardigde heeft gewezen op de wet, houdende machtiging tot het van Rijkswege garanderen van geldleningen aan de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten, en heeft betoogd, dat voor de toekenning aan de gemeenten van de in die wet bedoelde gelden wel voorwaarden zijn gesteld.

Ik moet er bij blijven, dat hier geen sprake is van het verlenen van kredieten aan gemeenten. Het gaat immers over het uitlenen van gelden door de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten aan de gemeenten. Dit ter verklaring van het negatieve antwoord, dat schriftelijk is gegeven, bij het opstellen waarvan de figuur, waarop de geachte afgevaardigde doelt, niet in de gedachte is gekomen.

Het betreft hier de gelden uit het z.g. grote contract, die geleidelijk beschikbaar zijn gekomen en komen en waarbij de bedoeling voorzat, dat, globaal gesproken, de helft van de gelden zou worden gebruikt voor consolidatie van vlottende schuld en de helft voor nieuwbouw. Ik acht deze maatregel doeltreffend. Er waren immers twee

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Minister Beel)

problemen. De hoogopgelopen vlottende schulden der gemeenten, een verschijnsel, waaraan de Regering uit monetair oogpunt en in verband met het krediet der gemeenten niet voorbij mocht gaan, en daarnaast de noodzaak om kapitaal beschikbaar te stellen voor nieuwbouw. Aan beide is recht gedaan. Mijn ambtgenoot van Financiën heeft bevorderd, dat de leningen door institutionele beleggers aan de N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten werden verstrekt. Zeker niet om daardoor een greep op de gemeenten te krijgen, maar eenvoudig om de vastgelopen financiering vlot te krijgen.

Wat kunnen nu de „kleine scheutjes” zijn, waarop de geachte afgevaardigde doelt?

Wat de consolidatie van vlottende schuld betreft, is besloten — wel met instemming van, doch uiteraard niet dóór de Regering — dat, naar gelang de Bank de beschikking kreeg over de gelden, zij aan de leningsaanvragen voor oude complexen zou voldoen in volgorde van de data van gereedkomen der complexen. Dit is een redelijk systeem, dat door de Bank in overleg met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten is gekozen. Dit kan en omdat de gelden geleidelijk beschikbaar komen en omdat gemeenten verschillende complexen hebben, die op verschillende data zijn gereedgekomen. Dit kan tot gevolg hebben, dat zij inderdaad bij parten leningen voor consolidatie afsluiten. Dit is toch niet een zaak, waarvan men de Regering of wie dan ook enig verwijt kan doen.

Bij de gelden voor nieuwbouw was een synchronisatie nodig tussen de kapitaalverstrekking en de toewijzing van Woningwetwoningen, met daaraan verbonden financiële bijdragen van het Rijk, door mijn ambtgenoot van Wederopbouw en Volkshuisvesting. De noodzaak van deze synchronisatie zal niemand willen ontkennen, omdat slechts op deze wijze de kapitalen metterdaad voor woningbouw beschikbaar komen en daarvoor kunnen worden besteed. Evenmin kan de noodzaak ontkend worden, dat uiteindelijk de Regering beslist aan welke gemeenten financiële bijdragen voor Woningwetwoningen worden toegekend. Zij heeft daarbij overigens, dit ten antwoord op een andere opmerking van de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk, wel degelijk, evenals bij de verdeling van het bouwvolume, de colleges van Gedeputeerde Staten ingeschakeld.

Nu kan men het toewijzen van Woningwetwoningen ook als een financiële afhankelijkheid zien en dat is het in zeker opzicht, maar toch zeker niet als een afhankelijkheid, die haar oorzaak vindt in een greep naar de macht over de gemeenten. Zij is een noodwendig gevolg van de verantwoordelijkheid ten aanzien van de Rijksfinanciën en van de uitvoering van het bouwprogramma, welke bij de Regering berust.

Ik wil overigens in het geheel niet ontkennen, dat de invloed van het centrale gezag belangrijk is toegenomen. Dat is echter geen gevolg van een zucht van de Regering om macht over de gemeenten te krijgen, doch van de ontwikkeling van zaken, welke tot gevolg heeft, dat allerlei zaken buiten de grenzen der gemeenten — letterlijk en figuurlijk — uitgroeien, en van de noodzaak om moeilijkheden, waarin ons land na de oorlog is komen te verkeren, te boven te komen.

En dan moet mij toch wel van het hart, dat de roep om zelfstandigheid voor de gemeenten en het verwijt, dat de autonomie wordt aangetast, zelden wordt vernomen, als het over concrete zaken gaat. Eerder is dan een neiging te constateren om plaatselijke verschillen — die inherent zijn aan zelfstandigheid en autonomie — te verwerpen. Ik wijs b.v. op de rechtstoestand van de wethouders, waarop de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout hedenmiddag heeft gewezen.

Ik wijs b.v. op de wens de schoolgelden overal gelijk te maken en om de tollen op te heffen. Wanneer het om concrete zaken gaat, hoort men een geheel ander geluid.

De geachte afgevaardigde de heer Van Walsum ziet een tegenstrijdigheid tussen de mededeling in de Memorie van Antwoord, dat de activiteit der gemeenten niet is langelegd, en de zorgen, die de Regering zich maakt over de werkloosheid in de bouwrijverheid.

Ik zou in de eerste plaats willen opmerken, dat de opmerking in het Voorlopig Verslag over de verlamrende invloed evenmin als de beantwoording daarvan niet slaat op het laatste halfjaar, toen deze werkloosheid is komen opzetten, doch over het gehele tijdvak, waarin de rentepolitiek is gevolgd. Reeds daarom behoeft niet aan tegenstrijdigheid te worden gedacht. Bovendien echter kan de werkloosheid niet of althans niet alleen worden geweten aan een mindere activiteit bij de gemeenten en de woningbouw. Ook de particuliere bouw, en met name de burgerlijke utiliteitsbouw, heeft hierop invloed

gehad. Bestrijding van werkloosheid mede door de woningbouw behoeft niet te betekenen, dat de oorzaak tevens de woningbouw is.

De geachte afgevaardigde de heer Van Walsum heeft er op gewezen, dat gesteld is, dat de Regering een bepaalde rente aanbeval, maar dat de werkelijkheid is, dat leningen, welke boven het aanbevolen „gamma” uitgaan, niet worden goedgekeurd. Hij keurt dit af en zou de voorkeur geven aan een wettelijke regeling en dan bij wijze van noodvoorziening, zowel voor het rentebeleid als voor de investeringen.

De geachte afgevaardigde ziet hierin o.m. het voordeel, dat bij het aflopen van zulk een wet de normale verhoudingen vanzelf weer terugkeren. De vrees, dat zonder zulk een wet de normale verhoudingen niet terugkeren, deel ik niet. Noch de colleges van Gedeputeerde Staten, noch de Regering zijn met de tegenwoordige situatie zodanig ingenomen, dat zij deze langer zouden willen laten voortduren dan in het financieel-economisch belang noodzakelijk is.

Nu zou men kunnen vragen, waarom de Regering, als zij zelf de figuur niet bewondert, niet met een wet komt. Dan mag ik opmerken, dat zij dit enkele jaren geleden ernstig heeft overwogen en een ontwerp van wet heeft doen gereedmaken, waarbij maatregelen werden voorgesteld om het financieel-economisch beleid van de lagere publiekrechtelijke lichamen te doen aanpassen aan die van het Rijk. Daar zouden zowel het rentebeleid als de investeringen onder vallen.

Het is echter mede de sterke aandrang geweest van de zijde der gemeenten, die haar hebben doen besluiten het ontwerp in portefeuille te houden. Dit betekende, dat het rentebeleid bleef gevoerd, zoals dit van 1940 af het geval was geweest, met behulp van het goedkeuringsrecht door Gedeputeerde Staten en dat ten aanzien van de investeringen het bekende overleg in het leven werd geroepen.

Ik geloof, dat het niet verstandig is thans weer overstag te gaan.

De geachte afgevaardigde heeft in dit verband genoemd het beroep-Noordwijk en daaraan enige beschouwingen verbonden.

Dat de parlementaire controle in gevaar zou komen, kan ik niet inzien. Het financiële toezicht berust bij de colleges van Gedeputeerde Staten en is op zich zelf reeds geen voorwerp van parlementaire controle, behoudens dan de verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken voor het al of niet ingrijpen in besluiten van Gedeputeerde Staten ter zake. Dit laatste kan ook thans geschieden, zoals de geachte afgevaardigde dan ook doet ten aanzien van het geval-Noordwijk.

Hij is in het bijzonder gevallen over de daarbij gebezigde interpretatie van het begrip onontkoombaarheid.

Op zich zelf klinkt deze interpretatie wel zeer streng. Uit het verband van deze zaak valt echter af te leiden, dat zij niet bedoeld is om voor elke investering van een gemeente te gelden, doch dat het er hier om ging, dat de gemeente Noordwijk financieel niet in staat moest worden geacht om de aankoop te doen. Zij had nl. een kasgeldschuld van niet minder dan 1,6 miljoen en dit was ook de voornaamste reden voor Gedeputeerde Staten om goedkeuring aan het besluit te onthouden.

Slechts indien de uitgaaf onontkoombaar was geweest in de strenge zin, als in de stukken bedoeld, zou het verantwoord zijn geweest deze kasgeldschuld hiervoor te vergroten. Dat was het echter niet en daarom is in beroep de beslissing van Gedeputeerde Staten, wel terecht, gehandhaafd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge thans de aandacht vragen voor de kwestie van het rentebeleid bij de leningspolitiek.

De geachte afgevaardigde de heer Tjalma heeft gesteld, dat de Regering achter de markt is aangelopen en de consolidatiemogelijkheden door toedoen van de Regering zijn voorbijgegaan.

In de Memorie van Antwoord is op het rentebeleid uitvoerig ingegaan. Het ter zake gestelde komt hierop neer:

1°. dat het rentebeleid slechts ten doel heeft de marktpositie, ook van de gemeenten, te versterken door de vorming van een gesloten front ook aan de vraagzijde;

2°. dat niet achter de feiten is aangelopen;

3°. dat de rentepolitiek niet, zoals gezegd wordt, er toe heeft bijgedragen, dat de gemeenten haar vlottende schulden niet tijdig hebben kunnen consolideren.

De aanhaling van het jaarverslag van de Rotterdamse Bank door de geachte afgevaardigde geeft mij geen aanleiding op hetgeen in de Memorie van Antwoord is gezegd, terug te komen.

De sinds het verschijnen van de Memorie van Antwoord voortgezette ontwikkeling geeft grond voor de verwachting, dat de grootste moeilijkheden met betrekking tot de leningsmogelijkheden voor de lagere publiekrechtelijke lichamen achter de rug zijn.

(Minister Beel)

De nationale lening heeft een verloop gehad, dat boven de verwachting uitging. De intekening op de rentespaarbrieven eveneens en zij gaat nog in een vlot tempo door. Verschillende obligatieleningen zijn — evenals de premielening Rotterdam — overtekend. De laatste dagen zijn enkele gemeenten, naar mij is gebleken, er in geslaagd met door consortia overgenomen obligatieleningen te komen van $4\frac{1}{2}$ pct. pari. Deze omstandigheden en de ontwikkeling van de koersen wijzen er op, dat $4\frac{1}{2}$ voor langlopende leningen thans als het percentage kan worden beschouwd, waarop zaken kunnen worden gedaan. Berichten over het sluiten van belangrijke onderhandse leningen — buiten die met de Bank voor Nederlandsche Gemeenten — hebben mij nog niet bereikt. Ik heb weleens de indruk, dat hiervan mede de oorzaak is, dat geldgevers ook thans nog blijven rekenen op extra-baten, gelijk bij industrieleningen e.d. het geval was. De geachte afgevaardigde de heer Van Walsum kan ik intussen mededelen, dat ik gelukkig heb kunnen constateren, dat zowel bij de colleges van Gedeputeerde Staten als bij de gemeentebesturen het besef levendig is, dat er alles aan gelegen is nu voet bij stuk te houden en het gesloten front aan de vraagzijde te vormen, waarover in de Memorie van Antwoord wordt gesproken.

Ik heb dan ook de indruk, dat, behoudens wellicht in enkele gevallen, die men „overgangsgevallen” zou kunnen noemen, na de circulaire van 8 Februari 1952 geen praktijken meer voorkomen als die, welke in deze circulaire worden veroordeeld.

Dit zal de taak van de colleges van Gedeputeerde Staten en van de Regering ten deze, die geen gemakkelijke is, aanmerkelijk kunnen verlichten.

Wat dit betreft, heeft de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk gewezen op het onthouden van goedkeuring aan een lening ener kleine gemeente voor een urgent doel. Ik kan begrijpen, dat dit hem tegen de borst stuit. Toch was en is daaraan niet te ontkomen. In de eerste plaats behoort thans door geen enkel Overheidslichaam te worden geleend dan voor een urgent doel. Bovendien is discriminatie naar de doeleinden der lening praktisch niet houdbaar. Het komt wel een enkele maal voor, dat een geldgever bereid is voor een bepaald doel goedkoop geld aan een gemeente te verstrekken, doch dan liggen de beweegredenen buiten de factoren, die de prijs van een lening bepalen. Een hogere rente voor een bepaald doel zou uiteraard op zich zelf voor de geldgever wel acceptabel zijn, maar er toe leiden, dat spoedig het rentepercentage voor de dringende doeleinden zou belanden, want geen geldgever zou er meer aan denken gelden te lenen voor minder dringende doeleinden.

De figuur, waarop de geachte afgevaardigde de heer Tjalma doelt, nl. dat door N.V.'s, waarbij de provincies betrokken zijn, gelden worden geleend boven het rentegamma en deze leningsgelden worden doorgegeven aan provincie en gemeenten tegen een lagere rente, heeft ook mijn sympathie niet. Indien deze figuur zich thans zou herhalen, zal daartegen door de Regering zeker worden opgetreden. In de bekende circulaire van 8 Februari 1952 is zij trouwens reeds met zoveel woorden gewraakt.

Ik moet er de aandacht op vestigen, dat het geval, waarop de geachte afgevaardigde kennelijk doelt, niet alleen de provincies aangaat. Ook gemeenten zijn aandeelhouders van de betrokken N.V.

Met de geachte afgevaardigde ben ik het eens, dat de provinciale bestuurders, die zeggenschap in N.V.'s en dergelijke hebben, ook daar het standpunt dienen in te nemen, dat geldleningen niet boven het rentegamma mogen uitgaan.

Aan de opmerking van de geachte afgevaardigde betreffende de taak van Gedeputeerde Staten bij de bedrijven — mede in het verband met hun toezichhoudende taak — zal ik gaarne aandacht schenken.

Naar aanleiding van het beroep-Amersfoort heeft de geachte afgevaardigde gevraagd, bij welke verhouding de Regering conversie naar boven wel geoorloofd acht. Ik kan hierop antwoorden: bij geen enkele verhouding.

De betreffende overweging is door de Kroon overgenomen van Gedeputeerde Staten en heeft de strekking, aan te geven, dat tegenover het aanvaarden van hogere rente, waarmede dus hogere uitgaven gemoeid zijn — wil de transactie aanvaardbaar zijn —, gelijkwaardige financiële voordelen zouden moeten staan. Die zijn hier echter niet aanwezig. De overweging, zoals gezegd van Gedeputeerde Staten afkomstig, ligt meer op het direct financiële terrein dan op dat van het rentebeleid.

De geachte afgevaardigde heeft tenslotte gezegd, dat het rentegamma niet los kan worden gezien van de tariefsverhoging voor elektrische stroom. Ik kan het hiermede niet geheel eens zijn. Ook

zonder moeilijkheden met de kapitaal aantrekking zou, in verband met een gezonde bedrijfsvoering, tariefsverhoging niet achterwege kunnen blijven.

Toegegeven kan worden, dat de moeilijkheden het proces hebben versneld, doch het is de vraag, of dit eerder als een voordeel dan als een nadeel moet worden gezien.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Tjalma heeft voorts gevraagd, hoe de woningbouw verzekerd kan zijn in de gemeenten, voor welke geen of niet voldoende voorkeur is uitgesproken. Ik kan hierover geen cijfers per gemeente verstrekken. Wel is mij echter bekend, dat de voorkeurgelden over de gemeenten vrij regelmatig zijn verspreid en dat de vrees van sommigen, dat er een grote opéénhoping zou zijn bij bepaalde gemeenten, gelukkig niet is bewaarheid.

Er is, zoals gezegd, een bedrag van naar schatting 13 à 15 miljoen aan niet-voorkeurgelden. Dit bedrag zal uiteraard, volgens bepaalde regelen — hierover wordt overleg gepleegd tussen de Bank voor Nederlandsche gemeenten en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten — zodanig moeten worden verdeeld, dat ook in de niet-voorkeurgemeenten woningen kunnen worden gebouwd.

De vreugde van de geachte afgevaardigde de heer Berger over het slagen van de nationale lening wordt getemperd door ongerustheid omtrent de gemeenten, waarvoor geen voorkeur is uitgesproken. De geachte afgevaardigde wijst daarbij op de door de oorlog getroffen gemeenten. Deze opmerking begrijp ik niet geheel. In het richtcontingent, dat voor deze gemeenten is vastgesteld, is met het woningtekort — dus ook met het tekort, dat een gevolg is van de oorlog — rekening gehouden. Zij staan ten deze dus gelijk met andere gemeenten. Maar bovendien is de herbouw van woningen, die door de oorlog verwoest zijn, vrij. De financiering geschiedt niet uit deze lening, doch door de getroffen met Rijkshulp. Als dit stagneert, moeten daarvoor andere redenen bestaan.

Het gemeentelijk belastinggebied heeft een grote veer moeten laten, toen de wetgever, op voorstel van de Regering, overging tot afschaffing van de ondernemingsbelasting. De toestand, zoals deze thans is, waarbij praktisch de uitkeringen ter zake aan de gemeenten bevroren zijn op de opbrengst van 1950, kan niet gehandhaafd worden. Het eigen belastinggebied der gemeenten zal dienen te worden uitgebreid tot ongeveer het bedrag, dat de weggevallen ondernemingsbelasting opleverde, en, zo onverhoopt mocht blijken, dat dit niet geheel mogelijk is, zal de omvang van het gemeentefonds moeten toenemen. Er zal echter naar moeten worden gestreefd, zodanige nieuwe belastingbronnen te vinden, dat het gemeentefonds niet vergroot behoeft te worden. In dat geval zal de verhouding gemeentefonds—eigen belastingen ongeveer fifty-fifty zijn, hetgeen mij acceptabel lijkt.

Indien ik over nieuwe belastingen spreek, moet ik een onderscheid maken. Zij kunnen bestaan uit geheel nieuwe — tot dusver door de gemeenten niet geheven — belastingen, die zij zelf geheel regelen en invorderen. Dit zijn de eigen belastingen in de zin, zoals de Gemeentewet die noemt in artikel 277. Zij dienen het meest de financiële zelfstandigheid en de autonomie van de gemeenten.

Daarnaast zijn andere vormen mogelijk, nl. de, eveneens in de Gemeentewet genoemde, opcenten op Rijksbelastingen, waarbij weliswaar de hoogte van de opcententarieven door de gemeenten wordt bepaald, doch waarbij de regeling van de belasting en invordering zich overigens onttrekt aan de bevoegdheid der gemeente. Een daarmee overeenkomende figuur was de ondernemingsbelasting met haar vermenigvuldigingsfactor en is het schoolgeld voor het lager onderwijs, in zoverre, dat dit wel door de gemeente wordt geheven en ingevorderd.

Nog een andere vorm is denkbaar, nl., dat de opbrengst van bepaalde Rijksbelastingen geheel of ten dele aan de gemeente wordt uitgekeerd.

Het is duidelijk, dat deze vormen, die vaak te zamen genoemd worden eigen gemeentelijk belastinggebied, zeer verschillende betekenissen hebben.

De eerste vorm wordt vertegenwoordigd door de „echte” eigen belastingen als straatbelasting, vermakelijkhedenbelasting, hondenbelasting, welke geheel door de gemeente worden geregeld, geheven en ingevorderd.

De laatste vorm, nl. uitkering van de opbrengst van bepaalde Rijksbelastingen aan de gemeenten, kan men eigenlijk nauwelijks tot het eigen belastinggebied rekenen. Hoewel hier sprake is van belasting, welke aan de gemeente ten goede komt, staat zij dicht bij de uitkeringen uit het gemeentefonds. Immers, de gemeente heeft geen enkele invloed op de opbrengst, behalve dan dat haar politiek er op

(Minister Beel)

gericht kan zijn, dat de betreffende belasting in haar gebied een hogere opbrengst geeft, b.v. door de welvaart te bevorderen. Maar dit zelfde is ook bereikbaar met uitkeringen uit het gemeentefonds. Indien b.v. uitkeringsfactoren van het gemeentefonds zouden zijn de totale huurwaarden van de personele belasting of het totaal van het belastbaar inkomen, zou de gemeente evenzeer belang hebben bij de welvaart in haar gebied, als wanneer die beide belastingen geheel of ten dele aan haar worden uitgekeerd. Praktische overwegingen zullen er waarschijnlijk toe leiden de meest eenvoudige weg te kiezen, nl. uitkering van de belastingopbrengst rechtstreeks aan de gemeente.

Ik acht het waarschijnlijk, dat, ter vervanging van de vervallen ondernemingsbelasting, toch ook wel in het bijzonder op deze vorm en de tussenvormen, die ik noemde — opcenten of vermenigvuldigingsfactor op Rijksbelasting — aangewezen zullen zijn, omdat de mogelijkheden voor geheel eigen, dus nieuwe, belastingen van betekenis nauwelijks aanwezig zijn.

In de Memorie van Antwoord is gesproken over de grond- en personele belasting, die naar de gemeenten zouden kunnen overgaan, en verschillende geachte afgevaardigden hebben hierop thans gereageerd. Ik ben van oordeel, dat verwezenlijking van dit denkbeeld moet worden nagestreefd. Weliswaar is dit op zich zelf geen vergroting van manipuleerbaar belastinggebied, doch in combinatie met de bevoegdheid tot opcentenheffing en klasseindeling ontstaan gemeentelijke belastingen, waarvan de gemeente de hoogte bepaalt, in zoverre deze boven de hoofdsom uitgaat. Behoeft aan de bevoegdheid om beneden deze hoofdsom te blijven schijnt mij thans niet aanwezig. Wellicht echter kan nader worden overwogen, of op den duur ook deze bevoegdheid niet geschapen moet worden.

Nu heeft de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk gewezen op de verschillen in opbrengst, welke de belastingen in gemeenten van verschillende aard zullen geven. Ik moet dit erkennen, maar indien men reeds terugdeinst voor de verschillen, welke deze belastingen te zien geven, behoeft men zich verder geen moeite te geven om naar eigen belastingen te zoeken. De uitkeringen uit het gemeentefonds zullen moeten dienen, niet om de verschillen geheel op te heffen, doch wel om de gemeenten met minimale opbrengsten van eigen belastingen toch in staat te stellen te leven op het niveau, dat algemeen noodzakelijk wordt geacht.

Ik wil er in dit verband op wijzen, dat de verschillen in opbrengst van de personele belasting en de grondbelasting te zamen niet zo groot zijn als de geachte afgevaardigde kennelijk veronderstelt. In slechts 15 gemeenten zal zij waarschijnlijk iets hoger zijn dan deze gemeenten thans uit de ondernemingsbelasting ontvangen en dat gaat dan in totaal over een bedrag van ruim f 300 000 voor deze 15 gemeenten. In ieder geval is de opbrengst der personele belasting en grondbelasting veel gelijkmatiger over de gemeenten verdeeld dan de ondernemingsbelasting.

In tegenstelling tot de ondernemingsbelasting geven de personele belasting en de grondbelasting vrij gelijkmatige opbrengsten en ik meen, dat als eerste stap voor herstel van het gemeentelijk belastinggebied het toewijzen van de opbrengst der personele belasting en de grondbelasting aan de gemeenten ernstig overweging verdient. Om trent het tijdstip, waarop een volgende stap kan worden ondernomen, ben ik niet zo gerust. Wat deze volgende stap betreft, is door de geachte afgevaardigden de heren Van Walsum, Tjalma en Kolf schooten gewezen op de noodzaak om de gemeenten ook in andere belastingen te betrekken. Ik ben het daarmee wel eens, al moet ik daar onmiddellijk aan toevoegen, dat het niet zo eenvoudig zal zijn deze andere belastingen te vinden, althans niet op korte termijn. Bovendien moet ik er op wijzen, dat hoe grote verscheidenheid van belastingen men ook zou hebben, toch de totaal opbrengsten nog aanzienlijk zullen verschillen in de verschillende gemeenten.

Daar, waar de grootste welvaart heerst en de bedrijvigheid het grootst is, zullen praktisch alle belastingen het meest opbrengen. Het is dan ook wel verklaarbaar, dat de roep om eigen belastinggebied het sterkst wordt gehoord uit deze soort gemeenten en dat de bestuurders van andere — ik zou zeggen: bloedarme — gemeenten er veel meer sceptisch tegenover staan. Deze verwachten — terecht — meer heel van het gemeentefonds.

De oplossing zal in het midden liggen en de mogelijkheden om tot de juiste — dus ook praktisch bruikbare — verhoudingen te komen tussen eigen belastingen en fondsuitkeringen worden, zoals bekend is, ernstig onderzocht.

De geachte afgevaardigde de heer Kolf schooten heeft gepleit voor het formeren van het gemeentefonds tot een zelfstandig instituut. Hij heeft er op gewezen, dat het amendement-Oud betreffende het schrapping

pen van het begrip „uitkering” ten deze reeds de richting heeft aan gegeven.

Ik geloof, dat de aanvaarding van dit amendement inderdaad in een bepaalde richting gaat, maar ik ben er niet — althans nog niet — van overtuigd, dat het moet leiden tot een zelfstandig instituut als de geachte afgevaardigde voor ogen heeft. Wel ben ik van oordeel, dat de status van het fonds, alsmede eventuele invloed van de gemeenten bij de vaststelling van uitkeringsfactoren, ernstige bestudering vereist.

De geachte afgevaardigde heeft nog gewezen op de noodzaak van objectieve uitkeringsnormen, en met name geen uitkeringen, die afgestemd zijn op het uitgavenpeil, dat aanwezig is. In beginsel ben ik het daarmee eens, doch ik weet ook, dat de behoefte der gemeenten zó gedifferentieerd zijn, dat het zeer moeilijk zal zijn deze in een aantal normuitkeringen samen te vatten. Min of meer geobjectiveerde, subjectieve uitkeringen — waarbij het bestaande uitgavenpeil mede een rol moet spelen — zullen althans voorlopig niet gemist kunnen worden.

Zowel omtrent het een als het ander ziet de Regering de voorstellen der Commissie-Oud met belangstelling tegemoet. Deze zullen haar, voor de eerste stap, spoedig moeten bereiken, opdat daarmee zowel voor de Rijksbegroting als voor de gemeentebegrotingen 1953 rekening kan worden gehouden.

De geachte afgevaardigde de heer Tjalma heeft gewezen op het beroep betreffende de gemeente Maarheeze. Hij heeft een aantal punten genoemd, dat op de begroting dezer kleine gemeente was gebracht en waartegen zowel Gedeputeerde Staten als de Kroon — in beroep — bezwaar hadden.

Nu is het niet zo, gelijk men uit het betoog van de geachte afgevaardigde zou kunnen afleiden, dat de Regering tegen deze uitgaven op zich zelf bezwaar zou hebben.

De begroting van deze kleine gemeente vertoonde, met inbegrip van deze f 581, een tekort van f 10 500, en toen heeft de Regering overwogen

„dat onder deze omstandigheden toevoeging van nieuwe uitgaven aan de begroting slechts toelaatbaar is, indien het uitgaven betreft, waartoe de gemeente verplicht is.”.

Ik meen, dat dit een juist standpunt is, want een van de eerste eisen van een gezond en zelfstandig beleid is toch het hebben van een sluitende begroting, dus, dat de uitgaven uit de inkomsten worden gedekt.

Nu zou men kunnen stellen, dat de structuur van het financieel statuut zo moest zijn, dat een dergelijke gemeente zich uitgaven als waarvan hier sprake is zonder bezwaar moet kunnen veroorloven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet, of deze gemeente zich de bedoelde uitgaven niet had kunnen permitteren, als deze op de oorspronkelijke begroting waren gebracht. Daarvoor zou een volledig onderzoek van haar begroting nodig zijn.

Zoals de zaak aan de Regering werd voorgelegd, ging het over een niet sluitende begroting, waaraan nieuwe niet verplichte uitgaven werden toegevoegd, en daartegen werd — m.i. volkomen terecht — in beroep door de Kroon bezwaar gemaakt.

Een andere zaak is, of het niet noodzakelijk is bij de nieuwe regeling van de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten in het bijzonder ook aandacht te schenken aan de mogelijkheid om de financiële positie der kleine gemeenten te verbeteren.

Ik meen, dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord; maar deze bevestigende beantwoording betekent zeker niet, dat ik zou goedkeuren, dat de kleine gemeenten thans niet sluitende begrotingen vaststelden.

De geachte afgevaardigde de heer Tjalma is ongerust over de ontwikkeling der zaken met betrekking tot de gasvoorziening.

Ik kan mededelen, dat ik mij ter zake met mijn ambtgenoot van Economische Zaken in verbinding heb gesteld. Het overleg ter zake is evenwel niet in een stadium, dat ik daaromtrent thans reeds mededelingen zou kunnen doen. Ik kan echter de verzekering geven, dat ik aan de belangen van de gemeenten — en aan het personeel, waarop de geachte afgevaardigde de heer Schalker doelt — zeer in het bijzonder aandacht zal schenken.

De geachte afgevaardigde heeft ook gewezen op de „vakgroepen-geest”, die bij deze zaak een rol zou spelen. Ook ik zou in de zin, zoals de geachte afgevaardigde haar ziet, deze geest niet kunnen goedkeuren.

Gaarne zal ik bij het overleg met mijn ambtgenoot van Economische Zaken de door de geachte afgevaardigde de heer Tjalma meer in het bijzonder naar voren gebrachte punten bespreken, en trachten de ongerustheid, welke z.i. bij onderscheidene gemeenten heerst, zoveel mogelijk weg te nemen.

(Minister Beel)

De geachte afgevaardigde de heer Van Walsum heeft een wat bitse toon beluisterd in de tirade in de Memorie van Antwoord betreffende de spanningen tussen de centrale Overheid en de gemeenten, terwijl, naar hij zegt, het Voorlopig Verslag dit phlegmatisch en filosofisch stelde.

Ik kan zeggen, dat het antwoord niet onvriendelijk was bedoeld en slechts een verzuchting inhield. Het spijt mij, dat de redactie kennelijk deze bedoeling niet goed weergeeft.

Wat de circulaire van de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid betreft over de emigratiekosten, merk ik op, dat deze ontstaan is uit de behoefte, die bij de gemeenten bestond om te weten hoever het Rijk met deze vergoedingen gaat, opdat dubbele vergoedingen zouden worden voorkomen. Het Departement van Binnenlandse Zaken heeft desgevraagd aan dat van Sociale Zaken en Volksgezondheid medegedeeld tegen de circulaire — waarnaar dus door verschillende gemeenten was gevraagd — geen bezwaar te hebben.

Reeds lang vóór de circulaire begaven verschillende gemeenten zich op dit terrein en dan is toch goed, dat zij weten, hoe de Rijksvergoedingen geregeld zijn. Ik kan hierin niets kwaads zien en ik hoop, dat ook de geachte afgevaardigde hier vrede mee heeft en de circulaire niet meer ziet als — zij het ook in vriendelijke termen gestelde — bedilzucht van een Ministerie.

Een volgend punt, door deze geachte afgevaardigde, alsmede door de geachte afgevaardigden de heren Tjalma, Van Walsum, Berger en Van Lieshout besproken, vormt de kwestie van de F 221-ers. De geachte afgevaardigden de heren De Vos van Steenwijk en Berger konden de beantwoording van het Voorlopig Verslag in dit opzicht niet waarderen. Dit betrof voornamelijk de daarbij gemaakte vergelijking met de wachtgelders. In het bijzonder hebben deze geachte afgevaardigden voorts naar voren gebracht de herplaatsings- en de financiële moeilijkheden der tot deze groep behorende personen. De geachte afgevaardigde de heer Tjalma heeft nog gepleit voor een zo ruim mogelijk openstellen van de dossiers en heeft evenals de geachte afgevaardigde de heer Berger opnieuw de aandacht gevraagd voor het openstellen van beroep.

Mijnheer de Voorzitter! Aan hetgeen mijn ambtgenoot mr Teulings bij de behandeling dezer ontwerp-begroting in de Tweede Kamer heeft verklaard, en waarnaar in het Voorlopig Verslag dezer Kamer is verwezen, heb ik weinig toe te voegen.

Een der ook thans weer gereleveerde grieven van degenen, die krachtens het Koninklijk besluit F 221 zijn ontslagen, richt zich tegen het systeem, dat bij de zuivering is gevolgd. De zaak wordt aldus voorgesteld, dat zij ontslagen zijn op grond van klachten, die men niet te horen kreeg en waartegen men zich niet kon verweren. Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat men toch voorzichtig moet zijn met steeds opnieuw te stellen, dat de gezuiverden niet op de hoogte zijn met de tegen hen ingebrachte beschuldigingen en zich daartegen niet hebben kunnen verweren. In haar algemeenheid is deze stelling — het is reeds meermalen door de Regering betoogd — stellig onjuist. En in de gevallen, waarin de betrokkene meende, dat hem in dit opzicht niet het volle pond is gegeven, zijn hem steeds op zijn verzoek alsnog, soms herhaaldelijk, duidelijk medegedeeld de gronden, waarop zijn ontslag is verleend. In de enkele gevallen — en deze waren hoge uitzondering, Mijnheer de Voorzitter! —, waarin door het daarop gevolgde verweer een ander licht op het geval viel dan ten tijde van de beslissing, is niet geschroomd, de aanvankelijke beslissing te herzien. Ik heb het vertrouwen, Mijnheer de Voorzitter, dat de geachte afgevaardigden bereid zullen zijn deze mededeling in haar volle ernst en oprechtheid te aanvaarden en te erkennen, dat van onrechtvaardigheid in dit opzicht niet op goede gronden kan worden gesproken. Voor vele ontslagenen ten overvloede, Mijnheer de Voorzitter, heeft de Regering, zoals in de Memorie van Antwoord reeds is medegedeeld, thans mede de mogelijkheid geopend, desgewenst een resumé van de ingebrachte beschuldigingen te ontvangen, alsmede afschrift van de officiële processen-verbaal van verhoor en van het advies van de commissie, bedoeld in artikel 5, lid 4, van het Zuiveringsbesluit 1945. Er bestaat geen bezwaar tegen — dit in antwoord op de vraag van de geachte afgevaardigde de heer Tjalma —, mede afschriften van of uittreksels uit andere dan de reeds genoemde stukken te verstrekken. De enige beperking, die hierbij is gesteld, nl. het niet bekend worden van de namen van de aanklagers, zal, naar ik vertrouw, ook door de geachte afgevaardigden in het licht van de ter zake destijds door de Regering gegeven verzekering van geheimhouding worden aanvaard. Zij is overigens, zoals de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout terecht heeft

opgemerkt, niet essentieel voor het verweer tegen de ingebrachte beschuldigingen zelf.

Ik meen in dit verband, Mijnheer de Voorzitter, nog naar voren te moeten brengen, dat men bij de beoordeling van de zuiveringsbeslissingen toch ook niet uit het oog mag verliezen, dat deze in het algemeen zijn genomen in overeenstemming met het advies van een commissie, waarvan niemand minder dan prof. mr Paul Scholten en sedert April 1946 mr J. A. N. Patijn voorzitter was, terwijl de leden in alle opzichten bekwaam en geschikt moeten worden geacht om op dit terrein van advies te dienen. Ook dit punt houde men in gedachten, wanneer men aanvankelijk de indruk zou hebben, dat de rechtvaardigheid in algemene zin niet of niet voldoende is betracht.

Ten aanzien van de opmerking van de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk, dat de vergelijking van de F 221-ers met andere ambtenaren, die te allen tijde met dezelfde gevolgen kunnen worden ontslagen, niet erg gelukkig zou zijn, moge ik er op wijzen, dat hier blijkbaar enig misverstand in het spel is. Met hetgeen ter zake in de Memorie van Antwoord is opgemerkt, is bedoeld te wijzen op het feit, dat het niet juist zou zijn, dat ten aanzien van de wachtgelders en pensioenaanspraken van hen, die met toepassing van het besluit F 221 zijn ontslagen, een gunstiger regeling zou gelden dan voor hen, die door een „normaal” ontslag wegens reorganisatie van de dienst zijn getroffen. Ik moge hierbij opmerken, dat een vergelijking met het wachtgeld, dat aan gemeentelijke functionarissen ten gevolge van samenvoeging van gemeenten wordt toegekend, hier minder voor de hand ligt, aangezien niet, zoals de geachte afgevaardigden de heren Tjalma en Berger hebben opgemerkt, deze zeer bijzondere grond voor opwachtgeldstelling het meeste zou voorkomen, doch een vergelijking met het ontslag wegens reorganisatie of opheffing van diensten meer in de lijn ligt.

Een andere vraag is, of geen aanleiding bestaat, voor de wachtgeld- en pensioenaanspraken van hen, die wegens reorganisatie zijn ontslagen, een gunstiger regeling te treffen dan de thans bestaande. Zoals de geachte afgevaardigde bekend zal zijn, is o.m. dit punt in studie bij de Staatscommissie voor de pensioenwetgeving. Zou het door deze commissie uit te brengen advies tot een herziening van deze aanspraken leiden, dan zal de Regering overwegen of de regeling, welke thans ten aanzien van de F 221-ers op dit stuk geldt, in gelijke zin zal kunnen worden herzien.

Aan de aandrag tot het openstellen van beroep, zoals door de geachte afgevaardigde de heren Tjalma en Berger is bepleit, kan ik tot mijn leedwezen geen gevolg geven. Het standpunt der Regering is reeds meermalen uitvoerig uiteengezet en ik meen, Mijnheer de Voorzitter, daaraan weinig te kunnen toevoegen. Het moge waar zijn, dat, zoals in de Memorie van Antwoord is uiteengezet en door de heer Berger is onderstreept, principieel onderscheid kan worden gemaakt tussen het karakter van het ontslag ingevolge F 221 en een zuiveringsontslag, dit neemt niet weg, dat de Regering overtuigd blijft, dat het openstellen van mogelijkheden voor de ene groep belist consequenties heeft voor de andere categorie. Ik ben dankbaar voor de steun, in dit opzicht door de heer Van Lieshout verleend, die voor deze consequenties begrip toonde.

De geachte afgevaardigde de heer Van Walsum heeft nog een poging gedaan een compromis te vinden door de suggestie, dat aan een commissie uit deze Kamer de gelegenheid zou worden geboden kennis te nemen van de dossiers en bepaalde gevallen aan de Minister voor revisie aan te bevelen. Ik waardeer deze poging, Mijnheer de Voorzitter, omdat zij is ingegeven door begrip voor de zich hier voordoende moeilijkheden. Ik acht echter deze suggestie niet voor verwezenlijking vatbaar, omdat zich hier naar ik vrees een vermenging van bevoegdheden zou kunnen voordoen, welke in verband met de verantwoordelijkheid van de Minister moeilijk te aanvaarden is.

Ik sluit mij dan ook liever aan bij de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout, die er niet alleen terecht op wees, dat men de grief, als zou hier sprake zijn van op volkomen onbekende gronden verleende ontslagen, niet al te zwaar moet laten wegen, maar bovendien tot uitdrukking bracht, aan een nieuwe algemene herzieningsmogelijkheid geen behoefte te hebben, als kon worden aangenomen, dat de Regering bij haar bereidverklaring, ook schriftelijk zo uitvoerig mogelijk inlichtingen uit de dossiers te verstrekken, naar zakelijke volledigheid zou streven. En dat dit het geval is, zal de geachte afgevaardigde, naar ik vertrouw, inmiddels duidelijk zijn geworden.

De geachte afgevaardigde de heer Berger heeft nog als zijn mening te kennen gegeven, dat het aanduiden van concrete gevallen van onbillijkheid, waarnaar in de Memorie van Antwoord was gevraagd,

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Minister Beel)

niet nodig schijnt in het licht van de resultaten van de behandeling van beroepszaken bij de Raad van State. Het feit, dat in vele gevallen de oorspronkelijke beslissing werd vernietigd, is z.i. voldoende aanwijzing, dat hier veelal van onbillijkheden kan worden gesproken.

Ik kan, Mijnheer de Voorzitter, deze conclusie niet ten volle voor mijn rekening nemen. Ik moge in dit verband volstaan met de opmerking, dat mijn ambtsvoorganger reeds eerder in de Tweede Kamer een conclusie als deze bepaald onjuist heeft genoemd, mede omdat de Minister, die voor de in de sector van Binnenlandse Zaken gevallen beslissingen in beroep de verantwoordelijkheid droeg, zich principieel op het standpunt stelde, dat in zaken als deze zo enigszins mogelijk het advies van de Afdeling voor de Geschillen van Bestuur van de Raad van State diende te worden gevolgd.

De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft mijn aandacht gevraagd voor het vraagstuk der topsalarissen en de verwachting uitgesproken, dat een bevredigende oplossing daarvan spoedig zal worden gevonden. Mijnheer de Voorzitter! Dit probleem is opnieuw bij de Regering in ernstig onderzoek. Zij hoopt inderdaad eerlang tot een meer bevredigend resultaat te kunnen geraken.

Ten aanzien van de opmerkingen van de geachte afgevaardigde de heer Schipper over de reële daling van de lonen van de ambtenarenwerklieden, het administratieve personeel e.a., in vergelijking met 1938/1939, moge ten eerste worden verwezen naar de restricties en voorbeholden, welke bij de beoordeling daarvan geboden zijn. Een becijfering van het aantal hunner, die inderdaad op dit relatief lage peil zouden zijn blijven staan, is door al de reeds bij herhaling genoemde factoren praktisch niet te maken. Er moge echter op worden gewezen, dat van een aanmerkelijke zuiging van de particuliere sector ten aanzien van deze groepen in het algemeen weinig sprake is, zodat naar mijn mening hierin toch wel een sterke aanwijzing kan worden gezien, dat van een grote discrepantie ten opzichte van de lonen, zoals deze zich in de particuliere sector hebben ontwikkeld, in het algemeen geen sprake is. Ik meen dan ook te kunnen aannemen, dat de mitigerende factoren, zoals de overgang in hogere groepen e.d., hier hun werk hebben gedaan.

Met betrekking tot het vraagstuk van de gemeenteclassificatie heeft de geachte afgevaardigde de heer Tjalma er de aandacht op gevestigd, dat deze aangelegenheid zo uitvoerig is voorbereid. Hierbij dient wel te worden bedacht, dat de gemeenteclassificatie een zeer breed terrein bestrijkt; niet alleen de bezoldiging van de Overheidsdienaren is hiermede annex; het gehele beleid met betrekking tot de lonen en prijzen (ook in de particuliere sector!) wordt door de gemeenteclassificatie beïnvloed en met name het totale verschil tussen de hoogste en de laagste klasse is hier van groot belang. Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat de Regering zich over deze aangelegenheid, die van sociologische, sociale en economische aard is, heeft doen voorlichten, zowel voor wat betreft de wetenschappelijke zijde als wat de beleidsvragen betreft.

In het bijzonder met betrekking tot de aan de gemeenteclassificatie verbonden beleidsvragen is het advies van de Sociaal-Economische Raad gevraagd; dat ook deze Raad het advies ter zake uitvoerig voorbereidt, is een aangelegenheid, waarop de Regering geen invloed uitoefent. Een ingrijpen van de Regering in de werkwijze van de S.E.R. zal ook de geachte afgevaardigde niet wenselijk.

De geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout heeft gesteld, dat ten aanzien van de gemeenteclassificatie reeds eerder maatregelen hadden moeten worden getroffen. Ik moge er in dit verband op wijzen, dat mijn ambtsvoorgangers niet hebben nagelaten, in het verleden aan incidenteel optredende spanningen tegemoet te komen door het treffen van incidentele voorzieningen, voor zover die mogelijk waren binnen het kader van de bestaande algemene regelen. Het aanvankelijk voornemen, deze aangelegenheid ten principale te herzien bij de herziening van het B.B.R.A. 1934 werd doorkruist door het besluit tot instelling van de Commissie-Kruij, waarvan de instelling plaats vond op 1 April 1948. Een door mijn toenmalige ambtsvoorganger in 1950 ondernomen poging om een aantal zijns inziens sprekende gevallen voor het Overheidspersoneel op te lossen, kon — zoals de geachte afgevaardigde terecht heeft opgemerkt — door de organisaties van het Overheidspersoneel niet worden aanvaard. Het is eveneens juist, dat van haar zijde een tegenvoorstel is gedaan. Dit tegenvoorstel liep evenwel niet alleen vooruit op de conclusies, waartoe de Commissie-Kruij zou moeten komen, doch hield bovendien de mogelijkheid in zich, dat op andere terreinen van het Overheidsbeleid consequenties werden opgeroepen, in het bijzonder voor wat betreft de loon- en prijsvorming in de particuliere sector.

Op grond van de destijds opgedane ervaringen moet helaas worden geconcludeerd, dat geen enkel mitigatievoorstel bijkbaar voor verwezenlijking vatbaar was.

Hiermee is niet gezegd, dat de Regering wenst te wachten op de ideale oplossing; het is eenvoudig niet anders mogelijk dan te wachten op het standpunt, dat zij ten aanzien van de adviezen van de Commissie-Kruij en de S.E.R. zal innemen. In dit licht moet ook het verschil in classificatie tussen de ambtenaren onderling worden gezien, waarop de heer Van Lieshout de aandacht heeft gevestigd.

Hiermede heb ik — naar ik mag aannemen — ook de geachte afgevaardigde de heer Schalker beantwoord, die eveneens over de gemeenteclassificatie heeft gesproken.

Over de vacanti toeslag hebben de geachte afgevaardigden de heren Van Lieshout en Schalker het woord gevoerd.

Ik kan te dien aanzien mededelen — ik meen, dat een bericht hieromtrent heden in de pers is verschenen — dat de personeelsorganisaties, vertegenwoordigd in de Centrale Commissie van Overleg, in de vergadering van die commissie van gisteren akkoord zijn gegaan met de Regeringsbeslissing om voor 1952 de vacanti toeslag te verlenen tot een maximum van f 75 voor gehuwden en van f 50 voor ongehuwden, terwijl daarbij niet — zoals voorheen — een salarissgrens zal gelden.

Hiermede is, naar ik mag aannemen, tegemoet gekomen aan de wens van de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout, die voorstelde deze aangelegenheid desnoods voorlopig te bezien buiten de in voorbereiding zijnde algehele herziening van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, hetgeen inderdaad te lang zou duren.

Uiteraard zullen ter zake de gemeentebesturen nog nader worden geïnformeerd.

Met betrekking tot de vraag van de geachte afgevaardigde de heer Schalker moet ik mededelen, dat de vacanti toeslag voor het Overheidspersoneel niet loonbelastingvrij zal worden gegeven.

Er zijn mij voorts enige vragen gesteld met betrekking tot bepaalde onderdelen van de rechtspositie van het Overheidspersoneel, nl. met betrekking tot de ziektekostenregeling, het ambtenarenverbod en de vacanti toeslag 1952. Ik heb de vragen met betrekking tot de vacanti toeslag reeds beantwoord. Ik kan mij thans dus tot de eerstgenoemde onderwerpen beperken.

De geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout heeft nog eens naar voren gebracht aan de hand van de behandeling van de begroting in vorige jaren hoe lang deze zaak reeds lopende is, hoe reeds enige malen een spoedige beslissing in het vooruitzicht werd gesteld en hoe lang er reeds sprake is van een overleg met mijn ambtgenoot van Sociale Zaken. De geachte afgevaardigde heeft ook gewezen op de gevolgen van het uitblijven van een regeling voor het Rijkspersoneel, nu de lagere publiekrechtelijke lichamen, met name de provincies en de gemeenten, in deze eigen initiatieven ontwikkelen. De geachte afgevaardigde zou gaarne klaarheid zien in deze zaak.

Indien ik thans hierop inga, dien ik daarin te betrekken de voorbereiding van een wetsontwerp door mijn ambtgenoot van Sociale Zaken, van een ontwerp-Ziekenfondswet, en dan dien ik voorts onderscheid te maken tussen twee vragen:

a. Dienen de ambtenaren (beneden de loongrens) onder deze Ziekenfondswet te vallen?

b. Indien deze vraag ontkennend wordt beantwoord, hoe dient dan de eigen regeling te zijn voor het Overheidspersoneel?

Omtrent de eerste vraag beraadt zich thans het Kabinet, omdat het wetsontwerp nu in de Raad van Ministers aanhangig is gemaakt nadat het advies van de S.E.R. eerst was ingewonnen.

Het is duidelijk, dat de beantwoording van de tweede vraag afhankelijk is van de wijze, waarop de eerste wordt beantwoord.

Wel zijn reeds verschillende mogelijkheden onderzocht in verband met de financiële consequenties (één daarvan was een voorziening op basis van het politieziekenfonds) doch een beslissing, welke ook aan de provincies en gemeenten ter kennis zou kunnen worden gebracht, zal eerste in tweede instantie kunnen worden genomen.

De Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken zal na iedere nieuwe beslissing worden ingeschakeld in deze belangrijke materie. De geachte afgevaardigde moge begrijpen, dat in dit stadium het mij niet mogelijk is meer klaarheid te geven dan ik thans gedaan heb. Gaarne wil ik hem toezeggen te bevorderen, dat de te nemen beslissingen worden bespoedigd.

Ik kom nog even terug op hetgeen ik opmerkte n.a.v. hetgeen door de geachte afgevaardigde de heer Schalker is gezegd. Inderdaad is overwogen, of een regeling moet worden getroffen als voor het

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Minister Beel)

politiepersoneel, maar die overweging heeft zich beperkt tot een berekening op die basis als een der mogelijkheden. Ten aanzien van de vraag, of de gepensioneerden onder de eventueel voor ambtenaren geldende eigen regeling zullen blijven vallen, kan ik ook geen beslissing mededelen. Wel is dit probleem bekend en in zijn financiële consequenties reeds voorlopig onderzocht.

De vraag van dezelfde geachte afgevaardigde, of de z.g. interim-regeling ziektekosten niet kan terugwerken tot 1 Juli 1950, de datum, waarop de verhoging van de z.g. premies in het algemeen is ingegaan, moet ik ontkennend beantwoorden, gelijk mijn ambtvoorganger reeds eerder heeft gedaan.

Het kan niet voor betwisting vatbaar zijn, dat een dergelijke maatregel mede door het verloop van personeel meer bezwaarlijk wordt, naarmate zij verder moet gaan terugwerken. Ik kan dan ook thans niet meer een ander standpunt innemen.

Met betrekking tot de al dan niet handhaving van het ambtenarenverbod volsta ik met aan de geachte afgevaardigde de heer Schalker mede te delen, dat ik geen aanleiding kan vinden de intrekking daarvan te bevorderen.

Ik kom thans tot de burgemeestersbenoemingen. Door verschillende geachte afgevaardigden is opnieuw dit vraagstuk ter sprake gebracht. Het verheugde mij uiteraard, Mijnheer de Voorzitter, te vernemen, dat de Kamer zich in het algemeen met het gevoerde beleid wel kan verenigen. In aansluiting aan de beschouwingen in het Voorlopig Verslag is bepaaldelijk door de verschillende sprekers aandacht gewijd aan de vraag, of het wenselijk is, dat een burgemeester lid is van een politieke partij. In de Memorie van Antwoord wees ik er reeds op, dat het antwoord op deze vraag in abstracto noch ontkennend, noch bevestigend behoeft te zijn. Ik moge in dit verband in herinnering brengen, dat hier te lande de burgemeester een geheel andere positie inneemt dan b.v. in België, waar deze functionaris, behoudens in zeer uitzonderlijke gevallen, benoemd wordt uit de leden van de gemeenteraad. Bij ons is dat juist andersom, als ik het zo mag uitdrukken, Mijnheer de Voorzitter! De Kroon is volkomen vrij om tot burgemeester te benoemen die candidaat, die daarvoor het meest in aanmerking komt. De praktijk is deze, dat men zeer vaak juist kandidaten van buiten voor het burgemeesterschap voordraagt en dat de gevallen, waarin een lid van de zittende raad als candidaat in aanmerking wordt gebracht, ik durf dit wel aldus te stellen, Mijnheer de Voorzitter, hier te lande tot de hoge uitzondering behoren. In België is de functie van de burgemeester in beginsel een „politieke”, bij ons niet.

Een en ander heeft tot gevolg, dat het benoemend gezag hier te lande geheel anders staat tegenover de vraag, of de te benoemen burgemeester lid ener politieke partij dient te zijn. Het verheugt mij, te vernemen, dat de Kamer in het algemeen met mij van oordeel is, dat het lidmaatschap ener politieke partij in elk geval niet als eis aan de voor te dragen candidaat dient te worden gesteld. Anderzijds is het zo — ik wees daarop reeds in de Memorie van Antwoord —, dat de politieke denkrichting van een gegadigde voor het burgemeestersambt een belangrijk gegeven is bij het beantwoorden van de vraag, of hij in een bepaalde gemeente „past” en het lidmaatschap van een bepaalde politieke partij is „op zijn beurt weer het uiterlijk kenmerk van de politieke denkrichting van de betrokkene. De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft mij in dit verband de vraag gesteld, hoe de Regering beoordeelt of een candidaat, die niet lid is van een politieke partij, om met de Memorie van Antwoord te spreken „een duidelijk standpunt inneemt ten aanzien van de belangrijke principiële vragen op politiek terrein”.

Ja, Mijnheer de Voorzitter, hier liggen uiteraard moeilijkheden, want we beschikken nog niet over instrumenten, met behulp waarvan de politieke denkrichting van een candidaat met zekerheid zou kunnen worden vastgesteld. Men zal hier uiteraard voor een groot deel moeten afgaan op de verklaringen van de betrokkene zelf. Overigens moge ik er in dit verband op wijzen, dat men ook met het lidmaatschap van een politieke partij van bepaalde kandidaten wel eens droeve ervaring heeft opgedaan. Ik ken uit eigen ervaring personen, die tijdens hun sollicitatiepogingen zich geroepen gevoelden, lid te worden ener bepaalde politieke partij, doch enige tijd na hun benoeming weer bedankten. Ook dit noopt er toe om het lidmaatschap der politieke partij niet in alle gevallen als een onmisbare factor en een waardevol gegeven te beschouwen. Elk geval zal hier op zich zelf beschouwd moeten worden; een vaste gedragsregel is niet in abstracto te geven.

De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft in dit verband nog eens een pleidooi gehouden voor de z.g. partij-

lozen. Ik geloof niet, Mijnheer de Voorzitter, dat dezen tot dusver zoveel reden tot klagen hebben. Voor zover mij ter zake cijfers ter beschikking staan, moge ik er op wijzen, dat ± 11 pct. van de Nederlandse bevolking leeft onder een burgemeester, wiens politieke richting niet bekend is of die althans niet bij een politieke partij is aangesloten.

Ook in het afgelopen zittingsjaar werden personen tot burgemeester benoemd, die niet bij een politieke partij waren aangesloten. O.a. de geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft er op gewezen, dat men voorzichtigheid moet betrachten bij het hanteren van statistieken, waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat een bepaalde partij hetzij in het gehele land, hetzij in bepaalde streken bij burgemeestersbenoemingen te kort komt. Ik zal de eerste zijn om te erkennen, dat men aan statistieken, als hier bedoeld, bepaaldelijk ook omdat, zoals ik reeds opmerkte, ten aanzien van tal van burgemeesters niet bekend is, tot welke politieke richting zij geacht kunnen worden te behoren, slechts betrekkelijke waarde kan toekennen, doch anderzijds kunnen zij, mits met voorzichtigheid gehanteerd, een nuttig middel vormen om het gevoerde beleid in grote lijnen van tijd tot tijd nader te toetsen. Zo gezien, behoeft tegen het gebruik daarvan mijns inziens geen principieel bezwaar te worden geopperd.

Ik zou, Mijnheer de Voorzitter, in verband met de opmerking van de geachte afgevaardigde de heer Kolfshoten over een kettingbenoeming willen opmerken, dat hij de voorziening in een aantal vacatures, welke op zeer toevallige wijze samentreffen, niet moet zien als een systeem. Van een recept in verpakking kan stellig niet worden gesproken.

De geachte afgevaardigde de heer Kolfshoten heeft mede de aan gelegenheid der burgemeesterssalarissen ter sprake gebracht. Ik ben, Mijnheer de Voorzitter, overtuigd van de moeilijke financiële positie, waarin verschillende burgemeesters verkeren, en het vraagstuk der salariering dezer gezagsdragers heeft dan ook mijn volle aandacht. Doch men vleie zich niet te spoedig met de illusie, dat het mogelijk zal blijken hier op korte termijn verbetering te brengen. De salariering der burgemeesters maakt deel uit van het grote geheel der bezoldiging van het Overheidspersoneel, al erken ik bepaalde bijzondere facetten. Wellicht zal het mogelijk blijken op een enkel ondergeschikt onderdeel enige remedie aan te brengen.

De geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout heeft een pleidooi gehouden voor de herziening van de bepalingen met betrekking tot het wachtgeld en het pensioen der wethouders. Mijnheer de Voorzitter! Ik meen mijn in de Memorie van Antwoord neergelegde standpunt te moeten handhaven, dat, gelet op de bijzondere aard van de wethoudersfunctie, de regeling, welke ter zake in artikel 101 der Gemeentewet is opgenomen, de toets der kritiek ook heden ten dage nog kan doorstaan.

De geachte afgevaardigde verliest hier al te zeer uit het oog, dat de wethouder geen ambtenaar is en daarom, noch voor wat zijn rechtspositie betreft, noch in ander opzicht mag en kan worden gelijkgesteld.

Er kan zich een geval voordoen, waarin de toepassing van wettelijke voorschriften aanleiding zou kunnen geven tot de vraag, of zij wel voldoende met de praktijk rekening houden, doch, Mijnheer de Voorzitter, men hoede er zich voor daaruit al te gemakkelijk de conclusie te trekken, dat wijziging van deze voorschriften noodzakelijk is. Met tal van andere voorbeelden zou kunnen worden aange toond, dat de bestaande regeling niet te wensen overlaait. Ik moge overigens verwijzen naar hetgeen ik ter zake in de Memorie van Antwoord heb gesteld.

De geachte afgevaardigde de heer Kolfshoten heeft een zeer interessant betoog gehouden over een verschijnsel, in nauwe samenhang met de wijziging van gemeentegrenzen, een betoog, waarin vraagstukken worden aangestipt, welke zonder twijfel verdienen in breed verband onder ogen te worden gezien. Hij heeft gewezen op de maatschappelijke, economische en technische eisen van deze tijd, welke zich steeds minder schijnen te storen aan de gemeentelijke gebiedsindeling. Daarnaast wijdde de geachte afgevaardigde aandacht aan het vraagstuk van de intercommunale samenwerking, waarbij men in de praktijk telkens andere combinaties van gemeentekringen naar voren ziet komen, met verschillende gezagspunten. Hij wees er daarbij op, dat onder meer ook het industrialisatieproces hier een belangrijke rol speelt en medebrengt, dat zich een steeds verder gaande ontwikkeling voordoet, welke de Regering voor vraagstukken stelt, welke oplossing niet stil kan houden bij de gemeentelijke grenzen. De aandacht vestigde hij in het bijzonder op de vestiging, welke veelal op ruime schaal plaats vindt in randgemeenten,

(Minister Beel)

welke vestiging met enige zorg de vraag doet rijzen, in hoeverre hiervan een nieuwe druk op de gemeentelijke grenzen zal uitgaan. Terwijl de geachte afgevaardigde de vraag stelde, of het wettelijk en bestuurlijk arsenaal op de door hem gesignaleerde tendenzen wel berekend is, voegde hij er aan toe hedenavond van mij geen paraat antwoord ter zake van de door hem gesignaleerde verschijnselen te vragen.

Ik ben uiteraard, Mijnheer de Voorzitter, de geachte afgevaardigde hiervoor erkentelijk. Ik kan de geachte afgevaardigde echter de verzekering geven, dat de vraagstukken, welke hij hier naar voren heeft gebracht, mijn volle aandacht hebben. In aansluiting hieraan moge ik nog het volgende opmerken. Bij het vraagstuk van de gemeentelijke indeling ziet men in de laatste jaren meer en meer het streven naar voren komen om voorstellen tot uitbreiding van de grenzen van grote gemeenten te baseren op de prognose voor de ontwikkeling van die gemeenten. Men gaat dan, in samenwerking met alle ter zake deskundigen, na, hoe de betrokken gemeente zich in de toekomst, naar redelijkerwijze verwacht mag worden, zal ontwikkelen, en stelt aan de hand van de resultaten daarvan een voorstel tot uitbreiding van de gemeentelijke grenzen op. Anderzijds kan men zich daarbij uiteraard niet abstraheren van de bestuurlijke eisen, welke bij de uitbreiding van een gemeente in het oog dienen te worden gehouden. Een belangrijke rol speelt daarbij het vraagstuk van de samenwerking tussen de gemeenten, terwijl mede het vraagstuk van de decentralisatie binnen de grote gemeente de aandacht vraagt. Ik heb voorts een open oog voor de lappendeken, om de uitdrukking van de geachte afgevaardigde te gebruiken, welke in zekere zin ontstaat door de verschillende combinaties, indien gemeenten ter zake van de behartiging van onderscheidene belangen met elkaar samen werken. Hier is echter een maatschappelijke ontwikkeling aan de gang, welke niet zonder meer in een keurslijf kan worden gedrongen. Men hoede zich voor de illusie, de eisen van het maatschappelijk leven, in de hand te kunnen krijgen door wettelijke voorschriften. De Wet Gemeenschappelijke Regelingen heeft de mogelijkheden van samenwerking op publiekrechtelijke basis vergroot, omdat de ervaring geleerd heeft, dat de gemeenten aan de niet te stuiten ontwikkeling der eisen van het maatschappelijk leven tegemoet kwamen door samenwerking op privaatrechtelijke voet. Dat aan deze laatste vorm van samenwerking niet onbedenkelijke bezwaren verbonden waren, behoeft hier wel geen betoog. Ik wil hiermede geenszins zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik niet een open oog heb voor de gevaren, welke hier dreigen. Maar ik meen goed te doen, juist door het geven van dit voorbeeld er op te wijzen, dat het maatschappelijk leven vaak sterker is dan de leer.

Inmiddels moge ik mijn erkentelijkheid betuigen, dat de geachte afgevaardigde de heer Kolffschoten het vraagstuk van de gemeentelijke grenzen in een zo breed licht heeft willen stellen. Zijn betoog zal ongetwijfeld voor allen, die met dit vraagstuk in aanraking komen, een prikkel vormen zich nader hierop te bezinnen.

De geachte afgevaardigden de heren Van Walsum en Kolff hebben de vraag gesteld of de Regering ten aanzien van de opheffing van zeer kleine gemeenten stimulerend optreedt dan wel een afwachende houding aanneemt. Ik meen in antwoord hierop te kunnen wijzen op de conclusie van mijn toenmalige ambtsvoorganger van 22 Februari 1949, waarin de bijzondere aandacht van de provinciale besturen voor deze materie werd gevraagd. Mede als gevolg van die circulaire hebben de onderscheidene colleges van Gedeputeerde Staten, naar mij is gebleken, grote activiteit ontplooid. Ik geloof ook met het oog hierop, dat in deze omstandigheden voor nader optreden mijnerzijds geen aanleiding bestaat.

Tenslotte moge ik nog ingaan op hetgeen tijdens deze mondelinge behandeling is naar voren gebracht nopens de zozeer bedreigde autonomie der lagere corporaties.

Mijnheer de Voorzitter! Het is geen nieuw geluid, hetwelk in deze hoge vergadering in dit opzicht heeft geklonken. Bij de behandeling van Thorbecke's ontwerp-Gemeentewet is reeds door verschillende afgevaardigden, o.m. de heren Groen van Pinksteren, Mackay, Wintgens, Van Lynden en Van Goltstein, geoordeeld, dat, wanneer dit ontwerp tot wet zou worden verheven, de vrijheid der gemeenten ten eerste zou worden belemmerd. Gesproken werd ook toen van de te ver doorgevoerde centralisatie, ja zelfs van dwingelandij.

Ik kan mij dikwerf niet onttrekken aan de gedachte, dat vaak een te statische voorstelling leeft bij hen, die telkens de zelfwerkzaamheid der lagere corporaties bedreigd zien, zodra nieuwe wettelijke voorzieningen worden getroffen, dan wel het postulaat van de terugkeer naar de vooroorlogse verhoudingen voorstaan. Terecht is ook in deze Kamer hiertegen gewaarschuwd.

(Minister Beel e. a.)

Mijnheer de Voorzitter! O.a. de geachte afgevaardigde de heer Kolff heeft er reeds op gewezen, dat zulks ondoenlijk is. Het zou onjuist zijn te trachten de wijzers van de tijd terug te draaien. Er hebben zich op onderscheiden gebied structurele veranderingen voltrokken, die mede de verhouding tussen centrale Overheid en lagere corporaties duurzaam beïnvloeden.

Ik geloof, dat het verkeerd is, en ik zou er daarom tegen willen waarschuwen de autonomie der gemeenten tot een leus te maken, welke de realiteit miskent. Laat ons liever, telkens bij wat de hand te doen vindt op dit terrein, trachten de gemeenten de plaats te geven, die haar gegeven kan worden.

Hetgeen voor een juiste beoordeling van de huidige situatie vereist is, komt neer op:

begrip voor de deplorabele toestand, waarin door de bezetting ons land verkeerde, en welke centrale voorzieningen deed geboden zijn;

begrip voor de noodzaak van voorzieningen ten aanzien van gemeenten, voor zover deze zelf niet — ook niet in samenwerking — bij machte zijn deze te treffen;

begrip voor de nauwe verwevenheid der vraagstukken en voor de bovengemeentelijke aspecten van tal van bemoeiingen, die ook tot hun recht dienen te komen;

begrip derhalve voor de onvermijdelijkheid van een ingrijpende wijziging met betrekking tot de verhouding der lagere corporaties tot het hoger gezag;

begrip voor de consequenties, welke voortvloeien uit de strevingen om te geraken tot functionele decentralisatie naast de territoriale;

begrip voor de bijzondere voorzieningen, die de huidige situatie gebiedend eist en die in laatste instantie toch niet anders beogen dan te verzekeren de vrijheid van ons volk, ook in zijn kleinste gemeenschappen;

begrip tenslotte voor de realiteit, dat slechts bij een goed gericht centraal financieel en economisch beleid de lagere corporaties zich zullen kunnen ontplooiën, hetgeen bij een neergaande conjunctuur steeds dieper ingrijpen dan onder normale verhoudingen gewenst gebiedend nodig zal maken.

Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft in dit verband herinnerd aan het versje, gewijd aan het meisje, dat men nooit vergeet. Ik behoeft u wel niet te zeggen, hoe diep mij dit heeft ontroerd.

Mijn gedachten gingen uit naar het gewest, waaraan de geachte afgevaardigde zoveel jaren als Commissaris der Koningin zijn beste krachten heeft gewijd. In de laatste decennia, en niet het minst in de na-oorlogse jaren, mogen wij in deze provincie en in verschillende daarin gelegen gemeenten onderkennen een grote activiteit, een sterke ontplooiing van eigen kracht.

Mijnheer de Voorzitter! Dit constaterend, en niet alleen in Drenthe, maar over het gehele land, mag de Minister van Binnenlandse Zaken — naar het mij wil voorkomen — nog steeds vrij, zonder te kleuren getuigenis afleggen van zijn geloof in, zijn vertrouwen op en zijn liefde voor de eigen zelfstandige werkzaamheid onzer lagere corporaties — provincie en gemeente —, naar Thorbecke's woord, rustend op bijzonderheid van aard of behoeften, die bijzondere regels vorderen.

Voor de gedachten, neergelegd in onderscheidene decentralisatie-rapporten, blijft de Regering openstaan, voor zover zij althans te verenigen zijn met de op haar rustende verantwoordelijkheid. Het in het najaar te verwachten rapport der Staatscommissie tot wijziging der Provinciale Wet zal ongetwijfeld ook aan dit vraagstuk, voor zover het de gewesten raakt, volle aandacht wijden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop, dat ook zij, die in de toekomst dit hoge ambt zullen blijven bekleden, hiervan zullen blijven getuigen uit hoofde van eigen theoretische en praktisch verworven inzicht, als uiting van een diepgewortelde overtuiging. Dan zal het Ministerie van Binnenlandse Zaken blijven de natuurlijke bewaker van de eigen werkzaamheid van de lagere territoriale corporaties.

De heer Teulings, Minister zonder Portefeuille, Vice-Minister-President: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge enkele opmerkingen bespreken, welke in het kader van deze beraadslaging over hoofdstuk V der Rijksbegroting 1952 zijn gemaakt in verband met de Binnenlandse Veiligheidsdienst.

Hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Kolff jongstleden Woensdag over dit onderwerp heeft gezegd, geeft volkomen de visie weer, welke de Regering ten aanzien van de taak van de B.V.D. aanhangt. De geachte afgevaardigde noemde de kritiek, in het Voorlopig Verslag

(Minister Teulings)

op deze dienst geoeffend, niet ten onrechte tendentius. Dit tendentieuze karakter is niet te verwonderen en zeer verklaarbaar, omdat die kritiek afkomstig is van de zijde van hen, die de B.V.D. juist in dit tijdsgewricht tot een bittere noodzakelijkheid maken. Dat aan het werk van deze dienst ook gevaren verbonden zijn, daarvan ben ik mij wel bewust. Bij herhaling heb ik hier en aan de overzijde van het Binnenhof verzekerd, dat ik mij zeer wel realiseer de grote verantwoordelijkheid, welke in dit verband op mij rust, en dat ik mijn uiterste best doe om steeds die gevaren en bezwaren mij goed voor ogen te stellen en die ook aan de leiding van de B.V.D. voor te houden. Steeds en te allen tijde sta ik open voor klachten en ben ik bereid die te onderzoeken. Wel mag ik ook nu weer herhalen, dat mij in de loop van de twee en een half jaar, dat ik de zorg voor deze dienst heb, slechts zeer enkele klachten hebben bereikt voor wat betreft het gevaar, dat individuele rechten van Nederlandse burgers zouden zijn gelaedeerd.

Het is inderdaad, zoals de geachte afgevaardigde zeide, dat deze dienst in de huidige omstandigheden voor ons land onmisbaar is. De Regering kan het immers niet onverschillig blijven, dat subversieve elementen trachten de veiligheid van de Nederlandse Staat te ondermijnen. Daartegen, en daartegen alleen, richt zich het werk van deze dienst. Uit ervaring weet ik, dat die elementen niet stilzitten en zich op allerlei wijzen inspannen om de Nederlandse democratie en onze democratische vrijheden te ondermijnen. Zij, die het hardst roepen over fascisme en nazisme, zijn zelf doorlopend bezig aan het ondermijnende werk, dat zij anderen — bij wijze van afleidingsmanoeuvre — luide en schreeuwerig verwijten.

Het verwijt van de geachte afgevaardigde de heer Schalker, dat ik mij, met een beroep op de in de Memorie van Antwoord aangehaalde uitdrukkingen, van een beantwoording van de in het Voorlopig Verslag gestelde concrete vragen heb afgemaakt, zou ik inderdaad rustig naast mij neer kunnen leggen. Er valt met de communistische leden van het Parlement inderdaad moeilijk over deze problemen te discussiëren. In een aprioristisch geconstrueerd politiek complex wordt met de grootste stelligheid en vrijmoedigheid de Regering in staat van beschuldiging gesteld. Zij wordt beschuldigd van fascisme, van ketterjacht, van anti-Nederlands optreden. Bepaalde de heren onwelgevallige beleidshandelingen der Regering worden propagandistisch gemodelleerd op een wijze, die voor een gewoon Nederlander belachelijk of — als men het ernstig zou nemen — beledigend mag heten. Niet alleen dat uit het Westen de oorlog dreigt en uit het Oosten de meest lieflijke vrede lonkt, maar de Nederlandse Regering is in feite een poppenkast in handen van Amerikaanse gezagsdragers!

De Regering en de niet-communistische partijen zijn slaven van Amerika. De communisten zijn de enig ware nationalen! Er kan niets gebeuren in ons land, waar ook maar even een onaangename kant aan zit, of de Regering is de schuldigde, de groot-zondaar. Wat dit betreft, is het actiebeeld volkomen gelijk aan wat in de jaren vóór 1940 door de N.S.B.-journalistiek werd afgegeven. Alles wordt gedwongen en gewrongen in het raam der communistische propaganda en agitatie met een virtuositeit, die alleen te volgen en te begrijpen is door hen, die weten, wat er achter de schermen der internationale communistische activiteit aan richtlijnen wordt gegeven.

De ene internationale conferentie na de andere wordt op touw gezet, naast de economische te Moskou een over het kind, een voor kunstenaars, een voor medici en als jongste tractie gaat er nu weer een starten tegen de herbewapening van West-Duitsland. Men tracht dan politiek weinig georiënteerde mensen in dat vaarwater te krijgen en voor zijn karretje te spannen. Intussen wordt de activiteit in nationaal verband onder het etiket van „vrijheid en nationale zelfstandigheid” gevoerd met de uiteindelijke bedoeling om de Nederlandse gemeenschap te brengen onder de invloed en uiteindelijk onder de slavernij van het Sovjet-Russische imperialisme. Wat die zelfstandigheid straks zou betekenen, kan men zich voorstellen, als men kijkt naar Hongarije, Polen, Roemenië en Tsjecho-Slowakije.

Het is o.a. de taak van de B.V.D. omtrent deze subversieve activiteit, die de Nederlandse rechtsorde tracht omver te werpen, de Regering, verschillende Overheidsinstanties of particuliere instanties, die er om vragen, in te lichten en ze daardoor er tegen te beveiligen.

Dit alles zo zijnde, zal het ieder, die niet in de communistische politiek verstregeld is, duidelijk zijn, dat de Minister, die de zorg voor de B.V.D. heeft, er niet aan kan, noch mag denken om op bevel van de communistische leden der Volksvertegenwoordiging allerlei mededelingen te doen, die juist hun en hun partijgenoten aangaan, afgezien er van, dat van deze personen geen begrip, althans geen enkele belangstelling, te verwachten is voor mijn principieel stand-

punt, dat de noodzaak van de beveiliging van de bronnen, waaraan de inlichtingen werden ontleend, mij beperkingen oplegt bij het gebruik daarvan.

Ik heb mij echter de moeite genomen om deze noodzaak ten aanzien van elk der vragen, in het Voorlopig Verslag gesteld en hedenmiddag door de heer Schalker herhaald, opnieuw te toetsen. Het resultaat is, dat ik kan mededelen, dat de ambtenaar van een buitenlandse mogendheid, die tijdelijk in ons land heeft vertoefd en hier besprekingen heeft gevoerd met personen, die wilden meewerken om door middel van handelsrelaties geld naar de C.P.N. over te brengen, is geweest Miroslaw Maruska, geboren op 23 April 1923 te Praag en leider van de Tsjechische handelsdelegatie, die in het voorjaar van 1951 naar Nederland kwam om besprekingen te voeren over een handelsverdrag. Hij heeft gesproken met Kurt Baruch, die vertegenwoordiger van Tsjechische handschoenenfabrieken wilde worden en zich bereid verklaarde een deel van de te maken winst, via de Tsjechische legatie, ten voordele van de C.P.N. te doen komen. Deze legatie zou tussenkomst verlenen om Kurt Baruch aan contracten te helpen. Het gesprek vond plaats op 17 Mei 1951.

Voor het overige heeft de toenmalige publicatie over het Tsjechische spionagegeval niet als aanleiding of motief gehad de economische conferentie in Moskou, zoals de heer Schalker het stelde, maar is deze — zoals ik in de Tweede Kamer reeds verklaarde — uitsluitend geschied, omdat beveiliging van de bron niet meer nodig was en ik ons volk op die gevaren kon wijzen met een concreet voorbeeld.

Ter sprake is gebracht de stichting „Oud Politieke Delinquenten”. Ik laat het artikel in het dagblad „Trouw” buiten bespreking. Daar gaat het hier niet over. De heer Schalker heeft zich schrikbarend geërgerd aan het optreden van deze lieden. De geachte afgevaardigde kan dus wellicht enig begrip opbrengen, althans aanvoelen, hoe de reacties en welke de gevoelens zijn, die het waarlijk niet minder luidruchtig en vrijnoedig optreden van communistische zijde wekken bij hen, die deze agitatie over zich heen moeten laten gaan.

De geachte afgevaardigde ergert zich aan uitlatingen van die lieden als: „Wij komen weer aan de macht”. Mij ergeren die uitlatingen ook. Daar niet van, Mijnheer de Voorzitter. Maar horen wij niet dezelfde machtspreuk bij de heer Schalker en de zijnen? Wat doet de Regering hiertegen, vroeg de geachte afgevaardigde. Ja, wat doet de Regering hiertegen? Hetzelfde wat zij doet tegen het gewroet en gewring van de Communistische Partij Nederland. Dat betekent ze in de gaten houden, inlichtingen geven aan de instanties, die daarvoor in aanmerking komen en die ze nodig hebben. Een ambtenarenverbod wil de heer Schalker wel voor deze lieden, dan is dit middel blijkbaar wel democratisch! Mijnheer de Voorzitter! Voor vrijwel al deze ex-politieke delinquenten is de mogelijkheid om ambtenaar te worden door rechterlijke vonnissen gefrustreerd. Het opgeschrikte geweten van de geachte afgevaardigde moge zich dus wat gerustgesteld gevoelen.

De heer Schalker voelt zich voorts nog bezwaard door het onvolgende antwoord op de vraag in het Voorlopig Verslag over mededelingen van een Tweede-Kamerlid. Voor wat de B.V.D. betreft, geldt onveranderd het antwoord, in de Memorie van Antwoord gegeven. Wat aangaat de geciteerde woorden van het lid der Tweede Kamer de heer Goedhart, deze luiden:

„Ik stel er zelfs prijs op te verklaren, dat de B.V.D. onzerzijds weleens verdacht is van bepaalde misgrepen, die bij nader onderzoek niet op rekening van de B.V.D., maar van andere instanties gezet bleken te moeten worden. Ik kan hier zelfs nog aan toevoegen, dat ik waardering heb voor het technische werk, dat door een der afdelingen van de B.V.D. verricht wordt.”

Het lid der Tweede Kamer, de heer Goedhart, heeft inderdaad aan mij enige klachten voorgelegd en ik heb mijnerzijds die klachten met hem behandeld en besproken. Ik heb herhaaldelijk de leden van de Kamer uitgenodigd om, wanneer zij klachten hadden, bij mij te komen. Steeds heb ik gezegd open te staan voor klachten en daarvan heeft de heer Goedhart metterdaad gebruik gemaakt door bij mij te komen en met mij daarover te spreken en ik heb de gelegenheid gehad hem daaromtrent volkomen opheldering te verstrekken. Deze verklaring zal wel al te eenvoudig zijn voor de heer Schalker en daarom zal er wel weer een andere duiding of draai aan worden gegeven. Maar dit neemt niet weg, dat ook hier van toepassing is: de eenvoud is het kenmerk van het ware.

Dit zijn de opmerkingen, die omtrent de B.V.D. gemaakt moesten worden naar aanleiding van hetgeen hierover bij deze begrotingsbehandeling is gezegd.

39ste VERGADERING — 29 APRIL 1952

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(Van Lieshout e. a.)

De heer Van Lieshout: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben de heer Minister van Binnenlandse Zaken erkentelijk voor de aandacht, welke hij aan de door mij bij dit debat gemaakte opmerkingen heeft willen wijden.

Hij heeft daarbij enige mededelingen gedaan, welke mij voldoening en ten dele zelfs bevrediging hebben geschonken. Het laatste is o.a. het geval met betrekking tot het toekennen van een vacantietoelage aan het Rijkspersoneel. Minder voldoening schonk mij het antwoord van de Minister in zake een door mij nodig geoordeelde herziening van de huidige gemeenteklassenindeling. De Minister vestigde er de aandacht op, dat dit vraagstuk in het algemeen te licht wordt opgevat en dat men vergeet, dat daarin tal van aspecten voorkomen van sociale en economische aard en dat dit vraagstuk uiteindelijk het hele loon- en prijsbeleid raakt. Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik ben bescheiden van oordeel, dat aan de op dit gebied levende verlangens in belangrijke mate kan worden tegemoet gekomen zonder dat tot een algemene herziening van het thans in het geding zijnde systeem behoeft te worden overgegaan. Er zijn bepaalde dingen te veranderen, zonder dat al die consequenties, waarop de Minister wees, behoeven te worden opgeroepen. Ik geloof, dat daarvoor inderdaad alle aanleiding bestaat. Het is toch zó, dat er b.v. 2 gemeenten zijn, de 25 jaar geleden — het kan wat meer en wat minder zijn — in een bepaalde klasse zijn ingedeeld, beide met een inwonertal van 10 000 en beide met een uitgesproken plattelandskarakter. Het komt voor, dat een van die gemeenten is uitgegroeid tot een gemeente van 30 000 inwoners en een sterk industrieel karakter heeft gekregen. De Minister glimlacht; ik heb zo'n idee, dat hij begrijpt, waarop ik doel. Het komt mij voor, Mijnheer de Voorzitter, dat deze gemeente op het ogenblik niet meer daar staat, waar ze behoort te staan, en dat in die situatie wijziging kan worden gebracht zonder dat het gehele systeem als zodanig herziening behoeft.

Ook ben ik niet geheel bevredigd — de Minister zal dat begrijpen — door het antwoord van den Minister met betrekking tot de positie van de wethouders. Ik zal daarover kort zijn, maar moet volharden in mijn eerder aangegeven standpunt, dat de huidige regeling t.a.v. de wachtgeldvoorziening en de pensioenregeling van deze ambtsdragers niet redelijk en zelfs niet rechtvaardig is. Ik zou de Minister willen vragen bij dit alles ook te overwegen, dat er in 1936 te dezen aanzien een niet onbelangrijke wijziging in de Gemeentewet is aangebracht en dat vóórdien de situatie t.a.v. de gevallen als door mij genoemd anders en m.i. redelijker lag dan tot nu toe het geval was. Ik hoop, dat de Minister alsnog aanleiding zal vinden om dit althans in welwillende overweging te nemen.

De heer Schalker: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in verband met hetgeen de geachte bewindsman van Binnenlandse Zaken heeft opgemerkt naar aanleiding van ons betoog in eerste instantie nog een paar punten aan de orde willen stellen.

In de eerste plaats wat betreft de zedenverwildering. De Minister deelde mede, dat de objecten, waarnaar zijn belangstelling uitgaat, niet dezelfde zullen zijn als die, waarnaar mijn belangstelling uitgaat. Ik kan dat moeilijk beoordelen, want de Minister zegt helaas niet welke objecten hij bedoelt. Het is mogelijk, dat die objecten dezelfde zullen zijn, maar ik zou de vraag, die ik gesteld heb, iets meer willen concretiseren in verband met het feit, waarop ik gewezen heb, en de kwestie van de zedenverwildering willen uitbreiden niet alleen tot de literatuur in de kiosken, maar ook tot de pers, de film, enz. Ik zou in dit verband een paar concrete vragen willen stellen, nl.: keurt de Minister goed een publicatie in een in ons land verspreide uitgebreide oplage van het weekblad „Colliers”, waarin sprake is van een oorlog, die in de eerstvolgende jaren tot 1960 gevoerd zou worden tegen de Sovjet-Unie en de Oosteuropese landen? Keurt de Minister goed tendentieuze, ophitsende verhalen als voorkwamen in „De Volkskrant” en het „Algemeen Dagblad” over de „levensgeschiedenis” van Stalin, en dergelijke verhalen meer? Keurt de Minister het goed, dat in Nederlandse kranten tendentieuze artikelen worden gepubliceerd, die met Amerikaans geld betaald worden? Keurt de Minister het goed, dat een van de radioverenigingen uitzendingen deed plaats hebben van een Antwoordman, die met Amerikaans geld betaald werd?

Men kan zich met een lolletje van deze zaken afmaken, maar dit zijn toch zeer verontrustende zaken.

Ook de zedenverwildering en de criminaliteit onder de jeugd zijn zeer verontrustend. De Minister zegt, dat hij met belangstelling uitziet naar objecten, die in opdracht schrijven, maar hij ontloopt de vraag. Is de Minister van mening, dat deze symptomen — die niet

(Schalker)

alleen door mij, maar ook nog door verscheidene andere geachte afgevaardigden genoemd zijn — te danken zijn aan Russische propaganda en Russische films of aan de steeds toenemende Amerikaanse propaganda? In dit verband dring ik er bij den Minister op aan, niet alleen de aandacht te vestigen op deze verschijnselen, maar ook te onderzoeken welke maatregelen daartegen genomen dienen te worden.

Ten aanzien van het ziekengeld acht de Minister het bezwaarlijk een andere beslissing te nemen: het is al zolang geleden, er is wijziging in het personeel en het is moeilijk, nu nog een wijziging door te voeren. Maar toen op 1 Juni 1950 de premieverhoging inging, hebben verscheidene gemeentebesturen en provinciale besturen de billijkheid daarvan ingezien en de verhoging van de premie voor hun rekening genomen. Het is dus onbillijk, de Rijksambtenaren daarvan verstoken te doen blijven. Wij hebben dit reeds langen tijd geleden aan de orde gesteld. Men kan nu zeggen, dat deze regeling al zolang werkt, maar wij hebben er reeds over gesproken, toen het nog niet zolang van kracht was, toen er nog allen tijd was, die tekortkoming te herstellen. Ik dring daarop nu nogmaals aan.

De Minister heeft gezegd, dat de vacantietoelage niet belastingvrij blijft. Bij de Nederlandsche Spoorwegen, een semi-Overheidsbedrijf, is dat wel het geval. Ook bij verschillende gemeenten is deze vacantietoelage belastingvrij gegeven. Ten aanzien van het Rijkspersoneel is dit dus een onbillijkheid.

Verder heb ik gevraagd, in verband met de laatste salarisverhogingen van 10½ en 5 pct., een dienovereenkomstige verhoging van het maximum van de vacantietoelage, op grond van de stijging ook van de minimumsalarissen.

De Minister heeft gezegd, dat hij maar weinig korreltjes uit mijn betoog heeft kunnen oppikken, maar hij is de grote korrel daaruit wel zeer vluchtig voorbijgegaan. De Minister heeft nl. in zake het ambtenarenverbod alleen gezegd, dat de Regering geen aanleiding zag, daarop terug te komen; de Minister is niet ingegaan op mijn betoog, dat dit in strijd is met de democratische rechten, gezien in het licht van de na-oorlogse situatie. Minister-President Drees heeft in de Tweede Kamer gezegd: waar maak je je druk om, dat was vóór 1940 ook al zo. Het ambtenarenverbod van nu is echter veel scherper dan dat van vóór 1940. Recht van beroep voor de ambtenaren bestaat niet meer. Juist omdat wij den bezettingstijd achter ons hebben, nu er gekomen zijn publicaties als de universele verklaring van de rechten van den mens en van de vakbeweging klemmt dit des te meer. In artikel 2 van die verklaring van de rechten van den mens staat, dat een ieder recht heeft, op voet van gelijkheid te worden toegelaten tot den Overheidsdienst van zijn land en in artikel 30, ten aanzien waarvan Minister-President Drees zeide, dat wij dat over het hoofd zien, staat, dat geen enkele Staat handelingen mag verrichten, die een beknutting van dat recht betekenen, in deze universele verklaring van de rechten van den mens neergelegd. De Nederlandse Regering handelt met haar ambtenarenverbod zowel tegen artikel 2 als tegen artikel 30 van deze verklaring van de rechten van den mens in.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag niet verwachten, dat de heer Minister in tweede instantie wel uitvoerig op mijn betoog met betrekking tot het ambtenarenverbod zal ingaan. Ik wil het ten aanzien van dit onderwerp dan ook hierbij laten en vervolgens enkele woorden wijden aan hetgeen Minister Teulings heeft gezegd.

Minister Teulings heeft gezegd, dat alle maatregelen, die door de Regering worden genomen en niet in de kraam van de communisten passen, door laatstgenoemden als fascistisch worden aangeduid; dat de communisten beweren, dat de vrede uit het Oosten komt en de oorlog uit Amerika, en dat alle onaangenaamheden de Regering in de schoenen worden geschoven. Ja, men kan kwalijk van ons verwachten, dat wij zeggen, dat de communisten de schuld hebben van het lage levenspeil, de geringe woningbouw, de grote bewapening, enz. Het is voor ieder mens in Nederland logisch, dat de Nederlandse Regering daarvoor aansprakelijk is. Daarbij komt, dat het niet zo is, dat wij maar iets beweren. Neen, wij hebben, ook in deze Kamer, regelmatig en bij elk begrotingshoofdstuk, met een reeks van feiten aangetoond, hoe de toestand in de wereld zich ontwikkeld. Met name hebben wij met feiten aangetoond, dat inderdaad de vrede uit het Oosten komt, dat in het Oosten een vredespolitiek en in Amerika een oorlogspolitiek wordt gevoerd. Herhaaldelijk hebben wij aangetoond, dat daar, waar sinds de bevrijding oorlog werd en wordt gevoerd — Korea, India, Palestina, enz. — het niet de Sovjet-Unie, maar Amerika en Engeland waren, welke die oorlog veroorzaakten.

(Schalker)

Nu zegt Minister Teulings — en daarop grondt hij de gehele activiteit van de B.V.D. —, dat de communisten achter de schermen richtlijnen geven. De Minister wees op alle mogelijke conferenties, vredesconferenties, de economische conferentie, enz., die in de Sovjet-Unie en andere landen gehouden worden. Ja, wanneer men — ik noem maar één voorbeeld — ten aanzien van de gehouden economische conferentie wil beweren, dat daar achter de schermen richtlijnen zijn gegeven aan de Communistische Partij Nederland, dan vraag ik mij toch af in allen gemoede, of professor De Vries, Cohen Stuart, Van Appeldoorn en Van der Fliert, om maar enkelen te noemen, er voor te vinden zouden zijn om in Moskou achter de schermen te worden gestopt en geheime opdrachten in ontvangst te nemen, die zij zouden moeten doorgeven aan de C.P.N. Het tegendeel is waar. Alle conferenties, door de Minister genoemd, leveren het bewijs, dat wij in alle openbaarheid deze zaken aan de orde stellen. Wanneer men spreekt van „richtlijnen”, wat zijn dat dan? Die richtlijnen zijn, als men dat woord wil gebruiken, dat op al die conferenties wordt gesproken over strijd voor de vrede, over uitbreiding van de handel, uitbreiding van de vriendschap, enz. En daar hebben wij geen geheim van gemaakt en zullen dat nooit doen. Ook de C.P.N. heeft geen geheimen, maar voert haar politieke strijd in alle openlijkheid. Vandaar, dat wij ook vandaag met kracht en klem vragen, niet in het vage te beweren, dat in een E.V.C.-vergadering naar voren kwam sabotage te plegen bij de Overheidsinstanties, dat de E.V.C. gegevens verzamelt, die een normale vakvereniging niet verzamelt, gegevens nl. voor spionagedoeleinden. Wij vragen nadrukkelijk opening van zaken en het noemen van man en paard.

Om nu waarschijnlijk bij het grote publiek de indruk te wekken, alsof dergelijke dingen inderdaad voorkomen, komt de Minister naar aanleiding van de vragen, die wij hebben gesteld, met „bewijzen”. Een weggelopen mijnheer — als ik goed verstaan heb, was zijn naam Banuschka — heeft verklaard, dat er bij hem een mijnheer is geweest, die gezegd heeft: Ik wil gaarne Tsjechische handschoenen hebben — ik begrijp het niet goed, want ik dacht, dat die Banuschka een Pool was — en als u daarvoor zorgt, zal ik geld geven aan de C.P.N. Dat zou dan het bewijs zijn, dat een Nederlandse firma geld aan de C.P.N. zou geven. Mijnheer de Voorzitter! Het is goed, dat dit materiaal ter tafel is gekomen. Dat kan nu door ieder in Nederland worden onderzocht. Dat is wat wij hebben gewild, nl., dat men deze dingen ter tafel brengt. Maar dit is nu, nadat wij drie of vier maal gevraagd hebben om met concrete feiten te komen, het povere resultaat: wat nu ter tafel is gekomen, is geen bewijs. Het is per slot van rekening denkbaar, dat niet één, maar verschillende lieden naar handelsambassades uit de Oosteuropese landen komen met het voorstel om, wanneer er zaken gedaan kunnen worden, daarvoor geld aan de C.P.N. te geven, omdat zij denken daarmee de zaak misschien voor elkaar te krijgen. Wanneer dit gebeurt, is dit echter nog geen bewijs, dat de C.P.N. van handelsfirma's hier geld krijgt om haar propaganda te voeren. De vraag, waarom het gaat, en die ik ook nu concreet stel, is: zijn er op deze basis zaken in Nederland gedaan; zijn er handelsfirma's, die geld geven aan de C.P.N. voor handelsdoeleinden of voor andere zaken? Ik weet zeker, dat de Minister daarop het antwoord schuldig moet blijven. Wat hij nu weer oppert, zijn vage beweringen, die echter niet het bewijs leveren, dat dergelijke zaken zich in Nederland afspelen. Ik vraag daarom in de repliek met de grootste klem een antwoord, niet in vage bewoordingen, zoals de Minister heeft gebruikt, toen hij zeide, dat er een man was, die op een zekere dag dit of dat voorstel heeft gedaan, op de concrete vraag: zijn er handelsfirma's, die geld ter beschikking hebben gesteld van de C.P.N.?

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte de kwestie van de N.S.B. en van de activiteit, die deze organisatie, zij het onder een andere naam, op het ogenblik in ons land aan de dag legt. De Minister heeft gezegd, dat wij ook met allerlei dingen dreigen, als wij aan de macht komen. Ik zou de Minister willen vragen: waar hebben wij dat ooit gedaan?

De heer **Teulings**, Minister zonder Portefeuille, Vice-Minister-President: U verdraait het. Dat heb ik niet gezegd.

De heer **Schalker**: Ik heb beluisterd, dat de Minister heeft gezegd, dat wij er wel bezwaar tegen hebben, dat die heren dreigen bepaalde maatregelen te nemen, als zij weer iets te vertellen hebben, maar dat wij hetzelfde zouden doen. De Minister heeft gezegd: Is het dan wel democratisch, als wij de N.S.B. op de lijst zetten? Mijn antwoord daarop is: Ja, dat is democratisch op grond van wat in ons land is gebeurd, van wat over ons land is gekomen, van wat zich tijdens de bezetting heeft afgespeeld, op grond van de rol, die Duitsland en de

(Schalker e. a.)

N.S.B. hebben gespeeld. Maar degenen, die daarvoor verantwoorde-lijk zijn, worden niet gestraft, doch zij worden op het ogenblik vrijgelaten. Het is democratisch, omdat ons volk moet worden beschermd tegen een herhaling van deze zaken. Op het ogenblik zien wij, dat men met alle kracht werkt aan een herhaling van de geschiedenis van 1940/1945. Op het ogenblik wordt de N.S.B. de gelegenheid gegeven actief op te treden, evenals aan de fascistische in West-Duitsland, waaraan het leger wordt teruggegeven. Wij menen, dat dit tegen het belang van ons volk is, en daarom verlangen wij van de Regering, dat zij in de allereerste plaats de activiteit van de fascistische organisaties verbiedt. Dit doet de Regering echter niet. Dat past niet in haar politiek. Wel komen de organisaties, die tegen het fascisme hebben gevochten en die thans op de bres staan voor de nationale belangen, de E.V.C. en de C.P.N., op de lijst van de verboden organisaties. De fascistische kunnen rustig hun gang gaan. Zij hebben daarvoor vandaag ook weer het fiat van deze Minister gekregen.

Tenslotte heeft de Minister gezegd, dat de heer Goedhart klachten had, dat hij die klachten heeft onderzocht en, voor zover zij juist waren, maatregelen heeft genomen. Daarover heb ik echter niet gesproken. Ik heb gezegd, dat de heer Goedhart niet alleen in de zitting, waarin de begroting van Binnenlandse Zaken werd behandeld, maar ook in verschillende zittingen, die daaraan zijn voorafgegaan, enkele zaken naar voren heeft gebracht, waardoor het bewijs werd geleverd, dat hij van de interne zaken van de Binnenlandse Veiligheidsdienst op de hoogte was. Wanneer de Minister zegt — ik heb dat geciteerd en de Minister heeft dat herhaald, maar hij vindt daar blijkbaar niets in —, dat de heer Goedhart weet, dat een dienst, nl. de technische dienst, uitstekend werk heeft gedaan, maar dat hij dat niet in het openbaar kan bespreken, betekent dit, dat de heer Goedhart van deze dienst uitstekend op de hoogte is. Wanneer de heer Goedhart zegt, dat hij alleen die dingen naar voren brengt, die in de couranten hebben gestaan, bewijst dit, dat hij van andere dingen op de hoogte is, die hij in die zittingen niet naar voren heeft gebracht. Wanneer de Minister de redevoeringen, die de heer Goedhart ten aanzien van de B.V.D. heeft gehouden, naleest, zal hij, evenals de heer Welter, tot de conclusie komen, dat de heer Goedhart meer weet van de B.V.D. dan enig ander Kamerlid kan weten. Daarom hebben wij gevraagd, hoe het mogelijk was, dat een Kamerlid, die niet de bevoegdheid had om dergelijke informatie te verkrijgen, deze inlichtingen kreeg, en welke maatregelen de Regering daartegen denkt te nemen. Het ging hier niet om een klacht, maar om het feit, dat de heer Goedhart op de hoogte is van zaken van de B.V.D. en dat hij blijkbaar van een bepaald individu van de B.V.D. informatie kreeg, die hij gebruiken kon in de eerste plaats bij zijn strijd tegen de communistische partij.

De heer **De Vos van Steenwijk**: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat de Minister niet meer ontvankelijk is gebleken voor mijn vraag iets voor de F 221-ers te doen. Ik begrijp natuurlijk wel, dat er vele moeilijkheden aan verbonden zijn. De Minister heeft zich nog beroepen op hetgeen de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout heeft gezegd, maar ik geloof, dat hetgeen de geachte afgevaardigde gezegd heeft op een misverstand berust. Hij heeft gezegd: als er geen beroep mogelijk is, dan is er toch in ieder geval de mogelijkheid van revisie. Dat is niet juist. Revisie — dat blijkt uit de betekenis van het begrip revisie — kan alleen aanhangig worden gemaakt, wanneer bepaalde nieuwe feiten naar voren worden gebracht. In verschillende gevallen is dan ook revisie afgewezen, omdat aan de voorwaarden, die daarvoor nu eenmaal gesteld zijn, niet was voldaan. Wel meen ik begrepen te hebben — en dat is de enige winst voor de betrokkenen —, dat zij een afschrift van de stukken zullen krijgen.

De Minister heeft niet geantwoord — hetgeen overigens begrijpelijk is — op mijn opmerkingen over een militair, die ontslagen was krachtens het Koninklijk besluit F 221, wiens wachtgeld afliep en die nu, als hij de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, geen uitgesteld pensioen kan krijgen, omdat de militaire pensioenwetten op dit punt een andere redactie hebben dan de burgerlijke pensioenwet. De verhouding tussen het Koninklijk besluit F 221 en de burgerlijke pensioenwetten is dus anders dan die tussen genoemd Koninklijk besluit en de militaire pensioenwetten. Ik begrijp, dat de Minister hiervoor niet dadelijk een oplossing kan geven, maar ik zou de Minister willen vragen, of hij dit punt nog eens in ogenschouw wil nemen. Ik dank de Minister voor zijn mededelingen over de topsalarissen.

Wat de gemeentelijke autonomie betreft, ik heb niet ontkend, dat het in de tegenwoordige tijd weleens noodzakelijk kan zijn de gemeentelijke autonomie meer te beperken dan vóór de oorlog het

2300. Vaststelling van Hoofdstuk V (Departement van Binnenlandse Zaken) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952

(De Vos van Steenwijk e.a.)

geval was, maar ik heb opgemerkt, dat men dan niet moet betogen, dat er t.a.v. die gemeentelijke autonomie geen vuiltje aan de lucht is en dat deze volmaakt veilig is. Men moet er steeds op wijzen, dat de autonomie niet meer moet worden beperkt dan strikt nodig is. Wanneer men niet voortdurend waakzaam is op dit gebied, glijdt men hoe langer hoe meer met de centralistische maalstroom mee.

Ik ben de Minister dankbaar voor de hulde, die hij gebracht heeft aan de initiatieven van de Drentse gemeenten. Ik wil gaarne erkennen, dat, als die initiatieven tot een zeker resultaat hebben geleid, dit ook in grote mate te danken is aan de belangstelling, die de Minister van Binnenlandse Zaken heeft voor gemeentelijke initiatieven, ook van die gemeenten, die in de periferie van het land zijn gelegen.

Tenslotte, de welsprekende en warm gestelde peroratie van de Minister is een treffende bevestiging van hetgeen ik vorige week gezegd heb, toen ik opmerkte, dat ik er van overtuigd was, dat deze Minister, die hoogleraar is in het Staatsrecht, volmaakt beseft de waarde van de gemeentelijke autonomie.

De heer **Berger**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat er sprake is van een misverstand — ik weet niet, of ik den Minister verkeerd heb begrepen dan wel hij mij —, waar ik heb gesproken over de woningbouwleningen, die zijn gesloten en die nu zo zijn uitgekomen, dat juist de gemeenten, die het minst zwaar zijn getroffen, waarschijnlijk de grootste inschrijvingen hebben gepleegd en daarbij de conditie hebben gesteld, dat moet worden gebouwd in de eigen gemeente. De Minister heeft mij daarop geantwoord: wat wilt gij eigenlijk? De heropbouw is gebeurd, ook in de zwaar getroffen gemeenten, met steun van het Rijk.

Dat is wel juist: met steun van het Rijk, maar met een grote financiële krachtsinspanning van de zijde van de getroffen burgers. Mijn betoog was, dat die mensen juist vanwege de grote financiële krachtsinspanning, die zij zich hebben moeten getroosten in de zwaar getroffen gemeenten, niet meer in staat zijn blijken van belangstelling te geven voor de leningen, die zijn gesloten, met als gevolg, dat die gemeenten nu dreigen achter te raken bij de andere gemeenten, die wel grote bedragen hebben kunnen inschrijven.

De heer **Beel**, Minister van Binnenlandse Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout heeft nog enkele woorden gewijd aan het vraagstuk van de gemeenteklassering en zijn teleurstelling uitgesproken over het feit, dat ik niet aan zijn verlangen ben tegemoet gekomen. Mijn uiteenzetting was er op gericht aan te tonen, welke de beweegredenen van de Regering zijn geweest om ten aanzien van dit vraagstuk de S.E.R. in te schakelen. De geachte afgevaardigde heeft gesproken over bepaalde gevallen, waarin het op korte termijn wenselijk zou zijn tot een herziening te geraken. Hij achtte dit wel mogelijk ook zonder dat de totstandkoming van een nieuwe regeling behoeft te worden afgewacht. Het is mij inderdaad bekend, welk speciaal geval de geachte afgevaardigden o.a. bedoelt. Ik zal mij gaarne beraden over de vraag, of dit mogelijk is, wanneer inderdaad zou blijken, dat de afdoening van het gehele vraagstuk nog te lange tijd op zich laat wachten.

De geachte afgevaardigde is voorts niet geheel bevredigd met het antwoord, dat ik heb gegeven met betrekking tot de positie van de wethouders. Zeer in het bijzonder acht hij de wachtdregeling en de pensioenregeling noch redelijk, noch rechtvaardig. Hij heeft daarbij gewezen op de regeling, die in 1936 in de Gemeentewet is aangebracht. Die regeling is getroffen, nadat een onderzoek was ingesteld naar hetgeen ter zake in verschillende belangrijke gemeenten was voorgekomen en naar de voorzieningen, die daar waren vastgesteld. De op dit punt geldende regelingen hebben als grondslag gediend voor deze wetswijziging. Ik kan tot mijn spijt op dit punt geen nadere toezegging doen.

De geachte afgevaardigde de heer Schalker heeft opnieuw gesproken over het vraagstuk van de zedenverwilderung. Ik heb gezegd, dat de Regering de volle aandacht heeft voor het probleem van de zedenverwilderung, die op menigvuldig terrein tot uiting komt. Er is o.m. gewezen op de literatuur in kiosken, op de pers en op films. De geachte afgevaardigde vraagt, of ik verschillende uitingen, die in de buitenlandse pers en de Nederlandse pers naar voren komen, tendentieuze verhalen, zoals de geachte afgevaardigde ze noemt, kan goedkeuren. Ik heb de indruk, dat de geachte afgevaardigde er niet aan denkt, dat hij in Nederland vertoeft, een land, waarin persvrijheid heerst. Ik kan niet aannemen, dat de geachte afgevaardigde hiermede een praeludium heeft gegeven op een voorstel van de zijde van de communistische partij om de persvrijheid verder te beperken.

(Minister Beel e.a.)

Zolang die persvrijheid in haar huidige vorm bestaat, is het voor de Regering zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, uitingen, die in bepaalde bladen naar voren komen, afgezien van de vraag, of zij als tendentieuze moeten worden aangemerkt, tegen te gaan. Ik zou wel gaarne zien, dat de geachte afgevaardigde de maatstaf, welke hij bij de beoordeling van het tendentieuze karakter der door hem bedoelde bladen blijkbaar aanlegt, ook voor de bladen in eigen kring zou doen gelden.

De Regering heeft reeds bij herhaling, zoals de geachte afgevaardigde de heer Schalker ook heeft gezegd, betoogd, dat zij niet verder kan gaan met betrekking tot de ziektekostenregeling. De geachte afgevaardigde heeft hierop thans opnieuw aangedrongen. Aan hetgeen ik hierover reeds heb gezegd, kan ik niets toevoegen. De Regering meent haar standpunt te moeten handhaven.

De geachte afgevaardigde heeft voorts gevraagd of in verband met de salarisverhoging een verhoging van het maximumbedrag van de vacanti toeslag in overweging is. Ik heb reeds medegedeeld, dat het bedrag voor de gehuwden is verhoogd tot f 75 en dat ook het plafond is vervallen.

De geachte afgevaardigde heeft ook gesproken over de grote korrel, nl. het ambtenarenverbod. Na de uitvoerige interpellatie en het brede antwoord van de Minister-President acht ik geen termen aanwezig om daarop in deze vergadering in den brede in te gaan. Het zou toch een herhaling betekenen van het standpunt, dat reeds door de Minister-President is uiteengezet.

De geachte afgevaardigde de heer De Vos van Steenwijk heeft er terecht op gewezen, dat met betrekking tot de F 221-ers de geachte afgevaardigde de heer Van Lieshout geen juist onderscheid heeft gemaakt tussen beroep en revisie. Ik heb inderdaad verzuimd over het door hem genoemde geval van de militair te spreken, waarvoor ik de geachte afgevaardigde mijn verontschuldiging aanbied. Inderdaad is er een verschil tussen de militaire pensioenwet en de burgerpensioenwet. Ik zeg gaarne toe, dat ik dit vraagstuk met mijn ambtgenoot van Oorlog en van Marine zal bespreken.

Volledig ben ik het met de geachte afgevaardigde eens, dat wij niet moeten zeggen, dat met betrekking tot de autonomie geen vuiltje aan de lucht is. Wij moeten er inderdaad op bedacht zijn, dat geen verdere inperking dan strikt nodig is plaats heeft.

De heer **Berger** heeft gewezen op een misverstand, dat bij mij aanwezig is, doordat ik niet goed heb begrepen hetgeen hij in eerste instantie had gezegd. Inderdaad zal het zich voordoen, dat juist in de gemeenten, waar grote oorlogsschade is geweest, de mogelijkheid voor de bevolking om deel te nemen aan de nationale woningbouwlening kleiner is, waardoor juist aan deze gemeenten een zeer klein bedrag aan voorkeurbedragen kan worden uitgekeerd. Er is, zoals ik al heb gesteld, nog maar een bedrag van 13 à 15 miljoen vrij, maar de geachte afgevaardigde zal goedvinden, dat ik toezeg de verdere ontwikkeling met aandacht te volgen. Als het gevaar, dat hij verwacht, inderdaad aanwezig is, zal ik mij nader beraden en mij in verbinding stellen met mijn ambtgenoot van Financiën en met de Bank voor Nederlandsche Gemeenten.

De heer **Teulings**, Minister zonder Portefeuille, Vice-Minister-President: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog een enkele opmerking willen maken naar aanleiding van wat de heer Schalker heeft gezegd. Hij voerde tegenover mijn klacht over wat hij noemde „de onaangenaamheden”, die in de communistische pers staan, en over hetgeen door de sprekers van die zijde aan de Regering in de schoenen wordt geschoven, aan, dat dit niets anders zijn dan heel gewone realiteiten. Men voert als „feit” aan, dat de Amerikaanse dictatuur nu eenmaal een feit is. Dat hebben wij te accepteren, zoals de heren het voorstellen. Met bewijzen komen zij niet aandragen. Ik ben niet van plan met de heren in discussie te treden over hun „feiten”, noch de al dan niet juistheid van het standpunt, dat ik heb ingenomen.

De bedoeling van mijn betoog in eerste instantie was om tegenover de wijze, waarop de heer Schalker hier met allerlei beweringen naar voren komt omtrent verschillende zaken, die de B.V.D. raken en die tot de zorg van de Regering behoren, ten einde de Nederlandse democratie te beschermen, eens duidelijk te stellen, hoe ik, maar ook het overgrote deel van het Nederlandse volk, denk over de wijze van optreden, die van die kant wordt gevolgd, en wat de bedoeling van dat optreden is.

De richtlijnen achter de schermen, waarover ik sprak, heeft de heer Schalker onmiddellijk verbonden aan die internationale conferenties. Doch dit is slechts een onderdeel. De heren weten zeer wel, dat de gehele communistische actie internationaal volkomen wordt gecoördineerd. Daarop heb ik willen wijzen, toen ik sprak over die

(Minister Teulings)

richtlijnen achter de schermen. Wanneer men maar even de gelegenheid heeft, die richtlijnen te leren kennen, ziet men duidelijk, dat de zaak volkomen klopt. De aandacht voor dit feit, dat de heer Schalker blijkbaar niet past, wordt afgeschoven en afgeleid alléén op die conferenties. Ik heb — wijzende op die conferenties, als onderdeel der communistische propaganda — willen waarschuwen, dat het gevaar dreigt, dat men in deze opzet verstrikt geraakt, en daarom heb ik willen waarschuwen, dat men met betrekking tot conferenties, die van die zijde worden georganiseerd, voorzichtig dient te zijn.

De geachte afgevaardigde heeft voorts opening van zaken gevraagd ten aanzien van activiteiten van de E.V.C. in verband met het ambtenarenverbod. En over mijn antwoord op vragen, gesteld ter zake in het Voorlopig Verslag, was de heer Schalker niet tevreden. De geachte afgevaardigde zegt: er is geen bewijs. Laten wij nu eens en voorgoed dit afspreken: ik wens niet verhoord te worden op vraagpunten door de geachte afgevaardigde. Ik zeg precies wat ik kwijt wil op dit punt. Wanneer de heren de grens overgaan en achter het IJzeren Gordijn verdwijnen, komen zij mij, indien zij terug zijn, ook niet vertellen wat zij daar hebben uitgevoerd en afgesproken, wat zij precies aan directieven mee naar huis brengen en hoe de orders zijn, die zij hier komen uitvoeren. Wat dit betreft, moeten wij wat sportief tegenover elkaar staan; moeten wij van elkaar verdragen, dat wij niet met onze wetenschap op dit stuk naar buiten komen.

De geachte afgevaardigde heeft nog gezegd, dat het wel democratisch is het Nederlandse volk te beschermen tegen de oud-politieke delinquenten. Ik kan het daarmee in zoverre eens zijn, dat, wanneer die stroming van oud-politieke delinquenten een reële en betekende omvang zou gaan aannemen en gevaarlijke dingen zou willen ondernemen, de B.V.D. hier tot taak heeft actief te zijn, d.w.z. deze stroming dus ten deze in de gaten te houden. Dat zullen wij ook doen. Indien daartoe aanleiding is, zal de Regering stellig hieraan haar aandacht schenken. Laten de heren van de C.P.N. zich daarover maar geen zorgen maken. Ik heb slechts willen constateren, dat het merkwaardig is, dat het ambtenarenverbod voor die oud-politieke delinquenten, die de rechts-extreme richting uitgaan, door de heren van de C.P.N. wel democratisch wordt genoemd, maar dat zij, indien het hen zelf treft, zeggen: het is niet democratisch. Dan wordt altijd weer een beroep gedaan op de illegale activiteit van de C.P.N. tijdens de bezetting. Ik zou wensen, dat de vertegenwoordigers van de C.P.N. dit element nu eindelijk eens uit het debat weglaten. Telkens doet men van die zijde een beroep op de verdiensten van verschillende leden van die groep — ik erken die verdiensten overigens gaarne — tijdens de bezetting. Maar daarover gaat het nu niet. Op het ogenblik gaat het om de huidige situatie, om de gevaren, die het Nederlandse volk en onze rechtsorde vandaag de dag bedreigen. Indien men bepaalde verdiensten heeft gehad tijdens de bezetting, maar men bedreigt op het ogenblik de rechtsorde, dan kan de Regering niet op grond van die verdiensten tijdens de bezetting aan die verdienstelijke lieden uit de bezetting en uit de illegaliteit de vrije ruimte, de vrije hand geven om maar allerlei verkeerde dingen te gaan doen. De Regering heeft dan haar plicht te vervullen.

Zoals ik wel dacht, heeft de heer Schalker mijn betoog over de fascistische zo uitgelegd en gedraaid, dat hij tot de slotsom kwam: zij hebben het fiat gekregen van Minister Teulings. Dit wordt nu natuurlijk uitgedragen. Maar een ieder, die goed heeft geluisterd, weet zeer wel, dat ik géén fiat heb gegeven, maar alleen een vergelijking heb getrokken, een vergelijking, die de heren misschien onaangenaam kan zijn — het spijt mij —, maar die zeer reël is.

Met betrekking tot de kwestie van de uitspraken van de heer Goedhart heb ik in de inlichtende mededelingen, die ik in eerste termijn daarover gaf, de waarheid gegeven, maar deze was voor de heer Schalker te eenvoudig. Nogmaals: de heer Goedhart is bij mij geweest met klachten en deze heeft hij met mij besproken; ik heb hem volledig ingelicht en hij was daarover voldaan. Bij dit onderhoud heeft de heer Goedhart bepaalde mededelingen van mij gekregen. Of het verstandig is geweest, daarover in het publiek te spreken, laat ik buiten

(Minister Teulings e. a.)

beschouwing, maar er is geen sprake van, dat de B.V.D. hiermede iets te maken heeft, want deze zaak gaat alleen mij persoonlijk aan.

Mijnheer de Voorzitter! Zoals de heer Goedhart bij mij is geweest, is iedereen welkom, die klachten heeft over de B.V.D.; ik ben volkomen bereid, daaraan gehoor te verlenen.

Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, wanneer men deze eenvoudige verklaring niet als waar aanvaardt en zegt: daar zit iets anders achter, want de heer Goedhart heeft bepaalde inlichtingen gekregen over de dienst, die hij niet mocht weten. Laten de heren zich toch niet zo bezorgd maken over de vraag, of Jansen of Pietersen er iets vanaf weet; daar zal de Regering zelf wel voor zorgen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik wil geen zwart-op-wit-bewijzen geven, maar alleen feiten, die op grond van mijn wetenschap waar zijn. De heer Schalker is niet content over de zakelijke antwoorden, die ik heb gegeven. Dit wist ik al van tevoren. Hij heeft gedaan, of hij de namen, welke ik noemde, niet goed verstaan had. De heer Maruska is de voorzitter van de handelsdelegatie en de heer Kurt Baruch is een Nederlander, die aan de heer Schalker misschien wel bekend is. Wanneer de heer Schalker meer wil weten, kan hij naar de heer Friedrich Baruch gaan, die misschien wel in staat en bereid is de inhoud van het gesprek van zijn broer op de Tsjechische legatie te bevestigen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Den heer Schalker zal, op zijn verzoek, aantekening worden verleend, dat hij en de overige aanwezige leden van zijn fractie geacht wensen te worden, tegen het wetsontwerp te hebben gestemd.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

Vaststelling van de begroting van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds voor het dienstjaar 1952 (2300 A);

Vaststelling van de begroting van het provinciefonds voor het dienstjaar 1952 (2300 E);

Vaststelling van de begroting van het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf voor het dienstjaar 1952 (2300 G).

Deze wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hiermede is de begroting voor 1952 afgehandeld.

Met betrekking tot de volgende week deel ik aan de Kamer mede, dat ik haar weder zal bijeenroepen tegen a.s. Dinsdag, 6 Mei, des namiddags te half twee uren, met voortzetting des avonds en, zo nodig, op volgende dagen, ter openbare behandeling van de wetsontwerpen in zake grondwetsherziening.

De Memorie van Antwoord in zake het wetsontwerp omtrent de buitenlandse betrekkingen zal zeer waarschijnlijk a.s. Vrijdagmorgen in het bezit der leden zijn.

Aan de Centrale Afdeling zal ik voorstellen, in de komende week een aantal wetsontwerpen in de afdelingen te doen onderzoeken, waaronder:

Regeling van de bestrijding der tuberculose onder het rundvee (2338);

Voorzieningen ten aanzien van de duur der herhalingsoefeningen 1952, 1953 en 1954 (2480);

Wijziging van het Koninklijk besluit van 20 November 1945 (Staatsblad no. F 291), houdende vaststelling van het Tijdelijk Besluit schoolgeld lager onderwijs 1945 (2477) en

Financiering aanbouw vaartuigen Koninklijke Marine (2432).

De vergadering wordt te 10.30 uur namiddag gesloten.